

Beredskapshjem – fra barnets ståsted

”En reise mellom stat, marked og familieomsorg”

Jeanette Lidal

Masteroppgave

Våren 2014

Sosiologisk institutt, Universitetet i Bergen

Sammendrag

Denne oppgavens hovedformål er å utforske og diskutere hvordan unge voksne opplevde å tilbringe en periode av barndommen sin i et midlertidig hjem. I Norge har vi en utstrakt bruk av Beredskapshjem, og man ser at tallet på barn som havner i beredskapshjem er økende. Det eksisterer i dag svært lite forskning utelukkende på denne ordningen, så denne oppgaven vil være med å bidra til økt kunnskap om hvordan barna opplevde å bære en del av en familie i en kort periode. Oppgavens overordna målsetting er å utforske inkluderings- og ekskluderingsmekanismer i beredskapshjem.

Barneperspektivet er nesten fraværende i forskningen på barnevern, og skal man snakke med barn er det også mange forbehold og ta, jeg valgte derfor å snakke med syv unge voksne som selv har opplevd å bli plassert i beredskapshjem. Fra deres ståsted får man et mer sammensatt bilde av hvordan barnevernet, beredskapshjemmet og biologisk familie inntar ulike posisjoner i livene deres. Teoretisk befinner oppgaven seg mellom økonomisk-, feministisk forskning, omsorgsteorier og Giddens syntesetenkning, denne oppgaven ønsker og bygge bro mellom de ulike forskningstradisjonene, for å skape et nyansert bilde av tiden barn bruker i beredskapshjem. Først gjennom å forstå penger, statlige reguleringer som arbeidskontrakt, lærere og skolens ansvar parallelt med mikro prosesser som normer, roller og regler i den nye familien får vi kunnskap om hvordan denne familien fungerer som familie.

Analysen er tredelt og vil diskutere 1) barnevernet og skolen som institusjoner i barnas hverdagsliv. Her kommer det frem hvilke bilder informantene har av disse systemene og hvordan de ønsker at det skal fungere, og hvordan det faktisk fungerer. Tilliten til systemet og funksjonene systemet skal inne ha er svært ambivalent. Informantene anerkjenner at systemet bør eksistere, men måten det har tatt del i deres liv ikke har vært ideelt. 2) Her diskuterer jeg beredskapsfamilien og familielivet som vokser frem i dette fenomenet. Jeg diskuterer også hvordan man får nye rutiner, hvordan man får nye signifikante andre som beredskapssøsken og hvordan vi forstår hjemmet som både en arbeidsplass og en intimsfære på en og samme tid. 3) Den biologiske familien er en konstant faktor, og i dette kapitlet får vi innsikt i relasjonen mellom beredskapshjemmet og biologisk familie, og hvordan to informanter opplevde å bli flyttet tilbake til biologisk far i tidlig tenårene.

Antall ord i hovedteksten: 33 000

Forord

Arbeidet med denne masteroppgaven har vært en prosess jeg sent vil glemme. I oppgavens spede begynnelse var det vanskelig å få oversikt og veien til det endelige resultatet så lang og omfattende ut. I dag sitter jeg igjen med et arbeid som jeg har mange og takke for.

Mange e-poster ble sendt for å finne informanter, og jeg fikk utelukkende positiv respons på prosjektet mitt. Alle jeg snakket med i ulike ledd av barnevernstjenesten synes tema var aktuelt og viktig. Særlig vil jeg takke Linda og Rita fra kontor fra Beredskapshjem i Bergen, som i oppgavens første del kalte meg inn til møte og gav meg innsikt i hvordan de jobbet.

Uten informantene hadde prosjektet aldri funnet sted. De åpnet livene sine og lot meg få innblikk og de fortalte historier om tiden i beredskapshjem. Jeg er dem evig takknemlig for deres ærlighet og oppriktighet i møte med mitt prosjekt.

Mine nære og kjære må også takkes, Kristin og Marianne, mine to bestevenninner som alltid bidrog med kaffepauser, trening, samtaler og lange turer. Videre må alle mine flotte medstudenter på lesesalen takkes, det er godt å drikke kaffe og diskutere med så vakre mennesker!

Sist men ikke minst må veilederen min Lise Isaksen få velfortjent ros: takk for at hun trodde på prosjektet mitt, skisserte muligheter og gav meg inspirasjon.

Og til alle dere som jeg møtte langs min vei, som gave meg veiledning, hørte på meg og viste meg omtanke, en enorm takk til dere alle!

Mai, 2014

Jeanette Lidal

Innholdsfortegnelse

Sammendrag.....	2
Forord.....	3
1.0 Innledning.....	6
1.1 Tema og problemstilling:	6
1.2 Oppgavens gang:	7
2.0 Bakgrunn for fremvekst og utvikling av beredskapshjem:.....	9
2.1 Norsk barnevernspolitikk:	9
2.2 Hva er et beredskapshjem?.....	10
2.3 Den norske velferdsstat:	12
2.4 Juridisk bakteppe:.....	15
3.0 Metode.....	18
3.1 Hvorfor kvalitativ metode:	18
3.2 Case og generalisering:	18
3.3 Intervju som metode.....	19
3.4 Informantene	20
3.5 Anonymisering:	20
3.6 Rekruttering:.....	21
3.7 Organisasjons bakgrunn:	24
3.8 Alder, kjønn og intervju – hvordan informantene fordeler seg:	24
3.9 Transkribering.	26
3.10 Etikk	26
4.0 Tidligere forskning	29
4.1 Forskning i Norge:.....	29
4.2 Beredskapshjem forskning:	33
4.3 Internasjonal forskning på omsorgsyrket:	35
4.4 Intimitet og penger – hvor går grensene?	40
5.0 Hvordan forstår barna barnevernet sin rolle i deres liv?	43
5.0.1 Velferdsstatens begrensninger og muligheter:	43
5.1 Å bli flyttet - Det første møte med det nye hjemmet.....	44
5.3 Barnevernet – saksbehandlere og tilsynsførere.	47
5.4 Skolens rolle.....	49
5.4.1 Mobbing:	51
5.4.2 Å bli hentet uten et siste farvel:.....	51

6.0 Beredskapsfamilien som familie:	53
6.0.1 Beredskapsfamilien:	53
6.1 Relasjoner i den ”nye familien”:	56
6.1.1 De nye rutinene:	56
6.1.2 Ordene med alle følelsene:	58
6.1.3 Beredskapssøsken – bare venner?:	59
6.2 Arbeidsmarkedet og omsorgsarbeid:	60
6.2.1 Hvor mye er man villig til å betale for kjærlighet?	63
6.2.3 Barna som ikke var fornøyd med hjemmet:	66
6.3 Det uunngåelige bruddet.....	67
6.3.1 Fra beredskapshjem til fosterhjem:	68
6.3.2 De varige båndene:	69
7.0 Den biologiske familiens samspill med beredskapsfamilie og stat.	71
7.0.1 Biologisk familie	71
7.1 Møte mellom beredskapsfamilie og biologiskfamilie:	72
7.1.1 Biologiske søsken:.....	77
8.0 Avslutning og veien videre:.....	78
8.1 Veien videre	82
Litteraturliste:	83
Vedlegg 1. Intervjuguid/temaguid.....	89
Vedlegg 2. Personvernombudets vurdering av prosjektet.....	90
Vedlegg 3. Byrådsavdelingen for helse og omsorg i Bergen kommune	91

1.0 Innledning

I den begynnelsen av dette prosjektet var det klart at jeg ønsket å skrive en masteroppgave om barn som tidlig i livet hadde utfordringer som gjorde at de fikk kontakt med hjelpeapparatet i Norge og hvordan denne kontakten var med på å forme livene deres. Valget fant fort på barnevernet da barnevernet i Norge i dag er et sammensatt apparat med mange ulike utfordringer. Beredskapshjem er et marginalt fenomen som den jevne mann i gata knapt har hørt om. Derimot ser vi at barnevernet stadig oftere plasserer barn i beredskapshjem, det er derfor viktig at vi nå setter fokus på hvordan ordningen fungerer og hvilke konsekvenser ordningen medfører. Ordningen er regulert av de samme lover som regulerer det mer tradisjonelle fenomenet fosterhjem. Gjennom å ta i bruk sosiologiens begrepsapparat og rammeverk ønsker jeg å belyse beredskapshjem som et unikt familiefenomen.

1.1 Tema og problemstilling:

I krysningspunktene mellom økonomisk-, feministisk forskning, omsorgsteorier og Giddens syntesetenkning ønsker denne oppgaven og bygge bro mellom de ulike forskningstradisjonene, for å skape et nyansert bilde av tiden barn bruker i beredskapshjem. Ved å bruke sosiologiske begreper som ”ekspertsystem”, ”tillit”, ”pengers ulike verdi”, ”prisoner of love”, ”roller”, ”å gjøre familie” og debatten om omsorgsarbeidernes rolle på arbeidsmarkedet og i forhold til kjerne familie vil denne oppgaven legge et bredt grunnlag for å forstå beredskapshjem som et sosiologisk fenomen. Det er ikke bare viktig, men nødvendig med en sosiologisk innfallsvinkel. Først gjennom å forstå penger, statlige reguleringer som arbeidskontrakt, lærere og skolens ansvar parallelt med mikro prosesser som normer, roller og regler i den nye familien får vi kunnskap om hvordan denne familien fungerer som familie og hvilke inkluderings- og ekskluderingsmekanismer som ligger til grunn for å forsvare bruken av beredskapshjem.

Når vi snakker om offentlig omsorg tenker vi ofte på eldre omsorgen i Norge. I denne oppgaven ønsker jeg å sette fokus på hvordan offentlig omsorg også påvirker barn som ikke får omsorg som blir oppfattet som adekvat i eget hjem, barn som man flytter inn i et akutt tiltak. Fosterhjem er et fenomen man finner i størsteparten av den vestlige verden, og særlig psykologer og sosionomer har forsket mye på fosterhjemsordningen og hvordan den påvirker barna som blir plassert. På beredskapshjem finnes det begrenset mengde forskning, jeg mener derfor at det er viktig å sette fokus på hvordan man bruker beredskapshjem, og hvordan det påvirker barna å bo midlertidig i et hjem, hos en familie. Jeg har intervjuet syv unge voksne

som har tilbrakt en periode av barndommen sin i beredskapshjem. Ved å snakke med de som var barna som ble flyttet håper jeg å kunne gi et klart bilde av hva de opplevde som dysfunksjonelt og hva som var funksjonelt. Det gir meg også mulighet til å få innsikt i hvordan de forstår beredskapsforeldrene, saksbehandlerne og biologiske foreldres rolle i deres liv. Gjennom å ta i bruk både mikro og makro perspektiver for å belyse hvordan politiske diskurser og strukturer er med på å legge føring på det mest intime familie livet mellom foreldre og barn. Oppgavens hovedformål er: å utforske inkludering og ekskluderingsmekanismer i et midlertidig hjem. I oppgavens tre analysekapitel tar jeg for meg 1) barnevernet og skolens rolle i barnets liv. 2) Beredskapshjemmet som ”ny familie”. 3) Den biologiske familiens rolle i barnets liv.

1.2 Oppgavens gang:

Denne oppgaven er delt inn i åtte kapitel. **Kapitel to** legger frem bakgrunnen og fremvekst av beredskapshjem presentert, her presenteres også hvilket lovverk som legitimerer ordningen slik den er i dag. Det er essensielt å forstå ordningen i en norsk kontekst da fremveksten av velferdsstaten og familiepolitikken som ble skapt i denne utvikling har vært med å forme den norske forståelse av ”barnets beste”.

I **kapitel tre** presenteres den metodiske fremgangsmåten, her blir også informantene presentert og jeg skildrer flere av utfordringene som oppstod underveis i prosjektet. Videre vil **kapitel fire** dekke tidligere forskning gjort på fosterhjem generelt, beredskapshjem spesielt og forskning mer generelt på omsorg og familielivets åpenlyse og skjulte økonomiske sider.

I **kapitel fem, seks, og syv** går jeg gjennom analysen. I det første diskuterer jeg barnevernet og skolen som institusjoner i barnas hverdagsliv. Her kommer det frem hvilke bilder informantene har av disse systemene og hvordan de ønsker at det skal fungere, og hvordan det faktisk fungerer. Tilliten til systemet og funksjonene systemet skal inne ha er svært ambivalent. Informantene anerkjenner at systemet bør eksistere, men måten det har tatt del i deres liv ikke har vært ideelt. I det andre analysekapitelet diskuterer jeg beredskapsfamilien og familielivet som vokser frem i dette fenomenet. Her diskuterer jeg blant annet hvordan man får nye rutiner, hvordan man får nye signifikante andre som beredskapssøsken og hvordan vi forstår hjemmet som både en arbeidsplass og en intimsfære på en og samme tid. I oppgavens siste analysekapitel tar jeg for meg møte med den biologiske familien. Relasjonen mellom beredskapshjemmet og biologiske familie kan både skape trygghet og ustabilitet i barnas liv, videre kan overgangen fra beredskapshjem tilbake i biologisk familie være

utfordrende. I dette kapitlet diskuterer jeg også biologiske søsken og hvordan denne relasjonen blir endret i forhold til det vi forstår som et ”normalt” søskenforhold.

I det avsluttende **kapitel åtte** summerer jeg opp hovedfunnene mine og peker på flere muligheter å la veien videre gå. Denne oppgaven gir et rikt overblikk over familielivet i beredskapshjem, men det er uten tvil behov for mer forskning på flere av problemstillingene jeg tar opp i denne oppgaven.

2.0 Bakgrunn for fremvekst og utvikling av beredskapshjem:

I dette kapitlet vil jeg redegjøre og se nærmere på hvordan beredskapshjem har vokst frem i Norge. Først vil jeg gjøre kort rede for det norske barnevern og fremveksten av dette, før oppgaven går nærmere inn på hva et beredskapshjem er og hvordan dette er signifikant forskjellig fra et fosterhjem til tross for at det reguleres av det samme lovverket. Videre vil oppgaven se på fremveksten velferdsstaten og hvordan den støtter opp rundt den biologiske familie. Dette for å se hvordan staten setter inn ulike incentiver i den biologiske familie i forhold til familier hvor barnet skal bo på ubestemt tid. Lovverket som regulerer denne typen hjem er også sentralt for å forstå når et barn blir flyttet og Oppedal (2008) som blir sitert har skrevet en egen avhandling om akutthjemmelen i barnevernet.

2.1 Norsk barnevernspolitikk:

”Ved inngangen til det som er blitt kalla «barnets århundre» var Noreg det første landet i verda med eit offentleg barnevern. Verjerådslova slo fast at barn som var vanskelege eller hadde det vanskeleg, skulle overvakast av kommunale nemnder (verjeråd) som skulle åtvare og formane barn og foreldre, oppheve foreldremakt, fjerne barn frå heimen for å plassere dei i «paalidelige og hæderlige familier», i barneheimar, skoleheimar eller tvangsskolar” (Stortingsmelding 40, 2001-2002:18)

Barnevernet har eksistert i over 100 år i Norge, og gjennom tidene har det vært ulike tiltak som har stått sentralt, men det har heile veien vært en konsensus at barnets beste skal stå i fokus. Hva barnets beste er, er derimot et mye diskutert tema. Barnevernlovens fundament angis gjerne i tre grunnprinsipper; prinsippet om barnets beste, det mildeste inngreps prinsipp og det biologiske prinsipp. Disse uttrykker grunnleggende verdier vårt samfunn er bygget på. Det biologiske prinsipp har i det siste vært mye diskutert, i en NOU fra 2012 blir dette prinsippet revidert og man anerkjenner i større grad at tilknytning må veie tyngre enn biologiske relasjoner.

Stortinget vedtok i 1896 den første barnevernslova i Norge, siden ble den revidert i 1953, og i dag er barnevernsloven av 17. juli 1992 den gjeldende. Barnevernet er under konstant granskning og er utsatt for samfunnskritikk med jevne mellomrom. I 2013 leverte barne-, likestilling og inkluderingsdepartementet en proposisjon om endring av barnevernloven, hvor de innledningsvis fastslår: ”Omsorg for og oppdragelse av barn er i første rekke foreldrenes ansvar. Foreldre kan likevel ha behov for hjelp av barnevernet i kortere eller lengre

perioder”(Prop 106L 2013:25). I hovedsak er det altså de som er biologisk mor og far til barnet som skal ivareta barnet, men barnevernet anerkjenner at ikke alle som blir far eller mor til et barn er skikket til å ta vare på et barn enten i en kortere eller lengre periode av livet. Det er i dag en lang liste over ulike tiltak barnevernet benytter seg av når man antar eller vet at barn og unge lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling. I første omgang prøver man ofte å sette inn tiltak i hjemmet, men enkelte ganger eskaleres problemene i så stor skala at barnet må ut av hjemmet og det med en gang. Siden man ofte ikke har vært forberedt er det ikke et klart fosterhjem til barnet, da må barnet inn i et midlertidig hjem, et beredskapshjem. Tidligere var institusjon også ofte brukt i slike situasjoner, dette har man i dag beveget seg bort i fra. I 2011 var det 1676 barn i beredskapshjem og i 2012 var det 1965 barn i beredskapshjem, økningen har vært jevn de siste ti årene. Dette påvirker mange norske familier, både den biologiske familien og familien barnet flytter inn i.

2.2 Hva er et beredskapshjem?

”Beredskapshjemmet er et midlertidig bo tilbud til barn og ungdom. Beredskapshjemmet skal ha omsorgen for barnet/ungdommen inntil en annen og mer varig løsning i fosterhjem eller institusjon er funnet, eller barnet flytter tilbake til foreldrene sine” (fosterhjem.no 2013). Beredskapshjem omtales ikke i barnevernloven og inngår formelt sett i det som regnes som statelig fosterhjem (Storeheien 2013:7). I Johansson (2011:68 fra Johnsson (2007)) skisseres hovedmomentene som gjør fosterhjem og beredskapshjem kvalitativt ulike. Fosterhjem har som oftest planlagte plasseringer, og de har i noen grad mulighet til å velge hvilke barn de ønsker å ta i mot. Videre er samvær med biologisk familie forutsigbart og man er trygg på at barnet skal bli boende i en lengre periode, med mulighet om å bli boende til myndighetsalder er nådd dersom nødvendig/ønskelig. Beredskapshjem tar i mot barn på kort varsel, har liten eller ingen mulighet til å velge hvilke barn de ønsker, må håndtere hyppige flyttinger, kanskje flere barn i året og de må håndtere en ofte uforutsigbar kontakt med barnets biologiske familie. De har også som hovedregel tettere oppfølging fra profesjonelle organisasjoner enn fosterhjem.

Som hovedregel skal en voksen i hjemmet være frikjøpt av barnevernstjenesten når man er beredskapshjem. Dette er også tilfelle i en del fosterhjem, kanskje særlig i fosterhjem som er opprettet for å ta seg av mer krevende barn. Videre er det mange fosterhjem hvor en voksen er frikjøpt på deltid. Dette fremgår av standardkontraktene barnevernet bruker (Bufetat 2013a).

Det å være frikjøpt innebærer at man ikke skal ha lønnet arbeid utenom å ta vare på barnet hvis dette ikke er særskilt avtalt med barnevernet.

I 2012 var det i overkant av 14 000 barn som mottok tiltak fra barnevernet, disse barna hadde ikke mottatt tiltak fra barnevernet tidligere, dette er en nedgang på vel 1 prosent frå året før. Av disse barna har om lag 96 prosent hjelpetiltak, mens 4 prosent har omsorgstiltak. Det var 510 nye barn med omsorgstiltak i 2012. Tallet på omsorgstiltak blant de nye barna har gått opp 19 prosent frå 2011. Med omsorgstiltak mener man fosterhjem, beredskapshjem, besøks-/avlastningshjem og institusjon (SSB 2012c). ”Nesten 10 per 1 000 barn og unge mellom 0-22 år var plassert ved utgangen av 2012. Av disse budde nesten 7 av 10 i fosterheim, som er den vanlegaste staden for plassering nytta av barnevernet. På slutten av 2012 var det heile 25 prosent fleire plassert i beredskapsheim enn på slutten av 2011”. (SSB 2012c). Av tallene over fremgår det at det er svært mange barn som på et tidspunkt i livet er i kontakt med barnevernet, av barn som er i beredskapshjem fremgår det at det er dette omsorgstiltaket som øker mest. I 2010 bodde det i alt 1466 barn i beredskapshjem (NOU 2012:5), 2011 økte dette til 1676 (Storeheier 2013) og det var i 2012 1965 barn i beredskapshjem. (SSB: Tabell: 09076, 2003-2012).

I ”retningslinjer for statlige familiehjem og beredskapshjem – om ansvarsfordeling og krav til kompetanse” går det klart frem at beredskapshjem skal kunne ta i mot barn på svært kort varsel og plasseringen skal vurderes å ha en varighet på inntil 4 måneder når plasseringen skjer. Akutt plasseringer skjer i medhold av barnevernloven § 4-6 første og andre ledd og § 4-25 andre ledd. Videre kan vi lese at ”Beredskapshjem tar imot barn til særlig oppfølging på grunnlag av midlertidig vedtak i akuttsituasjoner. Hjemmet skal ha særskilt kompetanse på å ivareta barn med behov for særlig oppfølging fordi de blir akuttplassert eller korttidsplassert, og oppdragstaker i hjemmet skal ikke ha annet inntektsgivende arbeid med mindre det er avtalt særskilt” (Bufdir Nr.Q-28/2010, 2010:1-3)

Beredskapshjem dukket opp tidlig på 1980-tallet, og er oppdragstakere for Barne-, ungdoms-, og familieetaten (Bufetat) som har ansvar for de fleste beredskapshjem (Johansen 2008, Johanesson, 2007 i Storeheier 2013:8). I arbeidet med denne oppgaven har jeg vært i kontakt med kontor for beredskapshjem i Bergen, hvor det jobber 12 stykker hvorav ni er beredskapskonsulenter som har ansvar for oppfølging og plassering. Hvert fylke har en eller flere beredskapshjemsavdelinger som ligger under fosterhjemstjenesten. Beredskapshjemsavdelingene skal også ivareta kommunikasjonen med det kommunale

barnevernet som har det overordnede ansvaret for barnet. Noe som innebærer at det kommunale barnevernet har beslutningsansvaret i de ulike sakene (Johansson 2012 i Storheier 2013).

For å forstå hvorfor beredskapshjem dukket opp må vi se på norsk familiepolitikk. Det eksisterte en bred enighet faglig og politisk at barn har det best i en familie med gode omsorgspraksiser kontra institusjoner, selv i korte perioder. Man beveger seg stadig lengre bort fra bruk av institusjoner. Når et barn flytter i beredskapshjem er det allerede gitt at barnet skal flytte videre. Storheier (2013:4) greier i sin masteroppgave ut om barn som blir værende i beredskapshjem i mer enn 12 måneder, som er mye lengre enn det som er inntendert med ordningen. Dette er det knyttet bekymring til og det er derfor politisk og faglig uenighet om beredskapshjem bør benyttes som tiltak. Havik et al (i Storheier 2012:4) ”peker på at det er solid faglig grunnlag for å mene at det er skadelig for barn å leve i en uavklart livssituasjon over tid”. En forelder i et beredskapshjem er i hovedsak frikjøpt til å være hjemme på fulltid og man forplikter seg til ikke å ha lønnet arbeid ved siden av oppdraget som beredskapshjem. Ut i fra standardkontrakten mellom barnevernstjenesten (oppdragsgiver) og oppdragstaker er det stadfestet at man skal motta et minimum på 285 000 kr i året, som godtgjørelse for jobben man gjør. I tillegg mottar de utgiftsdekning i form av en månedlig sum på mellom 4 682 og 6905 (ks.no 2013) summen justeres etter barnets alder og behov. Etter at plasseringen har vart i tre måneder har man rett på frihelg dersom dette er mulig, en frihelg skal være i 48 timer, fra fredagsettermiddag til søndagsettermiddag. Man har så rett til fri helg en gang i måneden. Utover dette har man rett på 35 dager, hvorav ”oppdragstaker har rett til en sammenhengende friperiode på minst 14 dager i tiden fra og med 1. juni til og med 30. september, forutsatt at så mange fridager er opptjent” (Bufetat 2013a). Videre har man rett til 38 uker sammenhengende permisjon dersom man mottar foreldrepenger. Denne type godtgjørelsen må til en hvis grad ses i sammenheng med utviklingen av norsk familiepolitikk og anerkjennelsen av familien som er hjørnestein i velferdsstaten.

2.3 Den norske velferdsstat:

”Foreldre som har hatt lønnet arbeid av et visst omfang forut for fødselen, har rett til lønnet permisjon med et kompensasjonsnivå som skal kompensere lønn for det arbeidet de har permisjon fra” (Ellingsæter 2012:105).

Norsk familiepolitikk har vært i kontinuerlig endring de siste hundre årene, særlig fremveksten av velferdsstaten i etterkrigstiden er viktig for å forstå dagens familie politikk. Flere sosiologer har sett på prosessen som har vært gjennomført. Leira, Ellingsæter, Syltevik, Wærness og Holter nevnes som viktige forskere i den forbindelse. Forholdene for mødre har blitt stadig utbedret. Velferdsstaten visser tydelig at familien er en viktig hjørnestein, ved blant annet å anerkjenne den gjennom ulike økonomisk kompensasjoner. I 1882 ble det forbudt å arbeide de første seks ukene etter fødsel, i 1909 ble det innført obligatorisk sykeforsikring og man fikk da rett til sykepenger de første seks ukene etter fødsel. I 1956 ble fødselspermisjonen utvidet til å gjelde 12 uker. I 1977 ble det innført foreldrepermisjon, da gikk de første seks ukene til mor, og resten av permisjonen kunne deles mellom mor og far og engangsstøtten blir oppjustert. Frem til 1993 blir fødselspermisjonen stadig utvidet, til den når et år (Elingsæter 2012). ”Lang foreldrepermisjon er en klar anerkjennelse av betydningen av foreldreomsorg” (Ellingsæter 2012:107). I 2012 kom fedre kvoten, altså at 12 uker av permisjonen er forbeholdt far. Før fedre kvoten ble innført tok få fedre permisjon, og de som gjorde det var i hovedsak høyt utdannet (Brandth og Kvande 2003 i Ellingsæter 2012:109). I 1998 ble også kontantstøtte innført. Det vil si at alle som har barn mellom 1-2 år og ikke benytter barnehageplass får pr mai 2013 kroner 3303 i mnd, denne støtten kan benyttes i 11 mnd. ”Du får ikke kontantstøtte – for barn som er i fosterhjem eller i en institusjon etter lov om barneverntjenester” (Nav.no 2013). Man mottar kun støtte for biologiske barn man har boende hos seg, eller adopterte barn etter man har sluttet å motta foreldrepenger ved adopsjon (Nav.no 2013). ”I barnehageloven av 1975 ble det fastslått at barnehager skal være et tilbud til foreldre som ønsker det (Leira i 1992 i Elingsæter 2012:110). Dette har politisk vært en viktig sak over lengre tid, og i dag har man tilnærmet full barnehage dekning i Norge. Det vil si at begge foreldrene har mulighet til å gå ut i full jobb etter endt foreldrepermisjon.

Hva er en familie? Trost og Levin (1992) diskuterer dette i et essay, hvor de blant annet innleder med å beskrive et eksperiment hvor de ber studentene skrive ned hvem de oppfatter som familie. Svarene de får er mange og varierte. Det er derfor viktig å forholde seg til at mennesker har ulik oppfattning av hva en familie er. Det er for eksempel ingenting som tilsier at man ikke kan være skilt og giftet på nytt og ha voksne barn fra tidligere ekteskap når man blir et beredskapshjem. Med dagens vide definisjon av familie er det vanskelig å definere en familie som god og en annen som dårlig. Når barnevernstjenesten rekrutter får de stadig kjennskap til nye familie modeller. I dagens samfunn dukker det stadig opp mennesker med nye typer familier og man har ulik forståelse av hvem som er familie. I denne oppgaven er det

ikke gitt hva som er en familie. For at man skal kunne være beredskapshjem ønsker Bufetat først og fremst at man skal være to voksne i hjemmet, slik man er sammen om å møte de ulike utfordringene som kan oppstå. Til tross for at oppdraget gjerne gis til en person som er hjemme på fulltid, er det ønskelig at hjemmet har to trygge voksne som kan spille på hverandre. Særlig i krevende situasjoner. Videre er det heller ikke ønskelig at de har småbarn (yngste barn bør ikke være under 12år) når de velger å bli beredskapshjem. Men det kan absolutt være en fordel at de har oppdratt barn sammen og har opparbeidet seg felles erfaringer. Det blir også stadig et større krav at man skal ha høyere utdanning når man påtar seg oppdraget.

Forskning på barnevernsfeltet er tydelig på at det er svært belastende for barnet å forholde seg til mange familier (Skivenes og Tefre 2012, Goldhaber-Fiebert et al 2011, Rittner 1995, Beckett og McKeigue 2010). Widerberg og Kummen (2012) skriver i skarp kontrast til denne forskningen om de positive sidene ved å være skilsmissebarn og ha flere hjem. Det er en signifikant forskjell på skilsmissebarn og barn i beredskapshjem. I skilsmisse er det et brudd i relasjonen mellom foreldrene, men barna er ofte velkommen i begge hjem. Widerberg og Kummen (2012:335) sier blant annet ”Ekteskapet forgår, men familien består”. Dalhaug (2001 i Widerberg og Kummen 2012:336) sier at det mest uheldige som kan skje i en skilsmisse er at barnet mister kontakt med en av foreldrene, oftest far. I beredskapshjem kan barnet miste kontakt med begge sine foreldre. En av mine informanter sin søster valgte å bli boende i fosterhjem, selv om broren flyttet tilbake til biologisk familie. Den opprinnelige familien var blitt fremmed for henne (Thomas 27år).

”Departementet understreker at barn og unge skal medvirke i alle prosesser som gjelder barnet. Barnas synspunkter skal alltid være med i vurderingen av hva som er barnas beste. Departementet foreslår derfor å innføre en ny overordnet bestemmelse i barnevernloven om barns medvirkning i alle forhold som berører barnet. Målet er å styrke barnets posisjon i barnevernssaker, gi bedre rettsikkerhet og øke kvaliteten i barnevernets arbeid” (Prop. 106 L 2012–2013). Barn under syv år skal ha mulighet til å snakke med en saksbehandler som skal formidle barnets ståsted når saken kommer opp i fylkesnemnda. Hvorvidt barnet blir hørt i den graden det er ønskelig er vanskelig å måle. Barnet skal skjermes samtidig som det har rett til å få innsikt i bestemmelser som er avgjørende for fremtiden.

Som sagt innledningsvis er beredskapshjem det omsorgstiltaket som øker mest i bruk. Det kan også se ut som at Norge er i en særstilling i bruk av denne ordningen. ”There are indications that there is greater acceptance of compulsory placements in Norway than in other Nordic countries” (Grinde 2006 i Christiansen og Anderssen 2010:32).

2.4 Juridisk bakteppe:

I denne delen av oppgaven vil jeg gjøre rede for lovverket som ligger til grunne når man plasserer et barn i beredskap. Dette tiltaket er regulert i Barnevernsloven av 17. juli 1992 under paragraf fire, særskilte tiltak. Vedtak etter 4-6.1 er det eneste vedtaket som ikke kan iverksettes mot foreldrenes vilje, da dette leddet forutsetter samtykke fra foreldrene før man plasserer barnet. I samtale med kontor for beredskapshjem i Bergen stilte de seg skeptiske til dette vedtaket. Da barnevernstjenesten ikke har noe reel makt hvis foreldrene frivillig plasserer barnet utenfor hjemmet. I barnevernloven § 4-6, 2. kan man lese:

”Dersom et barn er uten omsorg fordi foreldrene er syke eller barnet er uten omsorg av andre grunner, skal barneverntjenesten sette i verk de hjelpetiltak som umiddelbart er nødvendige. Slike tiltak kan ikke opprettholdes mot foreldrenes vilje. Er det fare for at et barn blir vesentlig skadelidende ved å forbli i hjemmet, kan barnevernadministrasjonens leder eller påtalemyndighetene uten samtykke fra foreldrene, umiddelbart treffe vedtak om å midlertidig plassere barnet” (Barnevernloven 1992 – lovdata 2013).

Ut fra denne bestemmelsen kan politi eller barnevernadministrasjonens leder fatte midlertidig akutt plassering. Disse punktene utgjør akutthjemmelen i barnevernsloven. ”Dette innebærer at det må foreligge en reell fare i barnets livssituasjon, og at eneste måte å forhindre at barnet blir (ytterligere) skadelidende er en akutt plassering” (Oppedal 2008 i Baugerud et al 2008:26).

Paragraf § 4-8. ”*Forbud mot flytting av barn, eller vedtak om omsorgsovertakelse, når barnet bor utenfor hjemmet, regulerer blant annet at barn plassert utenfor hjemmet med foreldrenes samtykke kan fylkesnemnda bestemme at barnet skal bli boende på samme sted i opp til tre måneder.*” (Lovdata 2013). ”Vedtak kan bare treffes dersom det ikke er rimelig grunn for flyttingen, eller dersom den kan være til skade for barnet.” Mens barnet er plassert, skal barnevernstjenesten gjøre sitt ytterste for at flyttingen skal skje med minst mulig ulempe for barnet. ”Dersom det er overveiende sannsynlig at flyttingen vil føre til en situasjon eller risiko for barnet som nevnt i § 4-12 første ledd, kan det treffes vedtak om omsorgsovertakelse for barnet. Et slikt vedtak kan treffes også før et nyfødt barn er flyttet til foreldrene. § 4-12 annet

og tredje ledd gjelder tilsvarende”. Barnevernet har altså mulighet til å hente nyfødte før de er flyttet hjem til sine biologiske foreldre dersom det er grunn til å tro at dette ville være uheldig for barnets liv og helse. Videre fastsetter paragrafen at ”det treffes vedtak om omsorgsovertakelse dersom plasseringen har vart i mer enn to år, og barnet har fått slik tilknytning til mennesker og miljø der det er, at det etter en samlet vurdering må antas at flyttingen kan føre til alvorlige problemer for barnet” (Lovdata 2013).

Paragraf 4-12 regulerer når barnevernet kan gripe inn og overta omsorgen for barnet. § 4-12. *Vedtak om å overta omsorgen for et barn kan treffes:*

- a) dersom det er alvorlige mangler ved den daglige omsorg som barnet får, eller alvorlige mangler i forhold til den personlige kontakt og trygghet som det trenger etter sin alder og utvikling,
- b) dersom foreldrene ikke sørger for at et sykt, funksjonshemmet eller spesielt hjelpetrengende barn får dekket sitt særlige behov for behandling og opplæring,
- c) dersom barnet blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep i hjemmet, eller
- d) dersom det er overveiende sannsynlig at barnets helse eller utvikling kan bli alvorlig skadd fordi foreldrene er ute av stand til å ta tilstrekkelig ansvar for barnet

Et vedtak etter første ledd kan bare treffes når det er nødvendig ut fra den situasjon barnet befinner seg i. Et slikt vedtak kan derfor ikke treffes dersom det kan skapes tilfredsstillende forhold for barnet ved hjelpetiltak etter § 4-4 eller ved tiltak etter § 4-10 eller § 4-11. Et vedtak etter første ledd skal treffes av fylkesnemnda¹ etter reglene i kapittel 7 (Barnevernloven 1992 i Lovdata 2014)

Barnevernet har strenge retningslinjer for når de kan ta et barn ut av sitt opprinnelige hjem. Alle saker skal opp i fylkesnemnda, men i akuttillfeller må saken opp i fylkesnemnda i etterkant av flyttingen. Dette fører til at mange barn blir boende lengre en først planlagt i et beredskapshjem. I møte med kontor for beredskapshjem i Bergen kom det frem at de fleste barn blir boende i beredskapshjem i syv til åtte måneder før de eventuelt flyttes videre. Dette fordi saksbehandlingen i fylkesnemnda er tidkrevende og det er viktig at alle partene i saken får redegjort for seg. Dette betyr blant annet at både far og mor skal vurderes, i tillegg har barn under syv år lov å snakke med en voksen som skal formidle saken deres, barn over syv år har rett til å tale sin egen sak (Storeheier 2013, fosterhjemstjenesten.no, barneombudet.no). I

følge Oppedal (2008:20) finnes det ingen norsk statistikk på hvor mange akutte vedtak som fattes årlig. Men en odelstingsproposisjon om endring i barnevernloven viser til tall som tyder på at det vedtas rundt 1000 slike vedtak årlig, her er ikke de akutte vedtakene som er fattet frivillig inkludert. Det må også her nevnes at barn som bli akuttoplassert ikke nødvendigvis havner i et beredskapshjem, men kan også havne på institusjon eller direkte i fosterhjem.

3.0 Metode

3.1 Hvorfor kvalitativ metode:

Med dette forskningsprosjektet ønsket jeg å bli bedre kjent med fenomenet beredskapshjem, det er et på mange måter et særegent norsk fenomen. Fenomenet er lite forsket på og det finnes få data, i SSB sin database finnes det tall på hvor mange barn som årlig havner i beredskapshjem, nesten helt tilbake til prosjektet startet. Disse dataene åpner ikke for hvordan barna har det når de blir flyttet, hvordan de oppfattet å havne hos en ukjent familie eller hvilke relasjoner de har til familien de bodde hos i sitt voksne liv. Kvalitativ metode ble derfor et åpenlyst valg. Gjennom å oppsøke unge voksne som hadde bodd en periode av livet i et beredskapshjem, kunne jeg få en bredere innsikt i hvordan de slev opplevde det og reflekterer rundt opplevelsen i dag.

3.2 Case og generalisering:

Hver historie er unik men den er likevel ikke uten likhetstrekk, de generelle og spesielle. Kvalitativ forskning blir i følge Silverman (2011) ofte beskyldt for å være anekdotisk, det vil si at den har et fokus på å gjenfortelle små historier fra intervjuene og ikke fokusere på det større bilde. For at dette ikke skal bli et problem er det viktig å tilsikte at prosjektet har så høy validitet og reliabilitet som overhodet mulig. En måte dette kan gjøres på er i følge Silverman (2011:360) å sørge for en mest mulig gjennomiktig forskningsprosess. Videre blir også opptak av alle samtaler nevnt som en måte å sikre reliabilitet på. Dette er blitt gjennomført i samtlige intervju i dette prosjektet. Dette for å kunne transkribere og håndtere intervjuene i sin helhet i etterkant. Gjennom å ha intervjuene lagret som digitale filer kan jeg til en hver tid gå tilbake til de originale utsagnene når jeg gjennomfører analysen, og det vil være en mer korrekt gjengivelse enn om jeg hadde valgt bare å ta notater. Også gjennom å transkribere materialet selv har jeg fått en nærhet til datamaterialet. Selve transkriberingsprosessen kommer jeg nærmere inn på senere i kapitlet.

Flyvbjerg (2004) mener at kvalitativ metode ofte blir kritisert på bakgrunn av misforståelser. Jeg ønsker her å trekke frem noen av misforståelsene Flyvbjerg (2004) diskuterer og relatere de til mitt forskningsprosjekt. Den første misforståelsen hevder han er at teoretisk kunnskap (ikke-kontekstuell) er viktigere enn praktisk kunnskap (kontekstuell). ”Context-dependent knowledge and experience are in the very heart of expert activity” (Flyvbjerg 2004:128). Altså må man forstå kontekstuell kunnskap som den viktigste kunnskapen man kan ha, da det

er først når man vever sammen kunnskap og situasjon at man kan bli ekspert. Beredskapsbarn er det skrevet svært lite om, så gjennom å møte disse unge menneskene kan vi samle førstehånds kunnskap om dem. En annen vanlig misforståelse i følge Flyvbjerg (2004) er at case egner som forstudie for å generere hypoteser, mens andre metoder egner seg bedre for å teste hypoteser og generere teori. For å avvise denne påstanden viser Flyvbjerg (2004) til forskning som viser verdien av bare og gjennomførte en case studie på en medisinsk klinikk. Hvor man så på bruk av organisk løsemiddel og hjerne skader, da valgte man den klinikken som hadde fulgt alle retningslinjer på renhold og rutiner, fant man det her, fant man det mest sannsynlig andre steder også.

I dette forskningsprosjektet har jeg i hovedsak snakket med mennesker som er vant med å dele sin historie og flere av dem deltar aktivt i en organisasjon, jeg vil derfor se på de som noen av de mer ressurssterke som har erfaring fra beredskapshjem. Så gjennom å sette fokus på deres historier kan man anta at det finnes mange barn som har lignende erfaringer med flytte prosessen og beredskapshjemmet. Blant annet er det barn som går ut i media når de er blitt voksne og deler sine historier, se gjerne Østli sin artikkel fra 2011 i aftenposten. "The advantage of the case study is that it can close in on real-life situations and test views directly in relation to phenomena as they unfold in practice" (Flyvbjerg 2004:133).

Det er flere grunner til at observasjon ville vært problematisk og lite fruktbart i akkurat dette studiet. På grunn etikken rundt det å gå inn å observere et barn som har vært gjennom en eller flere traumatiske hendelser, i tillegg ville jeg ikke hatt mulighet til å observere barnet i en så lang periode som det ville krevd for å få gode data. Å observere i hjemmet vil heller ikke gi meg tilgang til barnets egne refleksjoner rundt det som skjedde. Saksbehandlere i barnevernet er inne og observerer i hjemmet i varierende grad, det blir likevel skissert av flere at dette ikke gir dem nok innsikt i barnets situasjon.

3.3 Intervju som metode

... "all interviews are active, regardless of how neutral the interviewers and how co-operative the respondents. No matter how hard interviewers try to restrain their presence in the interview exchange and no matter how forthright interviewees are in the offering their views, these are interactional accomplishments rather than neutral communicative grounds" (Gubrium and Holstein 2011:150).

Gjennom å intervju unge voksne fikk jeg beskrevet et rikt og detaljert bilde av hvordan de som barn hadde opplevd det å passe inn i en ny familie, hvorfor familien de var hos hadde

valgt å være beredskapsfamilie, hvordan de oppfattet å få nye søsken og et nytt nabolag. Også om eventuelle negative bemerkninger de hadde fått høre på skole eller i nabolaget. Før intervjuene kunne begynne søkte jeg til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste om tillatelse til å samle inn data og sendte blant annet inn et dokument med tema guid til intervjuene. Grunn til at jeg valgte kun å bruke ulike temaer og ikke forhåndsdefinerte spørsmål i møte med informantene var å skape så mye handlingsrom som mulig for informantene til å fortelle om sine opplevelser. I selve intervjuet var det hensiktsmessig å fange opp den individuelle historien og stille oppfølging spørsmål.

3.4 Informantene

Det var flere hensyn å ta i valg av informanter, jeg kunne snakket med beredskapsforeldre saksbehandlere og tilsynsførere. Både saksbehandlere og tilsynsførere har relativt lite regelmessig kontakt med barnet og møter barnet et par ganger i året, i mange tilfeller så er det også utskiftninger underveis. Beredskapshjemmet blir barnets nye hjem og tar over den daglige omsorgen av barnet, de som velger å være beredskapsforeldre møter barnets biologiske familie og den familien du eventuelt flytter videre til. De blir godt kjent med barnet som bor hos dem og noen holder kontakt med barna til de blir voksne. Grunnen til at jeg ikke først og fremst tok kontakt med denne gruppen, var en følelse av at jeg først og fremst ville blitt satt i kontakt med de ”gode hjemmene”. Barneperspektivet er manglende i forskningen på beredskapshjem, og jeg ønsket i dette prosjektet og gjøre rede for hvordan barna opplevde inkludering og ekskluderings mekanismer i beredskapshjemmet. I datainnsamlingsprosessen ønsket jeg de negative casene velkommen inn i prosjektet, det var et oppriktig ønske å skissere et variert forskningslandskap. Matching prosessen – å finne et barn og et hjem som passer sammen – er en vanskelig prosess, og når denne prosessen må gjøres på få timer, skjønner man at det byr på problemer.

3.5 Anonymisering:

Alle informantene ble anonymisert, navnene deres er byttet ut med fiktive navn, stedsnavn er blitt fjernet og navn på spesielle prosjekter i barnevernet er fjernet. Videre vil alle sitat bli gjengitt på bokmål. Oppgaven skal gjenspeile et nasjonalt fenomen, informantens geografiske utgangspunkt for språk ikke har noen innvirkning på de analysene jeg ønsker å gjøre i denne oppgaven

3.6 Rekruttering:

I prosjektets startfase tok jeg kontakt med kontor for beredskapshjem, de kalte meg inn til møte og gav meg verdifull informasjon om hvordan de jobbet, men kunne ikke hjelpe meg å komme i kontakt med unge voksne, da deres arbeidsoppgave dreide seg om barn og unge som trengte et beredskapshjem der og da. Mange barn som er i et beredskapshjem blir flyttet tilbake til biologisk familie eller videre i fosterhjem. Jeg tok da kontakt med Bergen kommune for å søke om tillatelse til å samle informasjon av barnevernstjenesten. I mellomtiden tok jeg også kontakt med Landsforbund for barnevernsbarn (LFB) som er selvstendig organisasjon drevet av tidligere barnevernsbarn for nåværende barnevernsbarn. De har blant annet opplæring for talls personer. Jeg hadde håpet de kunne være min kilde til samtlige informanter, slik viste det seg ikke å gå. På grunn av sykemelding internt i organisasjonen tok det flere uker før jeg fikk tilbakemelding. Da jeg endelig klarte å nå de på telefon fikk jeg raskt tilbakemelding på at de hadde funnet et medlem av organisasjonen som hadde den bakgrunnen jeg ønsket. Jennifer er 29 år og bosatt i Midt-Norge, og studerer selv barnevern. Den førsteavtalen vår hadde Jennifer glemt, og jeg ble bekymret for at hun ønsket å trekke seg fra intervjuet, heldigvis ble misforståelsen oppklart og vi fant et nytt tidspunkt. Intervjuet ble gjennomført på Skype.

For å fortsette det videre arbeidet med rekrutteringen la jeg ut en post på landsforbundet for barnevernet sin Facebook side, senere i prosessen gjorde jeg det samme på flere av fosterhjemstjenesten sin Facebook sider over hele landet. Etter annonsen på LFB sine sider var det en jente som akkurat var fylt 18 år som tok kontakt, hun hadde akkurat flyttet fra Vestlandet til Østlandet. Amalie (18år) pleier i perioder å besøke familie og venner på Vestlandet og vi ventet noen uker for å se om det dukket opp en mulighet til å treffes ansikt til ansikt, det gjorde det ikke og også dette intervjuet ble gjennomført på Skype.

Videre passet jeg på å nevne for alle i familien, venner og kjente at jeg jobbet med dette prosjektet og ønsket å få kontakt med unge voksne som hadde vært i beredskapshjem. Dette førte til at jeg fikk noen tips, de fleste dessverre ikke mulig å følge opp, men jeg fikk kontakt med Emma på 19 år som er bosatt i Midt-Norge. Jeg tok kontakt på Facebook og prøvde å forklare hva prosjektet gikk ut på og at jeg ønsket å gjøre et intervju med henne hvis hun ville dele historien sin. Emma (19år) ville gjerne delta på prosjektet måtte gjøre unna noen prosjekter i forbindelse med skolegang, og intervjuet ble derfor gjennomført på skype en tid etter den første kontakten var etablert.

Etter at de tre første informantene var intervjuet, var det vanskelig å finne nye måter å rekruttere informanter på. Jeg fikk prosjektet mitt godkjent av Bergen kommune, denne godkjenningen gjorde det mulig for meg å kontakte barnevernstjenesten direkte, men ingen av barnevernstjenestene i de ulike bydelene svarte på min forespørsel. Heller ikke Sunnhordland interkommunale barnevernstjeneste eller Haugesund barnevernkontor kunne hjelpe meg med navn på tidligere barn fra beredskapshjem eller sende en forespørsel videre på mine vegne. De har en svært travel hverdag og fant liten tid til å hjelpe meg i min søken etter informanter. Mange kom med hyggelige tilbakemeldinger og mange syntes det var et viktig prosjekt, men fremgangen hadde stagnert. På Facebook hadde jeg allerede meldt meg opp i alle grupper som angikk barnevernet og omplassering av barn med mer. Konsekvent sørget jeg for og ikke melde meg inn i grupper med titler som ”barnevernet tok barnet mitt” eller ”barnevernet eier ikke skam” (disse navnene er fiktive, men det finnes grupper med tilsvarende titler), men meldte meg inn i grupper som så ut til å være drevet av fosterhjemstjenesten.

Fosterhjemstjenesten reklamerer jevnlig i lokale aviser og har regelmessig rekrutteringsmøter for å få nye fosterforeldre. Å delta på dette møtet viste seg å være svært fruktbart. På denne arenaen møter barnevernsansatte, fosterhjemforelder/beredskapshjemforelder og en ung voksne med erfaring fra barnevernet. Hun som snakket på møte som en representant for gruppen fosterhjemforelder/beredskapshjemforelder hadde vært beredskapshjem for mer en 30 barn og ville gjerne bidra til å hjelpe meg videre i prosessen. Hun tok kontakt med tre av barna som hadde bodd hos henne og spurte på mine vegner om de ønsket å delta i studie. Hun ble en nøkkelperson for å bringe prosjektet mitt videre. Etter hvert som de sa ja til å delta på studien min sendte hun meg telefon nummer og e-post adresse og jeg kunne ta direkte kontakt å avtale tid og sted.

Jeg avtalte å møte Malene 31 år på et kjent sted i Bergen sentrum så det ikke skulle by på problemer å finne frem. Vår førsteavtale blir avlyst, men noen dager senere fikk Malene (31år) timeplanen til å gå opp og vi møtes på avtalt sted. Noen uker senere møter jeg Thomas 27 år på samme sted, vi finner et avsidesliggende bor og bestiller kaffe, han har vant med å fortelle historien sin og har vært i media flere ganger. Trine 25 år den siste informanten nøkkelpersonen min setter meg i kontakt med. Hun er svært travel i førjulstiden og ber om at vi utsetter møtet til januar. På grunn av at Trine (25år) har en svært tett timeplan må vi møtes en lørdag. Siden sentrum er tettbefolket på lørdager inviterer jeg henne opp på Universitet i Bergen, vi finner et avsidesliggende rom og gjennomfører intervjuet der. Trine (25år) pleier

og delta på Pride kurs (kurs for kommende fosterforeldre og beredskapshjemsforeldre) og er vant med å svare på spørsmål om sin tid i beredskapshjem.

Videre har jeg ikke gitt opp barnevernstjenesten for å nå målet på 8 informanter. Etter anbefaling fra en ansatt i det interkommunale barnevernet tar jeg kontakt med en jurist i Bufdir. Han ser ingen juridiske problemer meg at barnevernstjenesten hjelper meg å få tak i myndige personer, men anbefaler meg likevel å prøve å ta kontakt med Forandringsfabrikken. Forandringsfabrikken driver Barnevernsproffene som reiser rundt i landet på foredrag og konferanser. Barnevernsproffene består av barn med erfaring fra barnevernet som deler sine erfaringer med andre barn og unge, i tillegg snakker de med barnevernstjenesten om eventuelle forbedringspotensialet. De var svært åpne for å hjelpe meg men ønsket at informantene de bidrog med skulle få en godtgjørelse på kroner 200 for en times intervju og kroner 500 for lengre samtaler. Det er stadig vanligere at informanter mottar godtgjørelse i form av en eller annen kompensasjon. Forandringsfabrikken grunnla sitt ønske om at jeg skulle gi kompensasjon i at de som er med i Barnevernsproffene ofte får forespørsel om delta på slike prosjekter og bruker mye av sin tid på å dele sin svært personlige historie. Det som ble vanskelig med å si ja til denne type krav var at det virket urimelig ovenfor de andre deltakerne i prosjektet som ikke har mottatt kompensasjon for sitt bidrag. Likevel valgte jeg å gå med på betingelsen om økonomisk kompensasjon og fikk nummeret og e-post adressen til to unge jenter. Jeg tok kontakt med begge to og avtalte å møtes etter nyttår. Jeg møtte Aina (17år) på samme tettstedet som jeg møtte Malene (31år) og Thomas (27år). Hun var 17 år, men fyller 18 år i april, altså mindre en tre måneder etter intervjuet og hun har i likhet med samtlige andre fått mulighet til å trekke seg fra prosjektet dersom det skulle være ønskelig uten videre forklaring. Hun vil også være 18 år når prosjektet leveres inn, jeg ser derfor på det som uproblematisk. Aina (17år) bodde en periode på Østlandet og havnet i beredskapshjem der, før hun flyttet til biologisk far på Vestlandet for og videre å havne i et fosterhjem på Vestlandet. I dag bor hun hos en vertsfamilie.

Den andre informanten jeg fikk kontaktinformasjonen til var syk da jeg prøvde å ta kontakt igjen, og etter noen forsøk bestemte jeg meg for å la det ligge. Med syv informanter har jeg fått samlet mye verdifull informasjon og har fått en et bredt spekter av informanter fra store deler av Norge.

3.7 Organisasjons bakgrunn:

Som det kommer frem av rekrutteringsfasen har flere av mine informanter vært aktiv i en organisasjon og en informant har vært ute i media og delt sin historie. Livs fortellinger til disse menneskene er svært sterke og står i sterk kontrast til det som blir sett på som den ”normale” familie. Man må derfor anta at det for mange er vanskelig å dele utdrag fra livet sitt med en fremmed. Som vi vil komme inn på senere i oppgaven har informantene ofte problemer med å tidfeste når de først havnet i barnevernet og i nøyaktig rekkefølge på hva som skjedde. I den forstand er det lett å anta at mennesker som har erfaring med å dele sine personlige opplevelse på et så intimt nivå, har lettere for å gjøre det igjen. Jeg vil derfor hevde at det var nødvendig å rekruttere fra en gruppe som allerede har snakket om livs fortellingen sin på en arena utenfor komfort sonen sin.

Av de tre informantene som ikke har deltatt i en organisasjon (Malene, Amalie og Emma) uttrykte Amalie (18år) at hun gjerne ønsket å bli aktiv i LFB og gledet seg til livssituasjonen hadde roet seg så pass at hun følte hun hadde overskudd til å hjelpe andre. Også Emma kunne tenke seg å delta i en organisasjon, men følte at en spenningshodepinne hun slet med gjorde det vanskelig å etablere en strukturert hverdag. Malene er min eldste informant og mor til to barn i tillegg til et ”bonusbarn” (samboerens barn fra et tidligere forhold). Utrykte ikke noe ønske om å delta i en organisasjon.

3.8 Alder, kjønn og intervju – hvordan informantene fordeler seg:

I oppgavens planleggingsdel ønsket jeg i hovedsak å snakke med informanter mellom 18 år og 25 år, men som nevnt tidligere ble det å få kontakt med informanter en mye større utfordring en antatt. To informanter på 29 år og 27 år og den eldste informanten min er 31 år. De på 27 år og 29 år er fremdeles i etableringsfasen, mens Malene (31år) er vel etablert. Samtidig er også Trine (25 år) i full jobb, bor med mann og barn.

Aldersspennet mellom informantene gjør at det er flere hensyn å ta når jeg ser på informasjonen fra intervjuene. For enkelte informanter er det 20 år siden de var i beredskapshjem mens for Amalie (18år) er det to år siden. Barnevernet er under stadig utvikling og en del praksiser har blitt endret siden 90-tallet. Blant annet ble avtalen Bufetat har med beredskapshjem formalisert i 2004, det vil si at det ble utformet en nasjonal standard på godtgjørelse, fridager og ferieperioder beredskapsforeldre har krav på. Før dette var det en noe varierende praksis rundt om i landet. Det vil si at de fleste av mine informanter med unntak av Amalie (18år), Aina (17år) og til dels Emma (19år) har vært i hjem som har vært

regulert av denne standard avtalen. Det ble på samme tidspunkt innført Pride kurs for nye beredskapshjem, dette var tidligere bare tilbudt fosterhjem. Men som det fremgår av Amalies sak, forekommer det fremdeles at barn blir akuttflyttet inn i hjem som ikke har gjennomført et Pride kurs. Det fremgår også på møtet med kontor for beredskapshjem, at denne ordningen først og fremst er forbeholdt fosterhjem. Beredskapshjem har en tettere kontakt med barnevernstjenesten og oppfølging pågår tettere enn i fosterhjem.

Det ble gjennomført skype intervju med Jennifer (29år), Amalie (18år) og Emma (19år). Dette fungerte meget godt. Gjennom at informantene kunne sitte i sitt eget hjem var de i omgivelser de føler seg komfortable i og de valgte selv hvordan de ønsket å eksponere seg gjennom valg av lys og kameravinkel. Intervjuet med Amalie (18år) ble gjennomført på dagtid, da var det noe bedre belysning på grunn av dags lyse. Det var lett å kommunisere via Skype, ved et par anledninger måtte jeg gjenta spørsmålet, men det hindret ikke en naturlig samtaleflyt. Videre ble ingen av samtalene brutt på grunn av internett forbindelse og lignende som har vært en del av tidligere erfaring med bruk av Skype (stort sett på samtaler på tvers av nasjoner har dette vært et problem). Alle informantene mine var kjent med Skype og hadde tidligere brukt programmet tidligere, Jennifer (29år) utrykte noe mer usikkerhet rundt bruken av programmet men det fungerte veldig bra under samtalen.

Intervjuene med Thomas (27år), Malene (31år) og Aina (17år) ble gjennomført på samme kaffe. Intervjuet med Thomas (27år) og Malene (31år) fant sted på en ukedag etter arbeidstid og det var forholdsvis rolige omgivelser og vi fant et bord hvor vi kunne prate uforstyret. Aina ønsket å gjennomføre intervjuet rundt lunsjtider, det var noe mer folksomt da, og situasjonen følte ikke like skjermnet som ved de to foregående intervjuene. Jeg tilbud alle informantene å kjøpe kaffe/te eller annet men samtlige avslo tilbudet.

Intervjuet med Trine (25år) ble gjennomført i et Universitetslokale. Hun hadde bare mulighet til å treffes lørdag formiddag, og da er kaffer ofte overfylt av mennesker, jeg valgte derfor å invitere henne hit. Intervjuet ble gjort på et pauserom, hvor vi kunne sitte i en sofa, dette for å skape en litt mindre formell intervju situasjon en den man kan skape i et gruppe rom som er designet for undervisningsformål.

I utvalget er det seks jenter og en gutt, alle etnisk norske. SSB sin statistikk tegnet et annet bilde av barn i barnevernet. Det er flest gutter og et økende antall ikke etnisk barn som havner i barnevernets omsorg. Det er derfor en skeivfordeling i utvalget i forhold til hvordan de reelle

talene fortøner seg. Det er vanskelig å peke på konkrete årsaker til at jenter stiller opp til et forskningsintervju mens gutter er vanskeligere å få tak i. Det kan tenkes at jenter har lettere for å snakke om sine personlige opplevelse fordi nettopp denne egenskapen blir sett på som feminin. Jenter blir i mye større grad sosialisert inn på en arena hvor man skal snakke om svært personlige hendelser, kanskje denne kulturen blant jenter generelt, bidrar til at det blir lettere for jenter i barnevernet spesielt å dele livshistorien sin. Videre kan det tenkes at jenter i større grad søker en organisasjon hvor de kan møte likesinnede.

Plassering av ikke etnisk norske barn er en vanskelig prosess for barnevernet. Det er få ikke-etnisk norske som ønsker å være fosterhjem/beredskapshjem og barn fra en annen kultur havner da i et hjem preget av norsk kultur. Dette kan bringe med seg et kultursjokk og i verste fall en identitetskrise for den som blir plassert. Det kan tenkes at disse barna ikke er klar over tilbudet blant frivillige organisasjoner som jobber for deres rettigheter. Videre kan det tenkes at siden innvandringen til Norge først økte merkbart etter 2004 da EU åpnet grenser mellom EU land, dette ikke mer enn ti år siden. Det kan derfor være en mulighet at disse barna man har sett en merkbart økning av ennå ikke er blitt myndige. Men dette er bare hypoteser og tankespinn.

3.9 Transkribering.

Det lengste intervjuet varte 1 time og åtte minutter, mens det korteste varte i 35 minutter. Alle intervjuene ble transkribert i desember og tidlig januar. Kun et intervju ble nevneverdig vanskelig å transkribere på grunn av store dialekt forskjeller, på dette intervjuet var det også tidvis så høy diskant på opptaket at det var tidvis vanskelig og høre hva som ble sagt. Likevel ble transkripsjonen sammenhengende og meningsbærende. I transkripsjonen har jeg bevert noen av dialekt kjennetegnene, men der dialekten fører til det vil være vanskelig og lese transkripsjonen er det transkribert på bokmål. I oppgaven er alle intervjuene gjengitt på bokmål. Videre er ikke alle bekreftelser i form av ”mm”, ”ja” og ”okei” transkribert. Heller ikke pauser og brudd i setninger ble nedtegnet med antall sekunder, dette fordi det ikke er hensiktsmessig i min analyse med slike detaljer. Formålet med studien er først og fremst å analysere meningen i det informantene sier.

3.10 Etikk

Silverman (2011) hevder noe av det viktigste man foretar seg før man starter et forskningsprosjekt er å ta hensyn til om det er etisk forsvarlig å gjennomføre prosjektet. Dette har blitt tatt flere hensyn for å sikre at oppgaven har vært etisk og forsvarlig å gjennomføre.

Blant annet fikk informantene så mye informasjon om prosjektet som mulig, de har også mottatt min e-post adresse og private telefonnummer, dette for at de enkelt skal kunne komme i kontakt dersom de ønsker det. Deltagelse i prosjektet var frivillig. Ved intervju ble de muntlig informert om at de kom til å bli anonymisert, at de kan trekke seg fra prosjektet når som helst uten videre forklaring og kunne nekte å svare på spørsmål de fant støttende eller personlig. De fikk også forespørsel om det gikk greit at det ble tatt i bruk båndopptaker under samtalen. Samtlige sa ja til bruk av båndopptaker og ingen unnlot å svare på noen av spørsmålene mine. Videre er seks informanter myndige og den syvende informanten blir myndig i løpet av kort tid.

Det er uten tvil viktig å bevare prinsippet om frivillighet i forskningsdeltagelse. Incentiver kan være med på å skade frivilligheten, mer tidvis nødvendig. Silverman (2011:96) beskriver det etiske dilemmaet med det, gjennom å vise til et tilfelle der forskeren økte beløpet til informanten gikk med på et intervju. I mitt tilfelle så var det port vokteren som stilte kravet på vegne av informanten. Forandringsfabrikken får regelmessig henvisninger fra studenter eller andre som ønsker å snakke med tidligere barnevernsbarn, de bruker derfor mye av sin fritid og forteller en personlig og intim historie. Forandringsfabrikken mener derfor at deres medlemmer skal motta kompensasjon i form av et gavekort, for å stille opp på slike forespørsler. En informant mottok derfor et sentrums gavekort pålydende 200 norske kroner i forbindelse med dette prosjektet. Ingen av de andre informantene ytret ønske eller fikk tilbud om en lignende kompensasjon.

For å gjøre det enklest mulig for de som ønsket å stille opp i dette prosjektet var jeg svært fleksibel på dag og tidspunkt for intervju. De fleste av intervjuene ble gjennomført etter arbeidstid, de som fremdeles gikk på skole ønsket å gjøre intervjuet i forbindelse med at de var ferdig på skolen for dagen, et intervju ble også gjennomført før undervisning, disse intervjuene ble derfor gjennomført på formiddagen. Det skulle være enklest mulig for informantene og delta i forskningsprosjektet, så de fikk også mulighet til å foreslå sted for intervjuene. Videre ble det ikke samlet inn informasjon over tid, og det ble ikke brukt noe annet lagringsmedium enn en båndopptaker. Formålet med båndopptakeren er å kunne gjengi informantene så nøyaktig som mulig. Om jeg hadde hatt et ønske å si noe om informantens kroppsspråk og slike ting kunne filming vært aktuelt, men da dette ville vanskeliggjort intervju situasjonen ytterligere og antageligvis ville bidratt med mer informasjon en det er rom for å ta med i en slik masteroppgave, så evaluerte jeg det slik at det ikke var rom for å bruke slikt utstyr. Informantene vil ikke bli tilbudt muligheten til å lese gjennom oppgaven før

den blir publisert, men jeg håper likevel at forskningsprosessen har vært så ”gjennomsiktig” at informantene ikke på noe måte blir overrasket over informasjonen som kommer frem. I forskningslitteraturen så blir det understreket hvor viktig det er at informantene er informert om rekkevidden informasjonen de velger og dele vil bli brukt. Både personvernombudet og mine informanter har fått beskjed om at data som er samlet inn i forbindelse med dette prosjektet kun vil bli brukt i forbindelse med dette prosjektet og deretter slettet. Skulle man ønske å forske videre på dette fenomenet må man enten hente inn nye tillatelser fra alle deltagere eller samle data på nytt.

Gjennom å bruke Facebook verktøy rekrutteringsfasen er det enkelte ting det kan være greit å være obs på. Facebook lagrer informasjon om det i sosiale medier, jeg har valgt å ha en relativt lukket profil, så de som henvendte seg til meg gjennom denne kanalen ikke så annet profilbildet mitt og opplysninger som navn og kjønn. Videre hadde jeg samtaler med en informant på Facebook for å planlegge når vi kunne gjennomføre intervjuet. Dette er privat, men det er likevel slik at Facebook har informasjon om hvem jeg har vært i kontakt med. Jeg valgte derfor bevist ikke å bli ”venner” med noen av mine informanter på Facebook da dette ville åpnet både deres og min profil for innsyn i mer hverdagslige oppdateringer. Gjennom å begrense kontakten på Facebook, er det heller ikke mulig for andre å se en sammenheng mellom postene jeg postet på ulike grupper og de som meldte seg til meg. Ved å bruke Facebook som rekrutteringsarena nådde jeg ut til mange flere enn hvis jeg hadde brukt for eksempel plakater. Facebook er en sentral arena for å motta og formidle informasjon både til kjente og fremmede og lot meg rekruttere informanter fra ulike geografiske områder.

4.0 Tidligere forskning

Det er forsket mye på barnevernet generelt og fosterhjem spesielt både nasjonalt og internasjonalt. Hvordan barnevernet er bygget opp varierer noe på kryss og tvers av land, men mange har en variant av fosterhjem. Denne oppgaven ser i hovedsak på beredskapshjem, som på mange måter må forstås som et litt særegent norsk fenomen. Bruken av beredskapshjem i Norge, minner noe om hvordan fosterhjem i USA og i England har de også en ordning med visse likheter i form av ”short term fostercare”. I dette kapitlet kommer jeg til å oppsummere noen av de klassiske forskningsprosjektene på fosterhjem i Norge, videre kommer jeg til å se på det som er skrevet om beredskapshjem. I Norge er det i hovedsak psykologer som har beskjeftiget seg med studier av barnevernet og redegjørelsen vil bære preg av at mange har fokusert på relasjonen mellom fosterforeldre og barnet, eller relasjoner mellom barnets biologiske foreldre og fosterforeldrene. Som oppgaven vil vise, er konklusjonene i forskningen noe sprikende. Det er også forsket mye på hvor mye barna må flytte og hvordan dette påvirker barns evne til å knytte seg til andre mennesker. Sist vil jeg se på omsorgsyrket i et mer generelt perspektiv og mer spesielt hvordan økonomiske midler påvirker omsorgsrelasjonen.

4.1 Forskning i Norge:

Hvordan man bruker fosterhjem i Norge har variert i takt med politiske endringer i velferdsstaten. I Norge har man en sterk velferdsstat som i utstrakt grad fremmer verdiene i kjernefamilien og tilbyr ulike støtteordninger for å ivareta kjernefamilien (Ellingsæter og Widerberg 2012). Velferdsstaten vokste frem i Norge i etterkrigstiden, og det ble viktig for oss å ta vare på våre egne. I Norge har det lenge hersket en verdipolitisk grunntanke om at alle barn har det best hos sine biologiske foreldre så sant det lar seg gjøre. Frem til 2012 var derfor det biologiske prinsipp rådende i arbeidet barnevernet utførte. I hovedsak hevder dette at barnet skal være hos sine biologiske foreldre så lenge dette ikke fører til at barnet blir skadelidende. Videre har man i Norge beveget seg bort fra bruk av institusjoner, det har ført til at man her til lands bruker fosterhjem mye mer aktivt enn i mange andre land.

Å forske på tilknytning barnet har til sine omgivelser og hvordan det fungerer er vanlig. Videre er det vanlig å se på antall flyttinger og hvordan man kan få ned disse. Det er også forsket mye på hvordan selve flytteprosessen oppleves.

Skivenes og Tefre (2012) gjennomførte en tverrnasjonal analyse av barnevernet og så på bruk av tvungen adopsjon i Norge, England og USA. ”Adoption is considered the most effective

way of obtaining the security of a stable and permanent family for children who cannot live with their biological parents” (Hollinger 2002 i Skivenes og Tefre 2012:2221). De finner blant annet at adopsjon er et svært lite brukt virkemiddel i det norske barnevernet. I England og USA er adopsjon mye mer brukt og man ser at all forskning tyder at disse barna blir tryggere og får et bedre utgangspunkt (Christoffersen et al 2007, Triseltitos 2002, Vinnerljung og Hjern 2011). Berrick (2009:53 i Skivenes og Tefre 20:2222) argumenterer for at adopsjon er nest best etter gjenforening med biologisk familie. For å se hvorfor det er så store ulikheter mellom disse landene intervjuer de blant annet saksbehandlere og finner at mange saksbehandlere i det norske systemet, vektlegger barnets kontakt med biologisk familie, slik at det ikke ville vært hensiktsmessig for barnet og bli en del av en ny familie. I artikkelen sin konkluderer de blant annet med at hvilke politiske retningslinjer som blir kommunisert spiller en stor rolle i hvordan saksbehandlere stiller seg til adopsjon. De påpeker at i 2009 ble det formulert som et politisk mål om å ha økt bruk av adopsjon i Norge. I 2012 kom en rapport som gjør rede for bruk av det biologiske prinsipp og foreslår å bevege seg bort fra dette (NOU 2012:5). Dette tyder på at det skjer endring i diskursene i hvordan vi forstår emosjonell tilknytning. Oppfatningen om at ”blod er tykkere enn vann” er i endring, og man ser at biologisk familie ikke nødvendigvis er best egnet til å ivareta barnet. Mye tyder på at det i fremtiden vil være viktigere at barnet får stabilitet og knyttet gode bånd til trygge voksne som kan fungere som foreldre enn de opprinnelige foreldrene.

Christiansen og Anderssen (2009) intervjuet 82 sosialarbeidere i det norske barnevernet og analyserte avgjørelsesprosessen de var gjennom før 109 barn ble flyttet ut av sitt opprinnelige hjem. Hvis man ikke skiller i typer plasseringer har Norge proporsjonalt sett samme andel barn i plasseringstiltak som Storbritannia, men noe færre enn Danmark og Finland, det er også indikasjoner at Norge har flere tvangsplasseringer enn de andre (Grinde 2006, Thoburn 2007 i Christiansen og Anderssen 2009:32). Christiansen og Anderssen (2009) finner et mønster som ser ut til å gå igjen i den enkelte sak, først en bekymringsmelding, så flere ganger frem og tilbake i saken i et forsøk til å bedre saken, tilslutt skjer det noe som utløser en akuttflytting. De konkluderer blant annet med at; ”CWS (child welfare service forfatters anmerkning.) workers’ tendency not to make a decisions until a trigger offers itself” (Christian og Anderssen 2009:39).

Beckett og McKeigue (2010) analyserer hvordan barn blir behandlet når de havner i kommunal omsorg i Storbritannia. De analyserer 59 flyttinger som skjer i perioden 2004/2005. Og finner blant annet at barna i gjennomsnitt må flytte 1,4 ganger. Videre hevder

de at en personlig relasjon mellom saksbehandleren, barnet og familien er sentral for at barnet skal bli forstått som et menneske og ikke utelukkende et bekymringsobjekt. De foreslår at man jobber for å kutte ned tiden man bruker i rettsvesenet, da dette er et moment som skaper stor ustabilitet i barnets liv. Det blir også lagt frem at det er ønskelig med et mer personlig forhold mellom saksbehandler, barnet og barnets familie. De kommenterer også at saksbehandlerne i barnets liv ser ut til i hovedsak å tenke på hva som vil være barnets beste i fremtiden, og uttrykker derfor at det hadde vært ønskelig om noen tok seg av barnets øyeblikkelige behov. Saksbehandleren skal være med å koordinere de ulike hendelsene i barnets liv, det er derfor ønskelig at det er samme person som er tilstede i helle prosessen. Beckett og McKeigue (2010:2097) finner at over halvparten av barna i deres utvalg måtte bytte saksbehandler, i tillegg til bytter ved sakens oppstart og slutt. Videre er det ikke gjort noe forskning på barnets emosjonelle bånd til saksbehandlerne, men skiftene av saksbehandler blir av saksbehandlere beskrevet som vanskelig og forvirrende for barnet. De referer også til en studie av Ward et al (2008) som blant annet fant indikasjoner på at jo flere saksbehandlere som var knyttet til et enkelt barn, jo mindre korrekt og tydelig var informasjonen i barnets mappe hos barnevernet.

I Revheim-Rafaelsen sin masteroppgave ”Sosialarbeiderens etiske blick – En kvalitativ studie av profesjonsetiske utfordringer i møte med fosterforeldres egne barn” (2013), får vi innblikk som i liten grad er blitt sett på av andre, nemlig hvordan fosterforeldrenes egne barn håndterer en situasjon hvor man får et nytt medlem inn i familien. Hun har intervjuet ti saksbehandlere. Informasjonen som kommer frem er derfor ikke fra fosterforeldrenes egne barn, men situasjonen fortolket av en saksbehandler. Funnene i oppgaven peker på at dette er en etisk problemstilling som i liten eller ingen grad er gjennomtenkt og diskutert internt i barnevernet. Sosialarbeidere ønsker å rette oppmerksomhet mot hvordan fosterforeldrenes egne barn opplever plasseringene, men det viser seg i Revheim-Rafaelsen (2013:116) sin studie at det er vanskelig å finne tid til slikt arbeid i arbeidshverdagen. Videre ser det ut til at mangel på tid og ressurser fører til at sosialarbeideren går på akkord med egne faglige vurderinger og plasserer barn i hjem dem selv mener ikke er klar for oppgaven. Dette fører blant annet til flere brudd i plasseringen og kan være årsaken til mye misunnelse, sjalusi og aggresjon mellom fosterforeldres egne barn og fosterbarn. Ved å anerkjenne fosterforeldres egne barn som moralske aktører får også saksbehandlerne et profesjonsmoralsk ansvar ovenfor dem. Flere tallet av Revheim-Rafaelsen (2013) sine informanter prøver å ta seg tid til fosterforeldrenes egne barn, men innrømmer at det er vanskelig i en travel hverdag.

Boken "Barnevernet som samfunnsspeil" belyser forholdet mellom familien og det offentlige i et historisk-sosiologisk perspektiv og tar for seg utviklingen av barnevernet fra etterkrigstiden frem til loven i 1992 trådte i kraft (Ericsson 1996). Endringene i dette tidsrommet er mange, Ericsson (1996) drar blant annet frem at det i 1992 opprettes en egen domstol, altså fylkesnemnda som skal fatte den endelige avgjørelsen i slike saker. Videre ser man også en endring i hvordan saker blir beskrevet av de ansatte i barnevernet. På 90-tallet ser man at personlige egenskaper blir tillagt rollen som mor og hva som er en god mor er mer nyansert. På 50- og 60-tallet var fokuset i hovedsak på at man holdt det ryddig og ordentlig rundt seg og at barna så friske og sunne ut. Videre blir også foreldrenes relasjon til hverandre og omverden viktigere i nyere tider. Hun diskuterer også begrepet familie og hvordan dette ofte har blitt forstått som en enhet, mens det stadig skjer en "individualisering" av familien og at det nettopp derfor ikke lengre er en selvfølgelig enhet. Ericsson har valgt å ta for seg alle utgaver av barnevernets eget magasin "Norges Barnevern" fra 1946 til 1994 og ser på hvordan man i tidsskriftet setter dagsorden for barnevernet. På 80 og 90 tallet ble det diskutert om det å være fosterhjem var en jobb. Mens på 1960-tallet kan man diskutere om det var en jobb å være fosterbarn. Det blir nemlig registrert at det er lettere å skaffe fosterhjem for unge piker som gjør husarbeid.

"Fosterhjem for barns behov" er en rapport for et fireårig forskningsprogram, hvor de har tatt for seg tre delprosjekter. Først: hvem er fosterbarna, videre hvordan er det å være og å bli fosterforeldre, til slutt fosterbarn og utdanning. I denne rapporten tar de for seg et bredt spekter av utfordringer fosterbarn møter i ulike deler av livet generelt og faser i fosterhjem spesielt. Innledningsvis sier de at denne rapporten er med på å bekrefte gjeldende forskning på området, videre er det kommet til ny kunnskap om blant annet om hvem fosterbarna er og norsk fosterhjemspraksis. De peker blant annet på at det er omtrent like mange gutter som jenter i fosterhjem, at en fjerdedel av fosterbarna har minoritetsbakgrunn, og at fosterbarn i langt større grad har det vanskelig på viktige livs områder enn den øvrige befolkningen. Forskningen viser også at fosterbarn oppnår dårligere utdanningsresultater. Fosterforeldrene og saksbehandlerne er enige om at fosterbarnas problemer avtar betraktelig etter plassering i fosterhjem. Videre poengterer de at forståelsen av fosterbarn i stor grad preget av de problematiske sidene av å være fosterbarn. "... Barn og unges egne stemmer er i stor grad fraværende fra den forskningen vi har gjennomgått" (Unrau 2007, i Backe-Hansen, Havik og Grønningsæter 2013:69). Barna har hovedsakelig kommet til ordet i undersøkelser som systematisk bruker strukturerte spørreskjemaer. For at barnevernet skal kunne følge opp

barnet best mulig er man avhengig av et helhetlig bilde av fosterbarna. Bakketeig og Bergan (i Backe-Hansen et al 2013:70) peker også på at ”slik kunnskap vil få fosterforeldre og saksbehandlere til å se barna og ungdommene som mennesker på godt og ondt, ikke bare som problematiske barnevernsbarn”.

Videre ser de på endringene som har skjedd med bruk av fosterhjem de senere årene og hvordan fosterhjemmet har vært i endring. De som velger å bli fosterforeldre har som regel tenkt på det i lang tid, for en av fem hadde de tatt minst fem år. De beskriver ”tiden som moden” og at ”egne barn var blitt voksne”. Andre ønsket å bli en (større) familie. ”For ganske mange hadde initiativet blitt utløst ved at de hadde lest en annonse” (Havik i Backe-Hansen et al 2013:127). De fleste fosterforeldre hadde også en eller flere motforestilling mot å bli fosterforeldre før de tok valget. De kommer også frem at en stor del av fosterforeldrene ikke hadde overveid å ta i mot et barn med store vansker. Av de som hadde overveid dette var de mest positive til å ta inn barn med sosiale vansker, lærevansker eller emosjonelle vansker kontra adferdsvansker. Å ta i mot barn med helsevansker var de fleste negative til, mens barn med minoritetsbakgrunn er de fleste positive til. Fosterforeldrene er også positive til å ta i mot to søsken, men ikke tre. Det kommer også frem at nærmere halvparten av fosterforeldrene og to tredjedeler av saksbehandlerne mener bedre økonomiske betingelser ville styrket rekrutteringen av fosterhjem. Det resterende utvalget mente at det var økt kompetanse og bedre oppfølging og støtte som ville styrke rekrutteringen (Backe-Hansen, Havik og Grønningsæter 2013).

4.2 Beredskapshjem forskning:

I forskningen på beredskapshjem ser vi mange fellestrekk med den mer generelle forskningen på fosterhjem. Det stilles spørsmål ved om dette er en god måte å plassere barn man ikke nødvendigvis har et fosterhjem til og om dette kan være med på å bidra til en bedre matching prosess mellom fosterbarn og fosterfamilie.

Storeheier (2013) har skrevet masteroppgaven ”Langvarig opphold i beredskapshjem” hvor hun intervjuer 15 beredskapshjemkonsulenter om forholdet rundt 28 barn som har bodd i beredskapshjem i over 12 måneder. Oppgaven ser på de ulike faktorene som er med på å gjøre oppholdet i et midlertidig hjem lengre enn tiltenkt. Hun peker på tre faktorer som hovedårsaken til at plasseringer blir lengre enn først planlagt. Barnevernet er ustabil som institusjon, dette på bakgrunn av både politiske føringer, men også økningen i antall barn som skal plasseres. Ofte har barnevernet for få fosterhjem til å plassere barn videre med en gang. I

tillegg blir det biologiske prinsipp dratt frem som en mekanisme som medfører ustabilitet. Barneverntjenesten er i dialog med barnets biologiske foreldre og tar deretter beslutninger med direkte innvirkning på hvor barnet blir boende, dette kan være med på å skape usikkerhet over lengre tid, da barnevernstjenesten bruker lang tid på den endelige avgjørelsen. Hun slår fast at det kan være vanskelig for barn å flytte etter en langvarig plassering i beredskapshjem, særlig for dem som har fått en emosjonell tilknytning til hjemmet, det kan også være med på å vanskeliggjøre tilknytning til nye fosterforeldre. Hun finner også at langvarig plassering i beredskapshjemmet kan være med på å lette prosessen med å matche fosterhjem og fosterbarn. Det kommer frem at beredskapshjemmet ofte har mer informasjon om barnet enn den barnevernet kan bidra med. Avslutningsvis peker Storeheier (2013:75) på flere faktorer som gjør plasseringen i beredskapshjem langvarig, som utredninger av barnet, avgjørelser i fylkesnemnda /tingsretten i tillegg til ressursproblem internt i barnevernet. Funnene tyder ikke på at barn blir boende lenge i beredskapshjem er utelukkende positivt eller negativt, men at man er avhengig av mer forskning på hvordan disse barna har det en tid etter bruddet.

Skjælaaen (2013) har skrevet masteroppgaven ”Overføring fra beredskapshjem til fosterhjem – beredskapsmødres erfaring og vurderinger” hvor hun intervjuer syv beredskapsmødre med lang erfaring. Hun ser på hvordan man benytter seg av tilgjengelige hjelpemidler som Trygg Base-modellen og prinsipper for utviklingsstøtende samspill som bygger på tilknytningsteori i en flyttefase. I oppgaven diskuterer hun også bruk av beredskapshjem og argumenterer for at dette er en viktig mellomplassering for å få en best mulig matching prosess. Ved å bruke beredskapshjem får man mulighet til å bruke ressurser til å finne ut hvordan den videre plasseringen bør være for at barnet skal få det best mulig, i tillegg blir fosterhjems plasseringen mer forutsigbar når man kjenner barnet bedre. Skjælaaen (2013:59) argumenterer også for at man risikerer og miste fosterhjem som er regnet som gode oppveksthjem dersom man direkte plasserer barn i gode oppveksthjem og de risikerer og miste barnet etter kort tid. Gjennom å bruke beredskapshjemmet så lenge som det er behov for, vil barnevernet ha mer informasjon om barnet når det flytter videre. En mellomplassering i beredskapshjem gir også mulighet for at den videre flyttingen kan være kontrollert og skje over tid. Det kan da være at dette medfører færre brudd for barnet i det lange løp, da en direkteplassering i fosterhjem kunne medført at fosterhjemmet ikke fungerte og at det uansett ville medføre flere flyttinger for barnet. Forskingen på området er mangelfull. For å få innsikt i hva som fungerer best er det nødvendig å forske mer på hvordan særlig barna opplever flyttingen.

I fosterhjemshåndboken beskrives beredskapshjem som ”... et alternativ til institusjonsplassering av barnet i akutte saker, plasseringen skal i utgangspunktet være relativt kortvarig, selv om praksis viser at en del barn blir boende i opptil halvannet år” (Johansson i Sundt 2011:67). Videre beskrives det hvordan beredskapshjemmet er konkret forskjellig fra fosterhjem, som blant annet at beredskapshjemmet ikke har mulighet til å velge barn, bakgrunn eller problematikk ved plassering. Barnet skal heller ikke bli boende til oppfostring. Samværsordningen mellom barnet og de biologiske foreldrene kan være varierende. Beredskapshjemmet er spesielt valgt for å håndtere hyppige inn og ut flyttinger. I tillegg et beredskapshjem ofte en del av et mer profesjonelt organ med kontinuerlig oppfølging og er i hovedsak frikjøpt fra vanlig lønnsarbeid. Beredskapshjemmet skal også kartlegge og observere barnet den første tiden i det nye hjemmet. Fordelen ved bruk av beredskapshjem er muligheten til å utrede barnet, mens ulempen er at barnet en periode må leve med en uavklart livssituasjon (Johansson 2011 i Sundt 2011:67-69). Johansson (i Sundt 2011:67-69) redegjør kort for ordningen i sin helhet og nevner at det kan være problematisk at beredskapshjem reguleres av samme lovverk som fosterhjem da de som skissert over ikke nødvendigvis er like.

Dette forskningsprosjektet ønsker å bygge bro på den allerede eksisterende forskningen. Ved å bygge på et empirisk materiale som tar med seg barneperspektivet inn i forskningen, er dette et viktig bidrag for samfunnet til bedre å forstå hvordan barna som blir plassert i beredskapshjem opplever plasseringen. De er eksperter på eget liv, og ved å ta i bruk deres erfaringer kan man danne seg et bedre bilde av hvilke ringvirkninger det har for barnet å tilbringe alt fra fem måneder til to år i usikkerhet. Siden forskningen på feltet er snever var det ikke ønskelig og ha en begrenset problemstilling, denne oppgaven har derfor vokst ut i fra et utforskende perspektiv som tar for seg mange ledd i barnets erfaring i og rundt beredskapshjem. I tråd med den allerede forskningen på feltet har utvalget på syv informanter hvert med på å utfordre forskningen til å favne om nye problemstillinger, som betydningen pengene beredskapshjemmet mottar har for relasjonen til barna.

4.3 Internasjonal forskning på omsorgsyirket:

I arbeid som lærer, sosialarbeider, sykepleier, helsesøster, barnehageansatt og lignende yrker utøver man omsorg mot betaling. I denne delen av oppgaven vil jeg redegjøre for et utdrag av internasjonal forskningen på nettopp omsorgsyirket. Man ivaretar barnet i en kort periode mot betaling. Lærer, sosialarbeider, sykepleier, helsesøster, barnehageansatt og lignende yrker er alle yrker som krever høyere utdanning, i motsetning til beredskapshjem hvor dette kravet er

mer fleksibelt og ikke utelukkende nødvendig. Likevel vil jeg argumentere i likhet med Revheim-Rafaelsen (2013) at når man velger å bli beredskapshjem blir hjemmet en offentlig arena for barnevernsarbeid, tidvis er oppdraget så krevende at hjemmet preges av å være en arbeidsplass. Som Johansson (2011) peker på skal også beredskapshjemmet kartlegge og observere barnet som en del av sitt arbeid. Den som er frikjøpt fra vanlig lønnsarbeid, blir derfor en omsorgsarbeider av yrke. De har flere krav til tilrettelegging, observering og rapportering når de påtar seg oppdraget.

Feminister og økonomer har i senere årene bidratt med nye perspektiver rundt måten man tenker og forstår omsorgsyirket. Mye av forskningen dreier seg om barn som blir plassert i omsorg i barnehage, hos dagmamma, eller hos en barnepike. Disse formene for barneomsorg er vidstrakt brukt og er normativt akseptert av samfunnet som en valid måte "å gjøre" familie på. I Norge har man kjempet for full barnehagedekning, og særlig barnehagen er blitt viktig som noe mer enn en institusjon som ivaretar barnet mens foreldrene er i jobb. Vi ser at det er ønskelig at barna skal ha erfaring fra barnehage før de begynner i skolen. I barnehagen lærer barnet å sosialisere seg med andre barn gjennom lek. Videre har barnehagen et utdannende perspektiv, de lærer barna enkle ting som sang, tegning, dele leker og å skrive bokstaver. Dette gir barn som har vært i barnehage en god base før de begynner på skolen. Barnepiker og dagmamma derimot er i større grad valgt for å få tidsskjemaet til å fungere for en to-inntektsfamilie eller en alene forelder. Derfor skiller de seg kvalitativt fra beredskapshjem, som ikke er en ordning valgt av familien for å ha mulighet til å ha en to inntekts familie, men snarere er blitt påtvunget de. Disse teoriene er likevel et viktig bidrag til å forstå beredskapshjem da de anerkjenner lønnsaspektene og hvordan familielivet i "normale" familier direkte påvirkes av markedskrefter.

Som foreldre ivaretar man barnet i hovedsak uten betaling, men når kommunen blir varslet om at omsorgen ikke er adekvat tar man barnet ut og plasserer det i beredskapshjem/fosterhjem og de mottar en godtgjørelse for å ivareta barnet. Man mottar barnetrygd for alle barn i Norge også de som er plassert utenfor hjemmet i beredskapshjem, fosterhjem og lignende, så lenge oppholdet varer lengre en tre måneder (Nav.no 2014). England (2005:381) diskuterer to tenkemåter som ofte dukker opp når man ser på omsorg, både i hjemmet og på institusjoner, nemlig omsorg av barn som så givende at det er en belønning i seg selv og derfor ikke trenger være like høyt lønnet som andre yrker. Den andre siden av bildet er at man selger en tjeneste som tar i bruk en intim del av selvet. England (2005) skriver i et amerikansk perspektiv og ser at mye av den betalte omsorgen er gjort av

utdannede hvite kvinner, mens fargede kvinner i større grad ikke har de samme rettighetene i sitt omsorgsarbeid. En slik segregering kan ikke direkte overføres til Norge, da vår historie og politiske landskap ikke har vært påvirket av de samme etnisitet debattene som finner og har funnet sted i Nord-Amerika. England (2005:395) konkluderer blant annet med at omsorgsyrker hovedsakelig er kvinneyrker og omsorg er assosiert med morsrollen og derfor er en kjønnsavhengig rolle. Videre blir det pekt på at omsorg har betydning for samfunnet som helhet og derfor er vanskelig om ikke umulig å sette en pris på. Det blir også hevdet at omsorgsarbeidere er ”prisoner of love” og dette gjør det vanskelig å kreve høyere lønn. Uttrykke ”prisoner of love” henviser til hvordan man som omsorgsarbeider opplever arbeidet sitt som så emosjonelt tilfredsstillende at man dermed vil akseptere en lav lønn. Denne forskningen har vokst frem med utgangspunkt i Hochschild sin forskning på ”The managed Heart”. Beredskapsmødre velger bort vanlig lønnsarbeid for å kunne hjelpe andres barn. I følge Backe-Hansen et al (2013) finner de at motivasjonen er at ”tiden er moden”, og/eller et ønske om å bli en (større) familie. De ønsker å aktivt bruke sin omsorgs biografi i sitt arbeid med andres barn. Mange av de som blir beredskapshjem var allerede arbeidere i omsorgssektoren og man kan diskutere om de allerede var en ”prisoner of love”. Forskning finner ofte at for store belønning kan være med på å degradere aktørens motivasjon til å gjennomføre oppgaven de er satt til, men England (2005:394) peker på at denne type forskning ikke er gjort på penger knyttet opp til omsorgsarbeid, og at vi dermed ikke kan fastslå om penger hadde vært et insentiv som hadde gjort omsorgen kvalitativt dårligere. England (2005:393) argumenter for at kvinner, altruisme, kjærighet og familie blir forstått som en samfunnsgruppe mens men blir forstått i motsetning til dette som selvsentrerte, rasjonelle, med fokus på arbeid og markeds utveksling. Dette er uten tvil i endring, blant annet gjennom fedrekvoten som gir men rett på pappapermisjon, om den ikke blir brukt bortfaller den. Konsekvensene av hvordan omsorgssektoren blir organisert preger ikke bare kjønn, klasse og rase, men samfunnet som helhet.

Nelson (1989) diskuterer hvilke konflikter som oppstår mellom mødre og omsorgsarbeidere. Som omsorgsarbeider er det ønskelig at man føler man blir sett og respektert for jobben man gjør, videre blir man involvert i familielivet til familien til barnet man passer. Fra mødrene sitt ståsted det ønskelig at omsorgsutøveren gir barnet nok av den ønskede oppmerksomheten og ivaretar barnet sine behov som: nok hvile, mat og aktivitet. En av mødrene i Nelson (1989) sin studie peker blant annet på at hun synes det er flott å se barna få god oppfølging av en omsorgsgiver som bryr seg. Dermed er hun villig til å gi opp enkelte av kravene hun hadde

til omsorgsgivere før barnet kom i omsorg. Mangen av disse omsorgsgiverne er dagmammaer, og tar imot flere barn for å dekke sine fasteutgifter. I Norge i dag og i andre deler av verden er det sosialt akseptert å ha en dagmamma som ivaretar barnet på dagtid, dette er en mye mer uformell form for omsorg for barna og man stiller andre premisser. Likevel kan mye av forskningen som er gjort på det å være dagmamma vil bli brukt for å forstå situasjonen beredskapsfamilien befinner seg i. Situasjonene er signifikant forskjellige. Den største ulikeheten mellom dagmamma og beredskapshjem er oppdragsgiver. Som dagmamma er du kontaktet av barnets foreldre og får lønn av disse. Som beredskapshjem får man oppdraget av staten og mottar faste vilkår for godtgjørelse. I beredskapsfamilien er man forpliktet til å være tilgjengelig for barnet døgnet rundt, de skal stille i foreldres sted på foreldremøter i skole og barnehage, og de skal være barnets signifikante andre i en kort periode. Dagmamma har ikke dette ansvaret, de skal ivareta barnets behov noen timer om dagen og er fritatt fra denne arbeidsoppgaven i helgene eller ved sykdom. Likevel er det likheter i omsorgen som blir gitt barna. De vier store deler av dagen sin til å passe på andres barn, videre må de forholde seg til foreldrene når barnet kommer og når det blir hentet. I beredskapshjemmet er relasjonen til barnets opprinnelige foreldre annerledes, de har enten helge samvær med barnet i perioder, eller besøker barnet i hjemmet. Dagmamma har derfor ofte en mye mer hyppig kontakt med barnets foreldre enn beredskapshjemmet har. Videre er det likheter i det å utføre omsorgen i eget hjem. Videre skal ikke en dagmamma ivareta barn som har vært utsatt for vanskelige livssituasjoner, men ivaretar snarere barn som kommer fra trygge hjem. Det er i beredskapshjem barnevernet og Bufetat som statlige aktører trenger seg helt åpenlyst inn den innerste kjernen av familiens private sfære. Saksbehandlere og tilsynsførere kan komme både på anmeldte og uanmeldte besøk i hjemmet, men slike besøk er sjeldne rett etter et barn har flyttet inn i et nytt hjem, og mer hyppige i ny flyttefase. Dette er ikke et tema i forskningen på dagmamma, da denne ordningen ofte er svart og i stor grad ikke har noe med staten å gjøre. Saksbehandlere og tilsynsførere går fritt i hjemmet og skal råde og veilede, kanskje til og med se familien som egnet eller uegnet. Videre diskuterer hun konflikter som oppstår når foreldrene leverer et sykt barn eller ikke kommer tidsnok og henter hos dagmamma. Omsorgsarbeiderne ønsker ikke automatisk å ta vare på et sykt barn eller å passe barn utover tiden som er avtalt. Men mange av dem beskriver at dette oppfattes som mer legitimt hvis mødre gir de ekstra oppmerksomhet i form av en blomst eller litt høyere lønn en avtalt i slike tilfeller. Beredskapshjem står ikke ovenfor denne type problemstilling på samme måte. De kan fremdeles oppleve at biologiske foreldre kommer for sent til planlagt samvær, men det kan være med på å underbygge diskursen om foreldrene som uegnet. Murray (1998)

diskuterer tilsvarende problemstillinger. Hun har forsket på ansatte ved et dagsenter for småbarn. En av de ansatte forteller hvordan det første møte med barn foregår, og hvordan foreldre utleverer intime detaljer om familielivet for at barn skal få en best mulig opplevelse av å være ved dagsenteret. De ansatte noterer alle detaljene i en loggbok som man skal lese i for å få best mulig forståelse for hva barnet mener og hvordan man kan tilrettelegge for det enkelte barnet. Dette er med på å gi foreldrene en forhandlingsmulighet og en tillit til de som tar seg av barnet deres mens de er i annet arbeid. Når et barn blir satt i beredskapshjem kan det være vanskelig for foreldre å opparbeide seg tillit til de nye omsorgspersonene, ofte sitter biologiske foreldre igjen med en følelse av at de tok barnet deres. Flere av mine informanter peker på den vanskelige relasjonen mellom beredskapshjemmet og biologisk familie. ”... Han skulle egentlig ha takket de”, sier Malene (31år) som i dag er takknemlig for sin tid i beredskapshjem, men mener faren aldri så verdien i arbeidet de gjorde. Denne problemstillingen vil bli satt ytterligere fokus på i siste analysekapitel.

Souralova (2013) intervjuer i sin doktorgradsavhandling 15 førstegenerasjonsinnvandrings mødre i Tsjekkia, 20 andregenerasjons barn og 15 tsjekkiske dagammaer. Alle innvandrerne hun intervjuet var opprinnelig fra Vietnam. Dagammaene var godt voksne kvinner som var pensjonerte eller uføretrygdede. Souralova (2013:172) konkluderer blant annet med at lønn ser ut til å være en lav til ikke eksisterende motivasjonsfaktor for dagammaene, videre sier hun at deres omsorgsbiografi ser ut til å være et mye sterkere motiv for å gå inn i jobben som omsorgsarbeider. Dagammaene i utvalget definerte omsorgsarbeidet først og fremst ut i fra anerkjennelse av det emosjonelle båndet til barna og ikke gjennom arbeidstaker relasjonen til foreldrene. Kvinnene som velger å bli omsorgsarbeidere beskriver et savn etter å ta vare på noen og ønsket å føle seg viktig og satt pris på av noen. Videre drar Souralova (2013:174) et skille mellom å ”bry seg om” og ”ta vare på”, hvor av først nevnte blir identifisert som mødrenes strategi for sine barn, nemlig å bry seg om hvordan deres fremtid skal bli å derfor flyttet de til et nytt land og jobber de hardt og mye. Mens dagammaene blir plassert i sistnevnte kategori da de ivaretar barnet på en daglig basis. Hun diskuterer også hvordan barna forstår sine egne foreldres avgjørelse, det blir en spenning i relasjonen gjennom en forståelse av at foreldrene flyttet til et nytt land og jobbet mye for at de skulle få et liv med muligheter, likevel har de sett minimalt til foreldrene sine i oppveksten. Dagammaene blir en viktig brobygger for den vietnamesiske familien inn i det tsjekkiske samfunnet. Dette gir barna en mulighet til å lære språket og det at omsorgsarbeideren kjenner det systemet gjør det

enklere for familien å bli integrert i det nye samfunnet. På lik linje med beredskapsforeldrene blir ikke arbeidet forstått som en jobb, men snarere en del av livet deres.

4.4 Intimitet og penger – hvor går grensene?

Når man diskuterer omsorgsarbeid kommer man ikke utenom den økonomiske debatten. Pengene man mottar for omsorgen man gir er med på å gi et uttrykk for hvilke verdi denne omsorgen har for samfunnet. Denne debatten har særlig blitt ført av feminister som skriver i amerikansk perspektiv, men debatten har også vært levende i Norge. I Nord-Amerika ser vi et betraktelig sterkere marked enn det man har i Norge, men perspektivet er likevel nyttig i diskusjonen om beredskapshjem. Folbre (2008) har skrevet en bok som utelukkende tar for seg de ulike økonomiske konsekvensene barn fører med seg. I Norge har man blant annet diskutert omsorgslønn ved å se på kontantstøtten som muliggjør at man får 3303 kroner ekstra i måneden dersom man velger å bli hjemme med barna i 1-2 år etter de er fylt 1 år (Nav.no 2014). Denne støtten forutsetter utvilsomt at man har en hovedforsørger og slik med på å underbygge en tradisjonell familiemodell (Ellingsæter 2003:502). Kontantstøtten begrunnes i at omsorg av foreldrene forstås som klart best for de minste barna. En konsekvens av støtten er også at foreldrene velger en dagmamma for barnet og selv forsetter i en deltidsstilling, for å få familiens økonomi til å gå rundt (Ellingsæter 2003:519). Når an er beredskapshjem mottar man et beløp som i hovedsak er godtgjørelse for at man selv ikke jobber og videre mottar man en månedlig sum som skal dekke barnets behov.

I Nord-Amerika er familiepolitikken mye mer individualisert enn den vi har i Norge i dag. Folbre (2008) diskuterer blant annet at det å få barn er blitt en del av selvrealiseringsprosjekt for mange voksne. Gjennom og få barn tar man et aktivt valg om og vider føre sine gener, sosioøkonomiske status og livsstil. Barn har en stor plass i familiens husholdningsutgifter, Folbre (2008) drar blant annet frem at barn i utstrakt grad får være med å bestemme hvilke dagligvarer som skal handles inn, de kan forhandle seg frem til ting de ønsker seg og de kan delta i flere fritidsaktiviteter som fotball, håndball og lignende. De gir også kostnad i form av barnepass når foreldrene selv ikke har anledning til å være til stede. I boken snakker hun også om utgiftene det offentlige har med barn, som skole og helsetjenester. Videre er det til samfunnets beste at de blir lovlidige arbeidende borgere når de vokser opp. Hun diskuterer i liten grad hvilke utgifter samfunnet får når foreldre ikke kan gi adekvat omsorg. Denne oppgaven tar sikte på å diskutere nettopp dette, hvilke utgifter får staten når foreldrene ikke er i stand til å utøve omsorg for egne barn og hvordan forstår disse barna de økonomiske insentivene familien de bor hos mottar. Noen av informantene beskriver et konfliktfylt forhold

til pengene som familien mottar for å ivareta dem. Spørsmål som blir reist dreier seg om pengene er med på å definere hvem som påtar seg oppdraget som beredskapshjem, men også om pengene kan være med å definere hvor mye utdanning man kan kreve av de som velger et slikt oppdrag. Ved å se på godtgjørelsen som både mulighets skapende og begrensende for familien får man et rikt innblikk i hvordan det betalte familielivet fungerer.

I "Bitter money" gir Shipton (1989) en rik beskrivelse av hvordan man i et afrikansk stammesamfunn forstår penger som ulike ting alt etter hvordan man fikk tak i pengene og hvordan man valgte å bruke pengene. Her får vi innblikk i hvordan man akkumulerer penger har en forståelse av hvordan man oppfatter pengene som gode eller onde. Særlig penger knyttet til utvinning av gull eller produksjon av stoffer som hasj ser ut til å være knyttet til en forståelse av å være onde. Men det er ikke en absolutt holdning, gjennom at vedkommende holder et renselses ritualer kan pengene bli gode. Dette ritualet ser i hovedsak ut til å gå på å invitere til en sammenkomst for alle sine venner og naboer, så gjennom at man bruker deler av formuen på fellesskapet kan pengene bli gode. En slik forståelse av penger blir svært interessant når man diskuterer omsorgsgiveres arbeidsvilkår og lønn, for som det vil bli diskutert senere i oppgaven kan det virke som om godtgjørelsen skal være lav, for at man skal klart kunne skille ut de som er ideologisk motivert fra mennesker som kunne vært tilbøyelig til å ta jobben utelukkende på bakgrunn av pengene. Man skal ikke påta seg arbeidet som beredskapshjem på bakgrunn av et oppriktig ønske om å ivareta et annet menneske og pengene skal hovedsakelig fungere som et sikkerhetsnettverk og en "gave" i den forstand oppdraget er altruistisk motivert. Zelizer (2005) diskuterer nettopp denne problemstillingen om betaling er med på å degradere omsorgen barnet mottar.

Nelson (1990 i Zelizer 2005:184) og Enarson (1990 i Zelizer 2005:184) finner at mange omsorgsgivere opplever forholdet med foreldrene kan være den største kilden til konflikt. I tilfellet som Enarson og Nelson (i Zelizer 2005:184) utforsker er det foreldrene som betaler for omsorgen og krever at omsorgsgiveren skal ytte sitt optimale. Ofte føler omsorgsarbeideren at foreldrene ikke gir dem anerkjennelse og respekt for tiden og omsorgen de gir deres barn. I beredskapshjemmet er ikke foreldrene som betaler for omsorgen, men barnevernet. Beredskapsforeldre har fått oppdraget fra staten og de vil derfor ikke motta særlig anerkjennelse fra barnets opprinnelses familie. Dette er diskutert nærmere i analysen, da beredskapshjemmet kan få anerkjennelse av biologiske foreldre i den forstand at de ikke ønsker at barnet skal flytte videre i et nytt hjem. I en undersøkelse på fosterforeldre kommer det frem at fosterfamilier i hovedsak føler de mottar anerkjennelse fra venner (84 % meget til

ganske stor anerkjennelse), familie (82 % meget til ganske stor anerkjennelse) og kollegaer (77 % meget til ganske stor anerkjennelse), men også av barnevernstjenesten (66 % meget til ganske stor anerkjennelse), og fosterhjemstjenesten (69 % meget til ganske stor anerkjennelse). Minst anerkjennelse gir samfunnet generelt og media spesielt (Berntsen 2010:44).

5.0 Hvordan forstår barna barnevernet sin rolle i deres liv?

Barna som blir flyttet i beredskapshjem, har mange meninger om hvordan barnevernet har håndtert saken deres. Alle fortellingene er subjektive og svært intime fortellinger fra barnas egen barndom. For å analysere barnas forståelse av statens innblanding i familielivet og visse til en allmenn relevans er det tre tema som trer frem fra materien som viktige. 1) Det første møtte med det nye hjemmet. Opplevelsen av å bli hentet av barnevernet og flyttet i et nytt hjem er ofte barnets første minne om barnevernet. Dette er en opplevelse som for alle har satt sine spor. 2) Barnevernet – saksbehandlere og tilsynsførere. Opplevelsene barna har med barnevernet skiller i liten eller sjelden grad mellom Bufetat sine saksbehandlere og kommunens tilsynsførere. Ordene vil derfor bli brukt i stor grad om hverandre i intervjuene, i denne oppgaven vil derfor denne kontakten bli referert til hovedsakelig som saksbehandlere. Her er det også et spenn i flere av intervjuene som må diskuteres. De unge voksne skiller mellom saksbehandlere de knyttet seg til og saksbehandlere som bare var innom saken deres. 3) Skolens rolle. Skolen er en sentral aktør i alle norske barns liv, men den er kanskje særlig viktig i barn som havner i barnevernet. Mange må bytte skole når de blir flyttet og må knytte nye vennskskapsrelasjoner. Videre er skolen ofte den første samfunnsaktøren som melder i fra til barnevernet.

5.0.1 Velferdsstatens begrensninger og muligheter:

Coleman (1993) argumenterer for at staten har en så stor interesse i hvordan foreldre velger å oppdra barna sine at staten burde tilby betaling etter hvilke samfunnsverdi barnet tilførte. Når et barn lærer kognitive evner, hvordan man skal ta vare på egen helse, å komme overens med andre og selvkontroll sier det seg selv at dette også gagnar andre (England 2005:385). Gjennom akuttparagrafen i Norgeslover har staten gitt seg selv mulighet til å ta barn ut av hjem dem oppfatter som dysfunksjonelle og plassere de i hjem som er særlig rekruttert for å ivareta barn som ikke blir ivaretatt slik samfunnet ønsker i sitt opprinnelige hjem. For staten er det store kostnader i å flytte barn fra sin opprinnelige familie, dette er derfor ikke ideelt å flytte barn dersom det ikke anses som den beste eller eneste løsningen på problemet i hjemmet.

Både barnevernet og skolen velger jeg å forstå i lys av Giddens sine begrep om ekspertsystem. Giddens definerer sosialesystemer som ”patterned or ”reproduced relations between individuals or collectivities as regular social practices””(Giddens 1984:25 i Applerouth and Edles 2011:526). Videre er tillit sentralt for å forstå samfunnets relasjon til ekspertsystemet og det definerer han som følgende: ”confidence in the reliability of a person

or a system, regarding a given set of outcomes or events, where that confidence expresses a faith in the probity [honor] or love of another, or in the correctness of the abstract principles (technical knowledge)”(Giddens 1990:34 i Applerouth and Edles 2011:539). Giddens argumenterer for at tillit er blitt en byggestein i det moderne samfunnet nettopp for de institusjoner har løsrevet seg fra tid og rom og dermed har de sosiale relasjonene i stor grad blitt flyttet ut av den umiddelbare konteksten. Mye kommunikasjon foregår i dag via e-post og lignende og i mindre grad i ansikt til ansikt kommunikasjon (ansiktsløse tillitsforhold). Dette er med på å gjøre relasjonen fjern for barna. Mye av informasjonen går gjennom beredskapsforeldrene og barna vet lite om hvem som er deres kontaktperson i barnevernet. Ekspertsystemer er systemer av teknisk art eller profesjonelle eksperter som organiserer store deler av det materielle og sosiale verden vi lever i (Giddens 1990:27 i Applerouth and Edles 2011:540 fritt oversatt). Både skolen og barnevernet består av mennesker som er så kalla eksperter, i barnevernet jobber saksbehandlere som er utdannet sosionomer, pedagoger og terapeuter og i skolen arbeider lærere.

Særlig skolen styrer norske barns sosiale verden. Det blir stadig vanligere at man begynner tidlig i barnehage og så tilbringer mellom 12 - 18 år i skole. Man har fått en defamilisering av omsorgsansvaret, foreldrene er ikke lenger eneste aktør som skal ivareta barna (Leira 2002). Gjennom tiårig pliktig skolegang har staten mulighet til å påvirke og lære barna kunnskap som blir sett på som nødvendig i samfunnet. ”Barn og unge har plikt til grunnskoleopplæring, og rett til ein offentlig grunnskoleopplæring i samsvar med denne lova og tilhøyrande forskrifter. Plikten kan ivaretaast gjennom offentlig grunnskoleopplæring eller gjennom anna, tilsvarande opplæring.” (Opplæringsloven 2-1). Videre er da barna dagelig i kontakt med lærere som også er regelmessig i kontakt med barnas foreldre og derfor til en hvis grad får innsikt i barnas liv. Lærerne er ofte den samfunnsaktøren som har størst innsikt og mulighet til å melde i fra til barnevernet dersom noe ikke ser ut til å fungere i barnets opprinnelses hjem

5.1 Å bli flyttet - Det første møte med det nye hjemmet.

Barnas første møte med hjelpeapparatet blir ofte beskrevet som kaotisk og fylt med fremmede mennesker. Aina (17år) og Malene (31år) ble hentet på skolen, Thomas (27år) ble hentet i hjemmet til bestemoren mens han sov, Emma (19år) følte seg ofte lempet av i beredskapshjemmet når det ikke fungerte i fosterhjemmet, Amalie (18år) havnet i beredskapshjem midt i første skoleåret på videregående, Jennifer (29år) fikk beredskapshjem da ting ikke fungerte i fosterhjemmet hun var i, og Trine (25år) hadde en så kalla frivillig

flytting. Fem av syv flyttinger var altså akutte flyttinger. Sandbæk (2004) intervjuet 24 barn som var i kontakt med ulike deler av statens hjelpeapparat, fire av disse bodde i fosterhjem. Hun finner at over halvparten av barna hadde liten eller ingen informasjon om deres kontakt med hjelpetjenesten. ”Mangel på kontakt kom blant annet til uttrykk gjennom barnas uklare forestilling om hvorfor kontakten var kommet i stand og hva den dreide seg om” (Sandbæk 2004:103). Sandbæk (2004) intervjuer også barnas foresatte og finner at flere synes det er vanskelig og formidle til barna hvorfor hjelpeapparatet er satt inn. ”De er også engstelige for at dersom de selv var åpne, ville barna også være det og fortelle om problemet til venner og bekjente, og dermed lettere sette seg i situasjoner der de ble ertet”(Sandbæk 2004:104). Fra de syv intervjuene som ble gjennomført i forbindelse med denne oppgaven ser man klart at informantene skulle ønsket mer informasjon. Barnevernet trenger inn i hverdagen til disse barna, ofte uten å forklare hvorfor de er der. Aina (17år) beskriver mangelen på informasjon på denne måten: ”... Det er veldig sånn, det er mye frem og tilbake, det er sånne svarte hull på en måte, og det er litt sånn vanskelig av og til.”

Trine (25år) fikk vite at hun skulle flytte i beredskapshjem ca tre uker før selve flyttingen fant sted. Det var moren som spurte om Trine (25år) ønsket å flytte til en familie der hun kunne få en storebror, en katt og stort hus. ”Hvorfor skal jeg plutselig flytte, jeg viste ikke noe om bakgrunnen til hvorfor jeg skulle flytte. Og så ble det nå til at eg flyttet dit” (Trine 25år). Det kommer frem i flere intervju at barna føler overgangen kom brått. Man ønsker å skåne barnet fra den vanskelige sannheten og derfor sent eller ikke i det hele tatt inngår i dialog med barnet. Barndomssosiologien ser i stadig større grad på barn som handlende aktører, likevel i tilfeller som dette holdes informasjon tilbake ovenfor barnet (Sandbæk 2004). ”Barndomssosiologien tar utgangspunkt i at barn er aktive i kraft av seg selv” (Sandbæk 2004:99). Dette blir problematisert med at vi kan ikke se barn utelukkende som selvstendige og uavhengige, men også at de er avhengige og trenger omsorg. Barn som blir tatt av barnevernet har ofte ikke fått lov til å være barn, da de tidlig har måttet ta mye ansvar i hjemmet, kanskje til og med påtatt seg en foreldrerolle i hjemmet og tatt ansvar ovenfor yngre søsken. Når disse barna havner i beredskapshjem møter de to voksne som skal være trygg i rollen som forelder, også uten å bli kalt mamma og pappa. Disse voksne skal gå foran som et godt eksempel og lære barna ”vanlige” normer og regler i et familieliv. For mange av barna er det vanskelig og motta hjelp, kanskje fordi de aldri tidligere i livet har fått hjelp og ikke har blitt kjent med diskursene rundt å be om hjelp. I Lareau (2011) sin studie av familieliv i ulike klasser finner hun blant annet at barn av foreldre med høy utdanning lærer barna sine å kreve

sine rettigheter og sin plass i samfunnet. I min empiri kommer det frem at barn som havner i beredskapshjem trenger veiledning fra barnevernet og beredskapsfamilien for å få hjelp til vanskelige tanker og traumer, gjerne i form av en psykolog. De har ikke hatt foreldre som har kunnet hjelpe de i møte med hjelpeapparatet, og man kan anta at de i større grad trenger hjelp til å kreve sine rettigheter og sin plass i samfunnet.

”Jeg tror faktisk at du må få litt hjelp når du er fosterbarn, underveis, det er kjempe tøft. Jeg nektet jo å gå til psykolog. Glem det. Satt i flere timer, og sa ingenting til hun der psykologen, og hun satt å så på meg, og jeg satt å så på henne,(latter) tilslutt begynte vi å prate. Men jeg hadde bestemt meg, jeg skulle ikke. Det der for meg var jo hjernekryster. Hun skulle jo ta alle minnene mine og alt i fra meg sant”. (Malene 31år)

De syv informantene husker lite av den første tiden i beredskapshjemmet. Bare at det var noe nytt og fremmed. De fleste antar at de var litt sjenerte i starten. Malene (31 år) påpeker at hun sov mye den første tiden i beredskapshjemmet og måtte lære seg flere grunnleggende ferdigheter. Flere av barna var klar over at de bare skulle være der en kort periode. Trine (25år) skulle egentlig bare bo der i to uker, så ble det to måneder og ”plutselig” hadde hun bodd der i to år. Hun er den av mine informanter som bodde lengst i beredskapshjemmet sitt. Men flere av de andre informantene beskriver en situasjon der de får beskjed om at her skal du bo i noen uker, så en måned og så gikk det et halvt år. Thomas (27år) bodde i beredskapshjem med lillesøsteren sin, og etter fem måneder ble de flyttet videre i fosterhjem. Plasseringen varer ofte lengre en barnevernets mål om tre måneder (Storheier 2013).

Barnas første møte med ansatte fra staten beskrives ikke i noen av intervjuene som en oppløftende og god opplevelse, men snarere tvert om. Hovedsakelig er det fremmede menneske som dukker opp og sier bestemt at man nå skal flyttes inn i et nytt hjem. Når de først er kommet inn i det nye hjemmet beskriver aktørene at de misliker det: ”jeg ville bare rømme derifra” (Amalie 18år).

”Jeg tok vel ikke med meg noe spesielle ting akkurat der og då, for det var jo en veldig brå overgang, sånn, det var ikke sånn at jeg gikk frivillig inn de dørene og forholdt meg til dette at her skal jeg bo, det var jo mer en kamp. Mamma gikk gråtende, og jeg kjempet for å komme meg ut ytterdøren men det gikk jo da ikke. Der husker jeg barnevernet måtte komme på døren for å roe meg ned. For jeg var helt i fra meg.”(Trine 25år).

5.3 Barnevernet – saksbehandlere og tilsynsførere.

Når vi forstår barnevernet som et ekspertsystem i velferdsstaten så ser vi hvordan saksbehandlere som skal være eksperter får en dobbelt rolle da de skal beskytte barnet samtidig som de tar risiko på barnets vegner ved å velge familie for dem. ”Experts often take risks ”on behalf” of lay clients while concealing, or fudging over, the true nature of those risks or even the fact that there are risks at all” (Giddens 1990:547 i Appelrouth og Endles 2011:547). Når man velger familie til et barn går man gjennom en matching prosess, for at barnet skal havne i det hjemmet det passer best. Likevel er det tydelig at i enkelte tilfeller fungerer barnet og den nye familien så dårlig sammen, at barnet må flyttes igjen.

”... Å det skal også sies at det er folk som har slutta i jobben sin på grunn av saken min har blant annet vært så urettferdig. det er blitt så feil behandla da, jeg vet om i hvert fall to stykker som har kontaktet meg i ettertid, som har sagt at de, at saken min er det største grunnlaget til at de slutta i barnevernet, og det sier noe om hvorfor de slutter i jobben sin, for det er så mange som behandler, ja, både barn og voksne så urettferdig da. ... Jeg synes barnevernet er veldig kaotisk. altså de, de er for høyt opp, de har for mye autoritet, de har for mye makt og de har, dem kan gjør hva de vil og politiet kan ikke gjøre noe med det, hvis det eventuelt er noen der som utnytter makta si heller...” (Emma 19år)

Barnevernet har makt i den forstand det handler i kraft av barnevernsloven og blir gitt autonomi gjennom velferdsstatens som den overordnede omsorgsforvalter. Kommunen har det øverste ansvaret for barna som bor i kommunen sitt velvære. Barnas biologiske foreldre ytrer ofte lite eller ingen tillit til arbeidet barnevernet utfører som system. Og mange foreldre føler seg hjelpeløse i møte med en enorm institusjon. Dette kommer særlig godt til uttrykk etter noen Google søk eller ved å se på grupper på Facebook. Her finner du foreldre som blogger, skriver til media eller danner grupper på Facebook som ”oss som ble frarøvet ungene våre av barnevernet”. Samtlige av informantene hevder at det var nødvendig med kontakt med barnevernet, men stiller seg langt mindre positive til hvordan barnevernet valgte å håndtere saken. De unge voksne intervjuet i forbindelse med dette studiet uttrykker at deres forhold til barnevernet er følelsesladdest og fylt av motsetninger. Barnevernet har rett til å ta ut barn som de mener ikke blir ivaretatt på en god måte, men saken må opp i fylkesnemnda. Barnevernet har derfor ingen absolutt makt, men i det barnevernet griper inn har de ansvar for barnet og pliktet til å ivareta barnets beste. Ofte har barnevernet mangel på beredskapsfamilier/fosterfamilier og dette er med på å problematisere forholdet rundt det å ta

et barn ut av hjemmet sitt. Videre ser det ut til å være en slags norm om at man venter til det skjer noe akutt før man tar ut barnet (Christiansen og Anderssen 2009). Til tross for at det i media tilsynelatende ser ut som saksbehandlere sitter med all makt ovenfor biologiske foreldre, ser det i forskningen ut til at man setter det biologiske prinsipp svært høyt i barnevernet, til tross for at dette er i endring i vedtak gjennom økt bruk av adopsjon (2009) og å bevege seg bort fra det biologiske prinsipp (2012). Bunkholdt (2013) var med i utvalget som redegjorde for NOU-en (2012:5) som foreslår å bevege seg bort fra det biologiske prinsipp, flere av hennes kollegaer i barnevernet hevdet det ikke var nødvendig med en slik utredning da man allerede hadde begynt å bevege seg bort fra dette som en etablert sannhet. Etter hennes gjennomgang av forskningen på feltet (Backe-Hansen 2003, Bunkholdt 2003, Follevåg 2007, Gulbrandsen 2006, Skivenes 2003) finner hun blant annet at biologi ikke ser ut til ha en nevneverdig sammenheng med å skape trygge stabile barn, snarere tvert imot. ”I utvalget var vi enige om at biologi ikke kan eller skal avskrives som en betydningsfull størrelse i menneskers liv” (Bunkholdt 2013:60), det legges videre vekt på ”å sikre dem tilgang til utviklingsstøttende tilknytning, og så sørge for at de får oppfylt retten til å bli kjent med sitt opphav når og hvis det er til deres beste” (Bunkholdt 2013:62). I det siste har man sett at biologiske foreldre i økende grad får medhold i fylkesnemnda, dette kan skyldes at saksbehandlere har fått frigjort mer resurser og derfor tidligere tar barnet ut av hjemmet, eller det kan være et tegn på at diskursene rundt hva som er rett og gal barneoppdragelse er i endring og derfor fører til at fylkenemnda godtar et større spenn i oppdragsstrategier. Dette har jeg ikke data til å si noe ytterligere om.

Emma (19år), Jennifer (29år) og Trine (25år) beskriver en rekke ulike saksbehandlere som var inn og ut av saken deres. Hvor de blant annet kommer frem at de har fått god kontakt med noen mens andre saksbehandlere ikke har vist kjennskap til dem. Tre av informantene opplevde at saksbehandlerne de følte seg knyttet til sluttet i jobben, og dette er med på å gjøre det vanskelig for barna og ha tillit til ekspertsystemet.

”Opptil flere, veldig mange saksbehandlere, og det var jeg ikke så veldig fornøyd med. Jeg følte liksom at de var mer opptatt av selve prosessen, enn selve barnet i seg selv. De tok så masse tester og hadde sånne intervjuer med spørsmålsark og ja. De gjør det sikkert for en grunn, men de har liksom fokuset på papirbunken og ikke på personen. ... Og så fikk eg en saksbehandler som vant min tillit veldig mye, men hun involverte seg veldig i saken, og klarte ikke å gå hjem og ikke ta med seg jobben hjem. Hun

synes det var så vanskelig. Så hun sluttet faktisk som saksbehandler og gikk vekk fra barnevernet og alt, for hun klarte det ikke” (Trine 25år).

Saksbehandlere tar altså ikke utelukkende risiko på barnas vegner, men også på egne vegner når de involverer seg i disse sakene. Testene og intervjuene som Trine (25år) beskriver kan være saksbehandleren sin måte å holde den ”nødvendige” emosjonelle distansen til situasjonen. Det virker som barna har enklere for å forholde seg til mennesker de føller de kan knytte seg emosjonelt til, dette er med på å gi ekspertene den gjensidige tilliten som kan være nødvendig.

Tilliten til barnevernet blir satt på prøve når man får mange nye mennesker som representerer kommunen og Bufetat inn i familiehverdagen og man får et ambivalent forhold til det som skal være en mekanisme for omsorg og ivaretagelse. Flere av informantene føler at saksbehandleren tar valg på deres vegne og ikke informerer de om risikoen som foreligger. Av de informantene som har hatt regelmessig kontakt med saksbehandlere sier Emma (19) at hun ser på dem som fienden. Barna som i dag er voksne sitter igjen med inntrykk av at de gode saksbehandlerne slutter i barnevernet og de som er emosjonelt distanserte er de likeglad til. De fleste saksbehandlerne er derimot ikke ansiktsløse. De kommer inn i familien og møter barnet. Problemet er heller det at det blir så mange mennesker å forholde seg til, at man blir distansert til menneskene som er innom familien.

5.4 Skolens rolle.

”Selv om de aller fleste barn blir sett av lærere eller barnehageansatte hver dag, mottar barnevernet svært få bekymringsmeldinger fra skoler og barnehager. Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at av alle saker som ble undersøkt av barnevernet i perioden 1997–2006, ble 11 % meldt fra skoler og bare 3 % fra barnehager” (Baklien 2009:237).

Skole er i det norske samfunn en plikt og en rettighet. Skolen er samfunnets kunnskapsinstitusjon og er den viktigste aktøren for kunnskapsformidling i det norske samfunn. Lærere møter daglig barn og skal jevnlig ha møter med foreldrene, det er derfor en slags forventning om at lærerne skal ha kompetanse og innsyn nok til å varsle barnevernet dersom et barn og en familie trenger hjelp utenfra for å håndtere hverdagen. Som Baklien (2009) påpeker er det bare 11 % som blir meldt fra skoler, de fleste saker blir derfor meldt av naboer eller nær familie. Flere av mine informanter etterlyser en skole som tar initiativ og i større grad involverer seg i barnas privatliv. ”Det er liksom ikke barnevernet sitt ansvar, jeg

tenker mer at samfunnet rundt, at lærere, også videre kunne ha grepet inn mye før” (Amalie 18år).

Baklien (2009:239) gjennomfører intervju med 58 lærere, barnehageassistenter og barnevernsansatte. Svarene er individuelle, ”likevel er det et mønster i svarene: Lærere og barnehageansatte har liten tillit til barneverntjenesten. At lærerne mangler tillit til barnevernet gjør at de ikke velger og melde fra til barnevernet i saker der det er mulighet for at barnevernet burde vært koblet inn. Dette igjen medfører at barna gjerne blir værende lengre i dysfunksjonelle familie enn ønskelig. Videre hadde man hatt muligheter til å komme i en god dialog med hjemmet tidligere i prosessen, og noen av ”krisene” som oppstår kunne vært avverget. Begrunnelsene for mistilliten er av tre slag. De første dreier seg om at barneverntjenesten oppleves som et lukket system. De andre er knyttet til at de gjør for lite, det er liten hjelp i å henvende seg dit. Den tredje typen begrunnelser for mistillit går på at barneverntjenesten gjør for mye, at problemløsningene deres er for drastiske”. ”I Backe-Hansens undersøkelse svarer 76 % av barnehagestyrerne at mangel på informasjon om hvordan det går med saken videre, gjør at det er vanskelig å melde fra om en bekymring” (Backe-Hansen 2009:44 i Baklien 2009:239). Videre kommer det frem at barnevernet mener lærere venter for lenge med å melde sine saker og mener de har et urealistisk bilde av hvor mye barnevernet faktisk kan gjøre. For lærere og barnehage assistenter går det også en hårfin grense mellom dem og biologiske foreldre. I verste fall kan de biologiske foreldrene ta barnet ut av barnehagen. Det blir også pekt på at PPT tjenesten, helsesøster og senter for ungdom og rus er tjenester det er lettere for skolen og kontakte da disse allerede har regelmessig kontakt med skolen og biologiske foreldre finner det mindre truende at slike tjenester blir koblet inn (Baklien 2009).

En av mine informanter ble tatt ut av den offentlige skole og satt på prosjektskole. ”Skolen har vært en ting som har holdt meg oppe før jeg flytta” (Jennifer 29år). Hun hadde der egen lærer noen timer om dagen, men arbeidet hovedsakelig i en stall sammen med andre fosterbarn. Dette fikk henne til å føle seg annerledes og hun ytret et ønske om å gå på offentlig skole, hennes ønske ble avfeid på det tidspunktet, men når hun flyttet på institusjon ble hun overført til offentlig skole. Spesialskolen i Norge ble enten nedlagt eller overført til et annet forvaltningsnivå eller omdannet spesialpedagogisk kompetansesenter i 1992. Kommunen barnet bor i har over ansvaret for at barn får den kompetansen de har rett på (Store norske leksikon 2014-04-23).

5.4.1 Mobbing:

”Åh, er du barnevernsbarn, sånn drittunge som bare finner på dritt, men ja, jeg, det at, å høre sånt det er ikke så veldig hyggelig, nei, på ingen måte”(Amalie 18år). Noen av mine informanter har slitt med mobbing på skolen. En av tre barnevernsbarn på landsbasis mistrives på skolen og har problemer med å henge med undervisningen (Christiansen 2014-04-23). Forskningen viser at mobbing er et svært komplekst problem, som ikke avhenger av bestemte områder, kjønn eller ytre kjennetegn (Høiby 2002, Olweus 1992, Hausstatter 2006). Mye tyder på at de som blir mobbere som lite preget av angst og usikkerhet, og kan derfor oppfattes som mer aggressive enn normalt. Olweus (1980) argumenterer for at denne aggresjonen kan komme fra foreldrenes holdning ovenfor barnet som emosjonell tilhørighet de første leveårene, ettergivenhet for aggresjon og foreldrenes bruk av maktorientering i oppdragelsesprinsipper (Haustatter 2006:55). ”Tegnene er ikke klare og entydige, det er ikke mulig å gå ut i skolegården og plukke ut mobbere og ikke mobbere” (Haustatter 2006:55).

Jennifer (29år) beskriver at hun ofte følte seg dum på bakgrunn av blant annet klær hun ble sendt på skolen i. En følelse av at alle andre hadde mer enn henne og i større grad fikk det som var ”inn”. Emma (19år) har blitt mobbet og følt seg utenfor på alle skolene hun har gått på (hun har bodd i fem ulike fosterfamilier) og har få positive opplevelse med skole.

”Jeg mangler veldig mye grunnleggende opplæring veldig mange har, både innenfor matte, norsk, geografi og samfunnsfag ... sånn veldig grunnleggende, det har jeg mistet mye av. Det har jeg skjønt i ettertid, det er jo veldig dumt når jeg vil ha meg en utdanning og litt sånne ting” (Emma 19år).

5.4.2 Å bli hentet uten et siste farvel:

Tre av informantene i datamaterialet ble hentet på skolen, dette er kanskje den type ”henting” som blir karakterisert som den mest dramatiske måten å møte barnevernet på. Barnet får da ikke tatt farvel med foreldrene. I møte med kontor for beredskapshjem så snakket vi om barnets lojalitets følelse ovenfor sine biologiske foreldre. De fremmede menneskene griper dypt inn i privatlivet og presenterer barnet for en ny familie og en helt annen måte å ”gjøre” hverdag på. Barnet føler de bryter tilliten til sine foreldre med å bli med fremmede mennesker hjem, i tillegg til at de ikke har tillit til de menneskene som henter barnet.

”Jeg ble tatt fra skolen, de kom og hentet meg, det var ingen forbereding eller noe, så plutselig så var det rett og slett noen som kom fra barnevernet ned på skolen og sa at du skal ikke reise hjem. Å jeg var jo litt hysterisk jeg skulle jo hjem, jeg hadde jo

avtale med mamma og pappa. Den dagen skulle jeg jo besøke tante. Å de sa nei, mammaen din har fått beskjed om at nå er det alvor. Så ble jeg tatt med på kontoret deres, og der ble jeg då. Satt eg der et par timer og så ble jeg kjørt ut på beredskapshjemmet” (Malene 31år).

6.0 Beredskapsfamilien som familie:

”We need a movement to demonstrate that caring is not a free resource, that caring is hard and skilled work, that it takes time and devotion, and that people who do it are making scarifies” (Stone 2000b:13 i Zelizer 2005:299). I denne delen av oppgaven vil jeg gå nærmere inn på hvordan beredskapsfamilier og fosterfamilier gjør familie og hva som skiller de markant fra andre familier.

Det er en grunnleggende vesens forskjell mellom å være omsorgsperson utenfor hjemmet, kontra og ta barnet inn i eget hjem og integrere det i egen familiehverdag. Jobber man på en barnevernsinstitusjon ville man hatt faste feriedager, mulighet til å ta ut sykemelding ved sykdom og lønn, og ikke godtgjørelse for arbeidet. Staten har beveget seg bort i fra plassering av barn på institusjoner, det er flere grunner til det. Blant annet anser man det som bedre for barn å vokse opp i en familie, og dette vil gi de et bedre grunnlag for hvordan man senere i livet kan ”gjøre” en funksjonell familiehverdag. Barna får også færre voksne å forholde seg til i et hjem enn på institusjon og man opplever større tilhørighet og trygghet. Det blir derfor nødvendig å diskutere de følgende problemstillingene: 1) Hvordan skapes og etableres relasjonene i den nye familien? 2) Hva skjer når relasjonene brytes opp og endres?

6.0.1 Beredskapsfamilien:

Beredskapsfamilien må forholde seg til både stat/kommune og biologisk familie. De gjennomfører en omsorgspraksis for ett eller flere barn (i tilfeller med søsken) på vegne av staten. Disse barna er som oftest plassert mot biologiske foreldres ønske. Beredskapsfamilien skal skape et trygt miljø for barnet å utvikle seg i, samtidig som situasjonen er midlertidig og de skal ikke ta de biologiske foreldrene sitt sted, men snarere ha en god dialog med dem.

I Murray sin studie på dagmammaer kommer det frem at flere av hennes informanter synes at det er vanskelig om ikke problematisk å ha et godt forhold til barnas foreldre. “Caring for young children requires some measure of intimacy between caregivers, children and parents” (Murray 1998:152). I en slik situasjon når familien har aktivt søkt etter noen å passe sine barn har de biologiske foreldrene flere muligheter og har derfor forhandlingsmakt i møte med de som utøver omsorg for barna deres. Denne maktbalansen må forstås som forskjøvet i tilfellet av beredskapshjem. Giddens maktbegrep baserer seg på tilgang til ressurser og derfor mulighet til å handle på bakgrunn av disse ressursene. Beredskapshjemmet har derfor visse muligheter til å utøve makt, men da i større grad som en makt til å påvirke heller enn en direkte makt. Gjennom sin kjennskap til barnet og korrekte oppdragelsesnormer, kan de

påvirke saksbehandlere i den ene eller andre retningen for barnets videre plassering. De er valgt av barnevernet på bakgrunn av sin erfaring og ressurser i form av omsorgskapasitet, materielle kapasitet (det er et krav at barnet som blir tatt inn får eget soverom) og måten de har internalisert og kroppsliggjør familiestrukturer. Beredskapshjemmet har blitt gitt tillit av ekspertsystemet, de som velger å gå inn som beredskapshjem har relativt høy utdannelse i følge en undersøkelse fra 2010 hvor 44 % av kvinnene og 35 % av mennene som er fosterforeldre svarer at de har utdannelse på Høyskole/Universitetsnivå (Berntsen 2010:8). Det har også blitt satt et sterkere fokus på utdannelse blant fosterforeldre de senere årene.

Beredskapshjemmet tilbyr barna noe mer enn et ”ansiktsløse tillitsforhold”. Barna får en trygg referanseramme med regler, rutiner og er tilstedeværende i barnas hverdag. På tross av at beredskapshjemmet har mulighet til å forhandle med ekspertsystemet har det kommunale barnevernet det overordnede ansvaret for barnet i denne perioden, og de kan når som helst gå inn og flytte barnet enten tilbake til biologisk familie eller videre i fosterhjem på tross av hva beredskapshjemmet måtte mene. Dette er med på å skape en sårbarhet hos barna, flere hadde et oppriktig ønske om å bli værende hos beredskapsfamilien sin da tiden kom for å flytte tilbake til biologisk familie eller videre i fosterhjem. Man kan forstå at det oppleves som et svik og man forstår ikke hvorfor man ikke lenger er ønsket i hjemmet man har tilbrakt den siste tiden.

”... Jeg vet at både meg selv og mamma, og ellers alle andre ville at vi skulle, ville at beredskapshjemmet skulle ta oss inn som fosterbarn. Men de ville ikke, hvorfor vet jeg ikke, men, ja..” (Thomas 27år)

De går inn i rollen som en familie. Oftest har de bred trening i ”å gjøre” familie, gjennom oppdragelse av egne barn. De går inn i rollen som mor og far men er samtidig fratatt muligheten til å føle det samme som mor og far (Goffmann og Hochschild i Applerouth and Edles 2008). Vi kan blant annet forstå familien ut i fra Parsons (1951 i Appelrouth og Edles 2011:367-369) handlingsteori, han redegjør blant annet for fem mønstervariabler han mener handlingen følger. Beredskapshjem befinner seg i spennet i mellom de universelle og det spesielle, det affektive og det affektivt nøytrale. Særlig er det da interessant å se på tanken om at familien skal kunne ta i mot et hvilket som helst barn, altså være universell, samtidig som det barnet som blir tatt i mot skal føle seg spesielt. Når man plasserer et barn i beredskapshjem går man ikke gjennom en matching prosess. Familien må altså være forberedt på et barn med hvilken som helst bakgrunn og alder flytter inn. Videre skal familien vise

affeksjon ovenfor barnet, og gi det trygge rammevilkår samtidig som de skal være forberedt på at barnet kan forsvinne ut av livet deres på kort varsel, og de da skal forholde seg mer nøytralt til barnet. Familien som takker ja til å være beredskapshjem har allerede gjort en kollektiv handling i den forstand at de er villig til å åpne sitt hjem til et fremmed barn og hele støtteapparatet. De har påtatt seg en svært diffus arbeidsoppgave, da det finnes mange måter ”å gjøre” familie på. Det er i hovedsak par som i dag er beredskapshjem, selv om det foregår en debatt om single også skal kunne være beredskapsforelder (mot argumentene er blant annet at man da ikke har noen å avlaste å bytte arbeidet med og at man er i en mer sårbar økonomisk situasjon). Pengene man mottar er en del av en “gave”-økonomi, ved at pengene ikke klassifiseres som lønn, men godtgjørelse fra staten. Man ønsker ikke at pengene på noen måte skal prege relasjonen man har til barna, samtidig som man er avhengig av pengene for at man skal kunne ytte den tjenesten. ”Many prefaced their remarks about wages with comments gesting they were ”not in it for the money,” that they were doing this work out of love. They spoke about the enormous amounts of unpaid care they offered and indicated they would like to do so more often. “I wish I were in the situation where I didn’t have to take money... just so that you could do it for them, because it’s nice to have someone give you a break” (Nelson 1989:13). Pengene skaper en ambivalens i omsorgsarbeiderens relasjon til eget arbeid.

Sourlalova (2013:39) beskriver det å bli dagmamma som en løsning på et felles behov. De som går inn i rollen som dagmamma beskriver det som en mulighet til å praktisere omsorgsbiografien disse kvinnene har bygget opp, videre gir det dem mulighet til å ”jobbe” selv etter at de er blitt for gamle for annet arbeid. Rollen som dagmamma blir beskrevet som en mulighet som kom på et tidspunkt i livet da det passet bra. Sourlalova (2013:53) argumenterer også for at dagmammaene trenger barna mer enn de trenger pengene de mottar som dagmamma. Gjennom å være dagmamma kan de aktivt ta i bruk sin omsorgsbiografi i sitt daglige arbeid og det er med på legitimere at de kjenner mindre som dagmamma enn det som er gjennomsnitts inntekt i Den Tsjekiske Republikk. Undersøkelse gjort av barnevernet i Norge viser at 86 % av fosterforeldrene blir fosterhjem hovedsaklig for å kunne hjelpe noen til et bedre liv (Berntsen 2010:36). Det er derfor rimelig å anta at også de som velger å bli beredskapsfamilie ønsker å ta i bruk og utvikle sin omsorgsbiografi ved å hjelpe disse barna. Back-Hansen et al (2013) finner også lignende motivasjoner som Sourlalova (2013) hos fosterforeldre, det er en mulighet som kom på rett tidspunkt i livet. Man er i en livs fase hvor

man har overskudd og ønske om å ta vare på et barn, enten fordi ens egne barn er blitt voksne eller fordi man ønsker å skape en familie.

6.1 Relasjoner i den ”nye familien”:

I beredskapshjem får barna sitt første møte med det som oppleves som korrekte omsorgspraksiser. Når et barn blir tatt ut av familien sin er det på grunn av at familien er dysfunksjonell, disse barna har derfor ofte ikke innsikt i hvordan man ”gjør familie” på en måte som resten av samfunnet opplever som korrekt, man blir presentert for nye rutiner og regler. Selv om man flytter i et beredskapshjem har mange fremdeles kontakt med biologiske foreldre, det oppstår derfor en begrepskonflikt, hvem er mamma og pappa og hva impliserer disse begrepene? Biologisk familie er en sårbar part som ønsker å forsette og være barnets signifikante andre, og føler ofte de er en del av barnets liv ved å ha enerett på betegnelsen mamma og pappa. Beredskapsfamilien som tar i mot barnet skal derimot ikke være en trussel for biologisk familie, men skal ivareta barnet i en familie lik situasjon, noe som kan oppfattes som en trussel av biologisk familie, særlig om barnet referer til de nye voksne som mamma og pappa. Relasjonen mellom omsorgsgiver og biologisk foreldre blir av Nelson (1989) beskrevet slik: ”Being like a mother and being a mother”. For biologisk familie er det ønskelig at barnet får et trygt og stabilt hjem, men ikke at relasjonen skal overskygge deres relasjon med barnet. Videre har familien barnet flytter inn i ofte egne barn. Et nytt barn i familien kan være med å forstyrre den eksisterende familie dynamikken, og gjøre det biologiske barnet til beredskapsfamilien/fosterfamilien vanskelige å ha med å gjøre eller de kan trå til som hjelpere ovenfor det nye barnet.

6.1.1 De nye rutinene:

Både Malene (31år), Thomas (27år), Trine (25år) og Aina (17år) beskriver en eller flere episoder hvor de opplevde at beredskapsfamilien ble opplevd som strenge, at det var regler man skulle følge og som ikke kunne endres. Videre har de positive opplevelser med rutiner også, Thomas (27år) trekker frem lørdagsgodt og søndagsturer som regelmessige høydepunkt. Både de negative og de gode rutinene er eksempler på hvordan beredskapsfamilien lærer barna å ”gjøre familie” på en ny måte. Et hverdagsliv er i hovedsak styrt av rutiner, ofte har barn som havner i barnevernet lite erfaring med faste rutiner, så når disse barna havner i en beredskapsfamilie oppstår det rollekonflikter. 67 % av fosterforeldrene i Norge sier den største utfordringen med å være fosterforeldre er å takle barnets atferd og reaksjoner (Brestein 2010:48). Goffmann (1959) diskuterer i sin forskning hvordan vi presenterer oss ulikt i ulike situasjoner og hvordan vi går inn i forskjellige roller. Her vil jeg derfor dele en liten anekdote

som ble fortalt av en beredskapsmor på rekrutteringsmøte til Bufetat: De var besøkshjem for en gutt som ble oppfattet som ganske opprørsk, han kom ofte for sent til avtalt tid, og det var et problem. En fredag han var på besøk informerte hun han og de biologiske barna om at de skulle gå tur på søndag. Da søndagen kom regnet og blåste det. Beredskapsmoren sa til forsamlingen at hadde det ikke vært for denne guttens besøk denne helgen hadde hun mest sannsynlig gitt egne barn mulighet til å droppe den planlagte søndagsturen. Den morgenen hadde gutten sett på henne under frokosten etter å ha sett ut, og sagt ”det blir ikke noe tur blir det vel?”. Jo, tur ble det, de pakket sekken og gikk på tur. Det som er talende i denne anekdoten er at gutten senere begynte å overholde avtalene han hadde med beredskapsmoren, for han visste at hun overholdt avtalene hun hadde med han. Videre ser vi hvordan hun forholder seg ulikt til egne barn og gutten som er i besøkshjem. Han hadde liten eller ingen tillit til at voksne overholdt det de lovet, mest sannsynlig hadde han opplevd svik i varierende grad hele livet. Beredskapsforeldre kan derfor ikke bare innta den samme rollen som de har ovenfor sine egne barn, men må også sette klare grenser og etablere et tillitsforhold til de unge som flytter inn i hjemmene deres. Ofte mangler de grunnleggende kunnskaper man tar forgitt hos andre barn.

”Ja, og den tiden jeg bodde der, i begynnelsen så sov jeg mye. Og jeg kunne ikke så veldig mange av de tingene som en skulle kunne. Som å spise riktig og sånne ting, det kunne jeg ikke, gaffel og kniv kunne jeg ikke spise med. Det var mange ting som jeg måtte lære mens jeg bodde der.” (Malene 31år)

Gjennom at beredskapsforeldrene inntar en aktiv rolle ovenfor barna så bygger man også tillit. Trine (25år), ser i dag tilbake på tiden i beredskapshjem som en god og trygg tid, men det var ikke alt som kom like naturlig til å begynne med.

”Jeg kom fra skolen og sånt, sitter med middagsbordet og de spør liksom hvordan har du hatt det i dag, Trine? Hva har du gjort? Hvem har du vært med, Trine? Det var ikke jeg helt vant med. Så jeg husker jeg ble litt sånn sint. Hvorfor skal dere legge dere opp i mine ting på en måte, hvorfor spør dere så mye? Men de var veldig involverte, kanskje noen ganger litt for! Men det var nå bare en fin tanke bak det hele. Nei, de tok meg med på alt som var, skulle de til Tromsø og besøke sønnen sin så var jeg med, skulle de på hytten så var jeg med, jeg var med overalt.” (Trine 25år)

De daglige innkjøpene er en del av rutinene i den nye familien. Når man blir beredskapshjem må man kunne drive en husholdning på en rasjonell måte. Zelizer (2005:164) beskriver

hvordan det i et hushold er underlagt en usynlig forståelse av for eksempel måltidsrutiner. Man må ha enn grunnleggende forståelse av tilbud og etterspørsel for å kunne handle inn og forberede familiens mange måltider. Det vil også si at dette ofte er noe de biologiske foreldrene eller opprinnelses foreldre har sviktet på. Noen av de første faresignalene som blir plukket opp av utenforstående som barnehage/skole eller naboer er mangel på det som blir betraktet som vanlig hygiene eller faste måltider. Ofte kommer barna på skolen i skitne klær og uten lunsj.

6.1.2 Ordene med alle følelsene:

I en familie kaller man vanligvis de voksne man bor sammen med for ”mamma” og ”pappa”. Dette er derimot ikke selvsagt i en beredskapsfamilie. Emma (19år) havnet i beredskapshjem da hun var tre/fire år gammel hun bodde der i noen år, før hun ble flyttet videre og hadde tilsammen fem fosterfamilier hvor hun mellom hver plassering bodde en periode i det samme beredskapshjemmet som hun flyttet i som barn. Hun referer til fosterforeldrene som mormor og morfar, og har i dag sporadisk kontakt med dem. Ord som ”mamma” og ”pappa” har mange følelser knyttet til seg, vi kan derfor bruke begrepet doble referanserammer for å fange opp nyansene. Mamma og pappa er kulturelt sett forventet å være de som er nærmest barnet, samtidig som mamma og pappa er de voksne i husholdningen man bor i. Man har faste assosiasjoner med begrepene ”mamma” og ”pappa”, disse er ofte knyttet til de menneskene man regner som biologiske foreldre eller de man først kalte ”mamma” og ”pappa”. De kulturelle forventningene man har til at ”mamma” og ”pappa” skal være biologisk er i følge Bunkholdt (2013) relativt nye forventninger. Det var først i 90-årene det biologiske prinsipp fikk en sterkere posisjon i samfunnet generelt og der etter i barnevernet spesielt. Noe av grunnen til dette beskrives å henge sammen med økt bruk av DNA-analyse. Det var også bred politisk enighet om ”viktigheten av å kjenne sitt biologiske opphav” (Ot.pr.nr 56 1996/97 i Bunkholdt 2013:57). Verken i FNs barnekonvensjon (1989, godkjent i Norge i 1992) eller i den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (1950, ratifisert av Norge i 1953) henviser i de grunnleggende rettigheter til biologi (Bunkholdt 2013). De kulturelle forventningene om at biologiske foreldre er nærmest barnet ser ut til å være samfunnsskapte, det gjør dem derimot ikke mindre viktig for barna. Gjennom å fortsette å bruke fornavn på dem man bor hos skaper man enn distanse, denne distansen er nok til en viss grad ønskelig i et midlertidig hjem, mens i fosterhjem er det mer ønskelig at relasjonen skal bli mer varig. Videre peker både Trine (25år) og Thomas (27år) på problematikken rundt å kalle noen andre enn biologisk forelder ”mamma” og ”pappa”.

For Trine (25år), Aina (17år) og Jennifer (29år) var det aldri aktuelt å kalle noen andre mamma og pappa enn biologiske foreldre. Trine sier blant annet at beredskapsforeldrene var gamle nok til å være hennes besteforeldre. For Thomas (27år) ble dette først en problemstilling da han flyttet i fosterhjem etter beredskapshjemmet, der forlangte de å bli kalt ”mamma” og ”pappa” fra starten. Han beskriver det som en del av det som gjorde forholdet til biologiske foreldre vanskelig. Malene (31år) derimot har aldri kalt sine fosterforeldre for mamma og pappa, men refererer gjerne til dem som ”mamma” og ”pappa” når hun snakker om dem. Amalie var 16 år da hun havnet i beredskapshjem og fylte 18 år når hun flyttet i fosterhjem. Jeg intervjuet henne litt over et år etter hun flyttet inn til familien og fant det helt naturlig og referere til de som ”mamma” og ”pappa”, og deres foreldre for bestemor og bestefar.

6.1.3 Beredskapssøsken – bare venner?:

Det er lite snakk om relasjonen til den utvidede familien i intervjuene, noen informanter nevner at de ble invitert med i familiebesøk kort tid etter de kom til familien og at de har følt seg godt mottatt. Derimot snakkes det mye om søkene man hadde i beredskapsfamilien. Malene (31år), Trine (25år) og Thomas (27år) som alle var i det samme hjemmet på ulike tidspunkt beskriver tiden sammen med de andre barna som en positiv opplevelse. Særlig Trine (25 år) som var elleve da hun havnet i beredskapshjem, refererer fremdeles til familiens yngste som storebror.

Både Emma (19år) og Jennifer (29år) ytrer et oppriktig ønske om å være i familier sammen med andre barn, men har blitt fortalt at det kanskje ikke er beste løsning. Amalie (18år) derimot forteller fra tiden i sitt første beredskapshjem at hennes beredskapsbror som var 11 år antageligvis hadde en viss negativ effekt av å ha henne der. Aina (17år) beskriver en følelse av at de biologiske barna var favoritter og fikk mer ting og oppmerksomhet enn henne.

Når et barn flytter inn i et akutt hjem, påvirker ikke dette bare de voksne som har påtatt seg oppgaven med å ta i mot disse barna, men også de andre barna i husholdningen. Med et nytt barn som kommer inn i familien vil det bli endringer i hvordan husholdningen fungerer. Flere studier viser at barn gjør mye mer i husholdningen enn det som ofte kommer frem. Eldre barn må ofte lage middag, rydde, vaske og sitte barnevakt (Zelizer 2005:255). Når en familie velger å bli beredskapshjem ønsker ofte Bufetat at de ikke skal ha småbarn selv (anbefalt at minste barnet er over 12 år), så det kan føre til at familiens yngste får nytt ansvar og nye oppgaver. Disse oppgavene blir ofte belønnet med ukelønn. Oppgaver som blir pålagt barna er

forventet at de skal gjøre hjemme, men er ikke nødvendigvis naturlig at barna skal gjøre for andre. Når et barn flytter inn i et nytt hjem kan det derfor oppstå et gap i rolleforståelsen.

Beredskapsforeldrene står da ovenfor utfordringen om de skal gi barnet som ikke er deres biologiske de samme oppgavene som sine biologiske barn. Videre kan deres yngste barn ende opp med å passe barnet som bor der i en midlertidig periode. Det er gjort svært lite forskning på hvordan biologiske barn opplever og få et nytt barn inn i familien. Knutsen (2014:25) intervjuet åtte barn av fosterforeldre og finner blant annet at halvparten av hans informanter ”sa for eksempel at søsken har bodd i familien hele livet, slik at man kjenner dem ut og inn. Slik er det ikke med fostersøsken. Et av barna fortalte at søsken klarer seg mer på egen hånd og ikke trenger så mye hjelp fra storesøsken som fostersøsken gjør”. Barna aksepterer ikke nødvendigvis det nye barnet uten motstand. ”Et av barna opplevde fosterbarnet som svært plagsomt, og ønsket å ha minst mulig med vedkommende å gjøre” (Knutsen 2014:26). Barna til beredskaps/fosterforeldrene kan for det nye barnet være både en inkluderings og en ekskluderings mekanisme, deres holdninger er med på å forme de nye barnets opplevelse av hjemmet. ”Jeg hadde disse søsknene i hermetegn, så bodde der og, det var vel mer de som underholdt meg på dagtid. Eller jeg som underholdt dem” (Thomas 27år).

6.2 Arbeidsmarkedet og omsorgsarbeid:

Folbre (2008:97) argumenterer for at det blir for enkelt å dele økonomien mellom markedsarbeid og ikke-markedsarbeid men at vi i stedet burde begynne å diskutere ikke-markeds arbeid som familiearbeid. Allerede på 19-hundretallet ble det argumentert for at kvinners husarbeid ikke var signifikant forskjellig fra menns arbeid bare fordi det var ”unpaid, unsocialized, and unrelenting”. Det er vanskelig og fastslå nøyaktig hvor mange timer som går til omsorgsarbeid i en aktiv hverdag, ut fra norsk tidsbruksdata bruker menn i alderen 25-44år 1 time og 48 minutter i en gjennomsnittsdag på omsorgsarbeid. Dette synker til 1 time og 22 minutter blant menn mellom 45-66år, og kvinner mellom 25-44 år bruker 2 timer og 9 minutter i gjennomsnittet på omsorgarbeid, dette synker til 1 time og 28 minutter blant kvinner mellom 45-66år. Ser vi på tid brukt på husarbeid bruker kvinner mellom 25-44 år 4 timer og 32 minutter mot menn i samme aldersgruppe på 3 timer og 39 minutter (SSB 2012d). Dette er bare noe av tiden som går med til barneoppdragelse. I hjemmet er det vanskelig å skille mellom hva som er arbeid og fritid, produksjon eller konsumering. Det er mulig å forstå omsorgsarbeid som en altoppslukende aktivitet, for til og med når man ikke inngår i direkte aktivitet med barna utøver man handlinger som å handle inn mat, vaske hus og planlegge aktiviteter gjør man det likevel med tankene på barna.

”Neoclassical economic theory defines work in terms of motivation. Work is a means to an end, an activity undertaken for the purpose of generating income. Leisure is an activity undertaken for intrinsic pleasure, an end in itself” (Folbre 2008:99). Denne måten å forstå arbeid på blir svært snever da det er nesten umulig å sile ut motivasjonsfaktorer og når man har fritid i familiearbeid. I Norge har sosiologien ikke kritisert økonomi som fagdisiplin på samme måte, i stede har det vokst frem en annen måte å forstå arbeid og økonomi på. Man diskuterer blant annet måten det private og det offentlige samhandler på som en velferdshybrid (Støkken 2004). Ved å skyte offentlig midler inn i private instanser som driver private fosterhjem, får man et mer fleksibelt barnevern. Støkken (2004:128) peker også på at fra 2004 av gikk barnevernet fra å være organisert på fylkesnivå til å bli statelig, dette kan ha medført ”større differensiering blant de private og samtidig større grad av likedanning mellom de private og de offentlige institusjonene”. Mange av disse private aktørene har blitt dyrket frem av ildsjeler som har jobbet lenge i det offentlige barnevernet. Vi snakker derfor ikke om aktører som har en klassisk mål- middel tenkning rundt sitt arbeid, men snarere ser på arbeidet som viktig i seg selv.

Zelizer (2005) beskriver blant annet at det å få barn i seg selv kan være tilfredsstillende og selvrealiserende. Gary Becker løser dette med å sidestille familiearbeid med vanlig markedsarbeid. En slik løsning blir for enkel, beredskapshjem har ikke regulert arbeidstid, sykepenger og kan ikke skille særlig i fritid og arbeid. Løsningen Becker presenterer vil føre til at man definerer hele døgnet som arbeid, da man må være tilgjengelig også om natten når man har ansvar for små barn. I hjemmet har man ikke regulert arbeidstid, man kan derfor ikke skille mellom fritid og arbeid, det ene vil flyte over i det andre. Videre hevder Folbre (2008:100) at neoklassiske arbeidsøkonomer også ser på arbeid som tilfredsstillende i seg selv, og at det er en av grunnene til omsorgsarbeidere og lærere får mindre i lønn enn andre sektorer. Ved lønnsoppgjøret i Norge kommer det tydelig frem at lærere og omsorgsarbeidere ønsker høyere lønn for jobben de gjør. For lærere var det i år (2014) særlig viktig og unngå en arbeidsturnus som går på tvers av skoleferiene. Utdanningsforbundet (2014) beskriver lønn som et uvurderlig virkemiddel for å rekruttere de beste til å jobbe i staten. Man kan ikke skyve tilfredsstillelsen i arbeidsoppgaven foran seg og degradere viktigheten av å få lønn. Omsorgsarbeidere og lærere får også anerkjennelse av samfunnet gjennom å motta lønn, ikke utelukkende gjennom arbeidsoppgaven.

Vi ser at det er et flertall av kvinner som velger og ta steget ut av arbeidsmarkedet og inn i denne typen arbeid, mens den mannlige part gjerne forsetter i det regulerte arbeidsmarkedet.

Hele 86 % svarer at kvinnen var den sterkeste pådriveren for å bli fosterfamilie i en representativ undersøkelse (Berntsen 2010:34). Familien som en enhet er derfor ikke tatt ut av arbeidsmarkedet. Den som er arbeidstaker på lønnsmarkedet må forholde seg til barnet som er i beredskapshjem når han/hun kommer hjem og blir på den måten en del av prosjektet til tross for at det er partneren som mottar godtgjørelsen.

I dag kan vi finne oppdrag for å være beredskapshjem blant vanlige stillingssøk i ulike jobbportaler, dette synliggjør hvordan det forstås til noen grad som arbeid. I søknadsutlysningen står det at man søker ”etter personer og familier som ønsker å vurdere å bli statelig fosterhjem for kortere eller lengre oppdrag som alternativ til vanlig arbeid.” (Nav 2014). Videre blir det i søknaden oppgitt hva et beredskapshjem er og hva et familiehjem er i svært korte trekk. Mennesker med utdanning innen omsorgssektoren blir oppfordret til å søke, men også interesserte uten utdanning oppfordres til å søke, ”arbeidet godtgjøres ut i fra utdanning og ansiennitet”(Nav 2014). Stillingen definerer altså ingen arbeidsoppgaver, men gjør det klart at man vil motta oppfølging og tilbud om kurs. Videre er det på lik linje med annet oppgitt at man kan bli avlønnet ulikt på bakgrunn av utdanning for samme arbeid.

Shipton (1989) diskuterer hvordan man forstår penger ulikt ut i fra hvor de kommer i fra og i hvilken kontekst pengene dukket opp i. Pengene beredskapshjemmet mottar gjør at de ikke havner på utsiden av det regulerte lønnsmarkedet, men de er heller ikke en fullverdig deltager da de ikke får feriepenger, sykepenger og pensjonspeng. Arbeidet man gjør blir ikke definert som arbeid, men snarere handlinger gjort i idealisme, samfunnsplikt og velvilje. Oppdraget man påtar seg som beredskapshjem er frivillig, man kan derfor forstå det som lønnet frivillighetsarbeid. Man kan argumentere for at det er frivillig ved å se på reguleringene i tiltaket. Beredskapshjemmet har fremdeles autonomi som familie og et kreativt handlingsrom ved ikke å være bundet til lønnsmidler, men i stede motta godtgjørelse. Det kan virke som at man har en forståelse av at for mye lønnsmidler ville skadelig gjort relasjonen man har til barna. Ved å begrense inntekten, så kan det virke som det ligger en tanke om at man da får ”de gode” familiene til å stille som beredskapshjem. For at man skal få familier som blir regnet som egnet, skal ikke økonomi være en grunn i seg selv til å velge å påta seg oppdraget som fosterfamilie. Familiens sentrale rolle i et nytt barns liv legitimeres gjennom en godtgjørelse. Gjennom at staten viser de nok tillit til å betale de for at de skal gjennomføre oppgaven på et tilfredsstillende nivå får også familien tilbake noe av autonomien. De er verdsatt for oppgaven de har påtatt seg og får derfor en forståelse av at de kan forvalte oppgaven innenfor gitte rammer, men med rom for kreativitet. Beløpet er stort nok til å skape

en bindende kontrakt med vise forpliktelser, men likevel liten nok til at familien ikke føler seg bundet av staten på lik linje med en ”vanlig” arbeidsgiver, dette kan gi rom for kreativitet og skapelse. Videre gir arbeidskontrakten familien en hvis sikkerhet i at de ikke er alene i en situasjon som kan by på mange utfordringer, dette er med på å redusere den private risikoen som før i tiden lå i det å ta inn andres barn.

6.2.1 Hvor mye er man villig til å betale for kjærlighet?

”Family day-care providers turn their homes into commercial work settings, attending unrelated children for a fee” (Zelizer 2005:182). I tilfellet av denne studien dreier det seg om mennesker som ikke bare åpner hjemmene sine på dagtid, men stiller seg selv til disposisjon døgnet rundt for et fremmed barn. Fra undersøkelsen blant fosterforeldre (Berntsen 2010:38) kommer det frem at det for 38 % var det litt viktig til meget viktig at det å være fosterforeldre ga mulighet til å ha lønnet arbeid i hjemmet, mens 52 % svarte at det ikke var av betydning og 10 % svarte vet ikke eller ingenting. Arbeidsgodtgjørelsen er altså på ingen måte uten betydning når man diskuterer beredskapshjem. Det må også nevnes at i samme undersøkelse svarte 73 % at idealisme var litt til meget viktig årsak i avgjørelsen for å bli fosterforeldre.

Både Zelizer (2005) og Folbre (2008) peker i sine studier på den vanskelige debatten om penger og kjærlighet. Det kan tidvis virke som det ligger et ideal i det at kjærlighet skal gis ubetinget, og gjennom i vesentlig grad til å øke noen sin livskvalitet er det i seg selv takk nok. Som argumenterer tidligere i teksten er arbeidskontrakten et middel som muliggjør og befri individet fra noen av risikoen som følger med ved å ta noen andres barn i eget hjem. Amalie (18år) sin opplevelse skildrer den hårfine grensen mellom å høre til i familien, samtidig som det er frivillig for familien og påta seg dette oppdraget:

”Det var det som ikke var så bra. Fordi beredskapsmor, hun som da var hjemme med meg, ble sykemeldt fredags ettermiddag kl sånn 15/16, og da fikk jeg en time på å pakke sakene mine, og så var det. Og så var det, sånn at beredskapsmoren, hun hadde snakket med Bufetat, og de hadde tatt kontakt med hun bestevenninnen min. Som jeg forøvrig aldri hadde vært hjemme hos, og der skulle jeg bo. Og det var ingen fra barnevernet, eller Bufetat eller noen som sa dette her, det var da beredskapsmor som kom hjem fra legen, med en sykemelding i hånden, men sa at nå Amalie nå må du flytte. Så det var ikke noe hyggelig. De kunne godt ha, barnevernet kunne godt ha sagt det selv, eller i hvert fall ringt og, jeg skjønner at det var fredag å klokken var sent, men likevel. Eller så kunne de ha ventet med å flytte meg til mandagen. De folkene

som jeg kom til da, foreldrene til hun venninnen min, de visste jo ikke hva, de hadde jo bare: ja, Amalie ja, eller hun som Ava, eller hun som venninnen min er, hun kan sikkert bo hos oss, det går helt fint, men de viste jo ikke hva de hadde sagt ja til.”

I dette tilfelle er det tydelig at beredskapsmor er overbelastet og ønsker å avslutte relasjonen så snart som mulig. Amalie (18år) opplever da de direkte konsekvensene av arbeidskontrakten som fenomen. Amalie (18år) hadde da bodd i familien i et halvt år da hun fikk beskjed om å flytte. Hun ble ekskludert fra familien i løpet av en ettermiddag og måtte forholde seg til en ny beredskapsfamilie samme dag.

”Jeg tenker at barnevernet burde sett den komme, at de burde satt in flere tiltak og, ja, i hvert fall prøvd å gjort litt mer, for det å bli kastet ut på under en time, og hos noen man nett har blitt glad i og knyttet seg til å, og fått et forhold til, så var det ganske traumatisk.” (Amalie 18år).

På bakgrunn av at fosterhjemmet har en kontrakt med staten, har de også mulighet til å si opp stillingen sin.. Vi lever i et samfunn hvor demokrati og menneskeverdier står sentralt. Ved å påta seg et oppdrag fra staten mottar man anerkjennelse gjennom positiv oppmerksomhet fra utvidet familie, naboer og andre. Vanligvis ligger det en klausul om oppsigelsestid i kontrakter, men i visse tilfeller vil det alltid være mulig å si opp på dagen. Det er rimelig å anta at det er svært belastende og ta inn et beredskapsbarn inn i familien, det er derfor viktig at kommunen følger familien tett opp og gir familien mulighet til å diskutere problemer underveis. Barna har et medborgerskap som gir dem rett til beskyttelse, når staten allerede har fjernet barnet fra en familie som hadde mangelfulle omsorgspraksiser, er det dobbelt belastende for barnet igjen å oppleve brudd i omsorgen. Kommersialisering av omsorgen kan være med på å vanskeliggjøre relasjonen mellom beredskapshjemmet og barnet. Barnet har rettigheter som borger og medmenneske og skal ikke være en vare på et marked. Denne type debatter blir særlig synlige i forskning på adopsjon.

”There are some very obvious ways in which intimacy and abstract systems interact. Money for example, can be spent to purchas the expert services of a psychologist who guides the individual in an exploration of the inner universe of the intimate and the personal.” (Giddens 1990 i Appelrouth and Edles 2011:551). Flere av mine informanter peker på et problematisk relasjon til enkelte omsorgspersoner som mottok økonomiske midler for å ivareta deres behov. Særlig tre informanter fremhever penger som en negativ motivasjonsfaktor. For Emma (19år) virket det som pengene var eneste motivasjonsfaktoren til en av hennes fosterfamilier.

”... etter å ha lagt meg om kvelden så hørte jeg dem prate om pengene som barnevernet sendt dem. Jeg husker ikke om det var så veldig mye det var snakk om. Men de holdt på å regne ut om dem bare skulle sett til sides alle dem pengene i stede for og bruk dem på meg. Som egentlig skulle bli brukt på meg. Så kunne de få råd til å kjøpe seg en båt eller, etter så og så lang tid. Å ja. Det var noe sånt. Tror det er mange som gjør det på grunn av pengene, for å si det sånn. Så er ikke barnevernet veldig nøye på hva pengene går til.”

Oppfølgingsmekanismene har i dette tilfellet sviktet. Videre er det en del av barnevernets mulighet til å gi familien autonomi og handling rom blir en negativ opplevelse for Emma (19år), den tilliten familien er gitt gjennom å godta oppdraget blir misbrukt av familien. Det er ikke ønskelig at barnevernet skal komme inn og kontrollere hvordan midlene blir brukt, men for at situasjoner som dette ikke skal oppstå bør det også finnes varslingsmekanismer barnet kan ta i bruk. Hvis barnevernet skulle gått inn i den enkelte familie og detalje-styre hvordan man forvaltet pengene som kom inn, ville dette vært med på å begrense familiens mulighet til å være familie.

Aina (17år) opplevde at hun til dels bare var en del av familien for at det var lønnsomt og særlig at familiens yngste i utstrakt grad fikk viljen sin og var ”bortskjemt”. Etter tre år flyttet hun på hybel, da mistet hun mye kontakt med familien, det bekreftet og forsterket inntrykket av at penger var en vesentlig verdi for familien. Gjennom det hun opplevde som forskjellsbehandling etablerte dette en følelse av å være ekskludert fra familien. I likhet med Emma (19år) peker Jennifer (29år) på at hun tror noen tenker på det som lett tjente penger.

”Jeg tror de tenker at de kan gjøre en god jobb også. Også er det jo ganske gode penger å tjene på det i tillegg da, og viss du ikke har utdanning i tillegg, så tjener du ganske bra på å være beredskapshjem. Og hvis ikke du klarer det, så, ja. Kanskje du rett og slett er for stolt til å si at du ikke klarer det. Eller at du tenker at du klarer det. Det er her jeg har trikset her er det bare å være å bruke hardhånd også, det er sånn du er blitt oppdratt selv kanskje, eller. Det er lurt å ha litt utdanning” (Jennifer 29år).

I dette sitatet kommer det tydelig frem at Jennifer (29år) antar at mennesker med utdanning i større grad vil gjøre en bedre jobb. I tillegg til at man da rekrutterer mennesker med den ”rette” motivasjonen. Videre peker hun på hvordan hun tror mange antar at det er ”enkelt” å være hjemmeværende ”forelder” med andres barn, og at pengene da blir ”lett tjente”. Og at det er et nederlag å gå til barnevernstjenesten og innrømme sine begrensninger, og snarere

velger å ta til fysisk makt ovenfor barnet. Gjennom oppfølging og samtaler med hjemmet ønsker Bufetat å fange opp slike situasjoner. Det er likevel talende at Jennifer (29år) beskriver situasjonen på nettopp denne måten.

Som nevnt tidligere har en stor andel av fosterforeldre utdanning og det er satt fokus på viktigheten av utdanning. Som det kommer frem av annonsen hvor man annonserer etter beredskapshjem, er utdanning ønskelig, det er også en utløsende faktor når godtgjørelsen skal fastlegges. Jo høyere utdanning, jo høyere godtgjørelse. Det er altså lagt insentiver for at høyt utdannede mennesker skal ønske å påta seg et slikt samfunnsoppdrag. Fosterforeldre svarer i en landsdekkende undersøkelse at godtgjørelsen har betydning for å være fosterforeldre, men de tre motivasjonsfaktorene som kommer ut som viktigst er: Ønske/behov for å stille opp for noen som trenger hjelp, så på det som en interessant oppgave og kjente/visste om et barn som trengte fosterhjem (Berntsen 2010:38). De som velger å bli fosterhjem setter altså godtgjørelsen på en tiende plass av tretten motivasjonsfaktorer. Videre sier samtlige av mine informanter at de kunne tenke seg å være fosterhjem, ingen begrunner dette i økonomiske hensyn.

I den vestlige verden har vi etablert et høyt forbruk av varer. Når man velger å bli beredskapshjem bør man kanskje være bevisst på hvilke forbruksvaner man har gitt sine egne barn og hvilken overflod barna allerede har. Barn som havner i omsorg utenfor hjemmet, har ofte lite eller ingenting. Zelizer (2005:236) beskriver barn som konsumenter i økonomien. Barns konsum er ikke et trivielt i de store økonomiske sammenhengene. Å ha egne barn og beredskapsbarn kan være med på å skape et press mellom hva man skal kjøpe til egne barn og hva man kjøper til beredskapsbarna. Her kommer også prinsippet om at man kan søke om ekstra støtte til beredskapsbarn for å kjøpe blant annet slalåms/kunstløp/fotball/håndball- og tilsvarende utstyr.

6.2.3 Barna som ikke var fornøyd med hjemmet:

I Norge i dag er det slik at barn har rett til å bli hørt i saker som angår dem. ”Barns rett til å si sin mening innebærer først og fremst at barnet får sagt sin mening i trygge omgivelser, hvor barnet føler at det blir tatt på alvor. Formålet med regelen er todelt; for det første skal barnet føle at det blir tatt på alvor i en så viktig sak for dem som for eksempel en omsorgsovertakelse er. For det andre vil barnets mening bidra til å belyse saken, slik at retten kan fatte en best mulig avgjørelse for barnet, jf prinsippet om barnets beste” (Tuft 2009:23). Fra de er syv år gamle skal deres mening være tellende (grensen ble satt ned fra 12 år til syv år i 2003).

Samtlige av mine informanter følte tidvis og delvis at barnevernet ikke hørte på dem når de prøvde å ta kontakt for å diskutere problemer de stod ovenfor i den nye familien. Tufte (2009) finner i sin masteroppgave at i de fleste tilfeller av omsorgsovertakelse eller tilbakeføring blir barnas mening ikke tillagt særlig vekt, til tross for lovverket som legger til grunn for dette. Barnets mening skal vektlegges i forhold til barnets alder og modenhetsnivå. Det kan virke som at retten til å bli hørt i hovedsak gjelder i saker der det allerede er diskutert en flytting og skjer i forbindelse med at saken kommer opp i fylkenemnda og ikke er gjeldende for barn som bor i statlige hjem de ønsker og flytte fra. Samtlige av informantene uttrykker at de delvis eller ikke i hele tatt har følt seg hørt av barnevernet i sin sak.

Både Jennifer (29år) og Emma (19år) har prøvd å rømme, da de følte barnevernet ikke hørte på dem da de sa i fra til barnevernstjenesten. Jennifer (29år) rømte fra beredskapshjemmet, hun var da 14 år og hadde en veldig ubehaglig opplevelse sammen med beredskapsfar en helg beredskapsmor var bortreist. ”Men, så stakk jeg av derifra. Så da ble jeg sendt på krise.. akutt institusjon...” ”... Det var et veldig dårlig hjem.. Jeg tror nok ikke de hadde så veldig mye utdanning. Og hun damen som bodde der var veldig bestemt, og ting fungerte greit når hun var der, når hu reiste så, gav han meg øl, og prøvde seg på meg”. Emma prøvd å rømme fra fosterfamilien hun bodde hos. Hun følte ikke barnevernet hørte på henne og så hvor ille hun hadde det i dette hjemmet og valgte derfor å stikke av og besøke sin biologiske mor. Barnevernet kom raskt inn i bilde. Barna blir ikke tilbakeført til hjemmet de rømte fra. Malene (31år) hadde en lignende opplevelse med fostermoren sin, de hadde et dårlig forhold og kranget mye, da Malene ble 16 år, skulle moren to uker til USA, og de hadde en stor kranget hvor fostermoren ba Malene være ute til hun kom tilbake fra turen. Malene tok henne på ordet og fikk hjelp av fosterfaren sin til å flytte ut, og var flyttet i egen leilighet innen fostermoren kom hjem igjen. Men Malene (31år) mottok videre oppfølging av fosterforeldrene, særlig fosterfar var ofte innom leiligheten og sørget for nok mat i kjøleskapet og gode rutiner.

6.3 Det uunngåelige bruddet

Samtlige av informantene har flyttet to eller flere ganger i barndommen sin. Brudd oppleves som stressende og vanskelig. Det finnes mye forskning på hvordan brudd kan skape tilknytningsvansker og bør unngås eller i det minste gjennomføres på best mulig måte. I dette underkapitlet skal bruddet fra beredskapshjemmet diskuteres. For fem av informantene innebar bruddet en videre flytting inn i fosterfamilie. Beredskapshjem skal bare fungere som en mellomstasjon, og i det barnet havner i beredskapshjem så er det sikkert at barnet skal

videre enten til fosterhjem, tilbake til biologisk familie, på institusjon eller til fosterhjem i biologisk familie. I den første delen vil jeg diskutere videre flytting til fosterhjem. I påfølgende del tar jeg for meg hvordan flyttingen påvirker relasjonen til beredskapshjemmet, og hvordan det etableres varige bånd. I oppgavens neste kapittel tar jeg for meg kompleksiteten i tilbakeføring til biologisk familie.

6.3.1 Fra beredskapshjem til fosterhjem:

Fem av informantene mine flyttet videre i nytt fosterhjem etter en tid i beredskapshjem. Flyttingen foregår i hovedsak slik at barnet får vite at det nå er funnet en fosterfamilie til deg, så besøker man familien en eller to ganger, før man har en overnatting og så flytter man. I dagens samfunn har vi spesielle mekanismer for å inkludere og ekskludere andre mennesker, man er ikke alltid klar over hvordan man tar i bruk disse mekanismene, men de er snarere kroppsliggjort. Disse barna har ofte følt på mekanismene for ekskludering og kan nok oppfattes som ekstra følsomme ovenfor disse. En familie har fungert sammen lenge, og det er vanskelig å komme inn som fremmed å forsøke å knekke koden for å bli et fullverdig familiemedlem. Flere av informantene påpeker at man som liten ikke i like stor grad føler seg utenfor, men snarere aksepterer situasjonen og omstendighetene.

Mange beskriver det som rart å flytte, og både Trine (25år) og Thomas (27år) forteller om et oppriktig ønske om at beredskapsfamilien skulle bli deres nye familie. Ønsket beskrives både som et personlig ønske, men de ytrer at også deres biologiske familie skulle ønske de kunne bli værende i den familien. Etter noen måneder/år i denne nye familien begynner denne familien å føles trygg, barna har ofte blitt vant med den nye familien og flytte til en ny familie er vanskelig. Emma (19år) har flyttet fem ganger beskriver en gang fra hun var 7/8år som den vanskeligste:

”... blitt så glad i dem og familien deres, og så på meg selv som en av dem, at, det var så sårt for meg å få den beskjeden da, at jeg skulle flytte to timer bort fra dem jeg er så glad i. Å se dem annenhver måned i en helg, for det var jo det som kom til å skje, og det var jo det som skjedd å, at jeg fikk et sammenbrudd da...”

En ny familie betyr ofte nye rutiner, normer og regler. Likevel så er jo målet at familiene som blir oppfattet som funksjonelle, skal være enklere å flytte mellom. Amalie (18år) har bodd i to beredskapshjem, hovedsakelig på grunn av et ganske opprivende brudd med den første beredskapsfamilien. Den nye familien hadde ikke den samme trygge rammen rundt innflyttingen som hun hadde opplevd i det første hjemmet. Blant annet med at man

gjennomgår hvor man finner ting, at man får et eget sted til sine ting og blir trygg på at man kan ta mat, man kan ha tannkosten sin på samme sted som tidligere og lignende. For Malene (31år) var det utrolig positivt at hun fikk være med å pusse opp og handle møbler til sitt nye rom i fosterhjemmet før hun flyttet inn, og at dette var med på å gjøre det mer til et hjem, mer til hennes rom. Gjennom at de begynte ”å gjøre” familie før hun flyttet inn, var dette med på å skape en trygg base for Malene (31år), hun fikk en opplevelse av å bli hørt og ha bestemmelsesrett i det som skulle bli hennes nye hjem.

6.3.2 De varige båndene:

Det fremgår av flere studier at barna blir mye mer for omsorgspersonen over tid (Zelizer 2005:180). Til å begynne med er forholdet basert på at dette er noen andres barn. Men det oppstår uten tvil bånd og dette er med på å vanskeliggjøre den videre prosessen med å flytte barnet, men det var kanskje med på å styrke barnets evne til å utvikle tillit.

Samtlige av informantene har til en hvis grad holdt kontakten med minst en av familiene de har bodd hos. Jennifer (29år) har ikke holdt kontakt med sin beredskapsfamilie, ellers har de seks andre informantene sporadisk kontakt med sine beredskapsfamilier. Jennifer (29år) har derimot en fosterfamilie som hun kaller ”den gode fosterfamilien” som hun har kontakt med i dag. Aina (17år) forteller at det var mange år hun ikke snakket med sin beredskapsfamilie, men at hun nå ”er venner” med de på Facebook, og derfor hører hvordan det går med dem. Facebook kan være et medium som er med på å muliggjøre kontakt på et nivå som føles sosialt akseptabelt for begge parter. Det gir både mottaker og sender en mulighet til å regulere hvor ofte man ønsker å ha kontakt. Videre møte hun fosterfamilien sin en gang i løpet av julehelgen. Trine (25år), Thomas (27år) og Malene (31år) hører fra sine beredskapsforeldre gjennom julekort i høytiden, melding på bursdager og et sjeldent kaffebesøk. Emma (19år) snakker en del med sine beredskapsforeldre som hun kaller mormor og morfar og sier at det er familien hennes. Dette tyder på at man får en varig relasjon til menneskene man har bodd hos en kort periode av livet, og også etter staten har trukket seg helt ut av relasjonen fortsetter de å holde kontakten og gi hverandre oppmerksomheter.

På tross av at relasjonen til beredskapsfamilien oppstod på et sårbart tidspunkt i barnets liv, og man bodde sammen mellom fem måneder og to år, har denne relasjonen blitt vedlikeholdt inn i barnas voksne liv. Beredskapsfamilien representerer en del av deres omsorgsbiografi og kan være med på å gi de innsikter i eget liv. ”Så er det og, at de fikk jo med seg ting som ikke jeg

visste den gangen, og snakket med min mor. Og siden jeg ikke fikk bli kjent med henne så er det kjekt å få høre hvordan hun var” (Malene 31år).

Gjennom at kontakten blir vedlikeholdt etter barnet flytter ut av hjemmet, gir dette barnet en følelse av å være spesiell for familien, og ikke bare en arbeidsoppgave. For de fleste av barna var det et tvert brudd etter beredskapshjemmet, for andre ble det brukt som besøkshjem er periode etterpå. Fem av syv fikk på nytt kontakt med beredskapsfamilien sin da de nærmet seg myndighetsalder. Aina (17år) har i dag kontakt med beredskapsfamilien etter mange år uten kontakt. ”Jeg har de på Facebook og jeg har møtt de etter. Når jeg ble litt eldre da, for jeg vet ikke om de hadde lov til å ha kontakt med meg når jeg er så liten, etter at jeg har flyttet.”(Aina 17år). Kontakten som blir vedlikeholdt i ettertid er viktig for barna som i dag er unge voksne.

7.0 Den biologiske familiens samspill med beredskapsfamilie og stat.

”A mother may want the provider to love her child but not to claim that child, she wants the provider to be like a mother but not to make independent decisions, she want the provider to become close but not to threaten the parent-child bond”. (Nelson 1989:26). Biologisk familie er ofte ufrivillig vitne til at barnet deres blir tatt ut av hjemmet i denne situasjonen og opplever ofte mye frustrasjon og sinne i forbindelse med flyttingen av barnet. Likevel har de rett på å møte barnet. Det kan være på hjemmelig sted eller i hjemmet til beredskapsfamilien (det vanligste). Det er også ofte ønskelig at barnet får møte sine opprinnelige foreldre relativt kort tid etter flyttingen for at barnet skal vite at det går bra med dem (møte med kontor for beredskapshjem). I dette kapitlet skal kompleksiteten i relasjonen til biologisk familie skildres. Først gjennom å presentere hvordan vi forstår biologisk familie, så se nærmere på relasjonen mellom biologisk familie og beredskapshjem/fosterhjem for avslutningsvis å diskutere relasjonen til biologiske søsken, med særlig fokus på søsken som er blitt splittet i oppveksten.

7.0.1 Biologisk familie

Biologisk familie må forholde seg både til beredskapsfamilien og stat/kommune. I gjennomgangen av litteratur på omsorgsarbeidere kommer det klart frem at biologiske foreldre ønsker at barna skal ha en god relasjon til omsorgsarbeideren, men at dette forholdet ikke skal overskygge forholdet til biologiske foreldre (Zelizer 2005, Folbre 2008, Nelson 1989). Det er rimelig og anta at dette også er tilfellet for biologiske foreldre som blir fratatt barna sine. I Bikova (2008) sin masteroppgave på au-pair’er i Norge ser vi lignende resultater, mødrer ønsker at au-pair’en skal ha god kjemi med barna og komme godt overrens med dem, samtidig som det ikke er ønskelig at au-pair’en skal true forholdene som allerede eksisterer i familien. Dette er altså ganske gjennomgående for biologiske foreldre i alle typer relasjoner til utenforstående omsorgspersoner det være seg: dagmamma, au-pair, barnehageansatt eller barnepike i eller utenfor hjemmet. Det er en forventning i samfunnet om at barnets biologiske foreldre, og da særlig mor, skal være barnets viktigste signifikante andre. I Nelson (1989) sin studie kommer det frem at barnas mødre ikke ønsker at barnevakten skal erstatte dem som forelder, det er derfor viktig for dem at dagmammaen, au-pairen, barnehageansatt eller barnepiken ikke tar ”for stor” plass i barnets liv.

Ofte har foreldrene vært under oppsyn av barnevernet en stund, før det eskalerer i en akutt situasjon (Christiansen og Anderssen 2009). Siden disse foreldrene ikke har levd opp til den foreldrerollen samfunnet forventet, blir de fratatt muligheten til å formidle informasjon om

barnet. Kanskje har de neglisjert barnet i så stor grad at de heller ikke har nevneverdig informasjon å formidle. Videre har de biologiske foreldrene har i denne situasjonen ofte få ressurser og liten mulighet til å forhandle med barnevernet. Etter at barnet er fjernet fra hjemmet skal saken opp i fylkesnemnda. Dette kan ta tid da både foreldrene og barn må utredes og man må samle inn all data som kan være saken relevant. Dersom foreldrene får medhold i fylkesnemnda har foreldrene bevist at det var et overtramp på deres privatliv og de får igjen hovedansvaret for barnet. Får barnevernet medhold i fylkesnemnda blir barnet værende under deres beskyttelse og boende i det hjemmet barnevernet har valgt. Begge parter har mulighet til å anke saken, barnet blir da værende i barnevernets omsorg under denne prosessen.

7.1 Møte mellom beredskapsfamilie og biologiskfamilie:

Som nevnt innledningsvis i denne oppgaven har det biologiske stått svært sentralt i den norske kulturen, og normen har derfor vært at barn i all hovedsak skal vær under biologisk families omsorg. Vi får derfor et paradoks hvor vi ser at staten fjerner barnet fra sine opprinnelige omsorgspersoner og over i en midlertidig hjem, samtidig som de bruker det midlertidige hjem som en trygghet til overgang til at barnet skal flytte tilbake til biologisk familie så sant dette er mulig. Det er også i beredskapshjemmet barna får møte sine biologiske foreldre igjen etter at de ble flyttet. Biologiske foreldre er en konstant faktor, de er til stede i barnas liv enten de vil det eller ikke. ”Blant barnevernets praktikere i de nordiske land er det stor enighet om at kontakt med foreldre er til nytte for barn under omsorg (Backe-Hansen, 1994, Andersson, 1998), noe som også avspeiler seg i lovgivning” (Ulvik 2002:67/68). De vil alltid måtte forholde seg til hvor de kommer i fra og hvordan dette var med på å forme deres liv. Malene (31år) og Trine (25år) sine opplevelser har til felles at de selv følte at møte med de biologiske foreldrene ikke fungerte, og at denne forståelsen ble også delt av de som hadde ansvar for dem.

”Jeg begynte med å treffe de hver mandag, så ble det annenhver mandag og så ble det tredje hver mandag. Men det var jo litt av situasjonen og, for de drev jo på med mye manipulering sant, og hun drakk veldig mye, og min far var jo alkoholiker, så det at han klarte jo ikke ta seg av meg, eller situasjonen rundt seg. De skjønnte jo ikke det at det var det beste for dem, det gikk jo helle tiden på meg. Dette her skal ikke du, du skal ikke bo her lenge, og vi skal hente deg, du må ikke høre på dem, de bestemmer ikke over deg, det er vi som bestemmer. Ikke sant. Så du kommer liksom, så liten som du er, så kommer du litt mellom barken og veden.”Har jeg lov til å være glad i noen

andre, har jeg ikke lov å være glad i noen andre?” Jeg tror det er det som er problemet når du kommer i beredskapshjem, å tillate deg at du har lov å være glad i flere enn mamma og pappa. Så det synes jeg var tøft.” (Malene 31 år)

Malene (31 år) hadde hatt kontakt med sine foreldre gjennom hele oppveksten, da Malene var 14 år tok hennes biologiske far livet av hennes biologiske mor. Hun har i dag et distansert forhold til sin far. Thomas (27 år) hadde et godt forhold til sin biologiske familie hele tiden mens han var i barnevernet sin omsorg og har derfor et annet fokus en de tre andre. For han handlet det først og fremst om å få rom og tid med biologisk familie i det hjemmet han bodde i.

”Thomas: Jeg mener, holdt på å si at, beredskapsforeldrene mine trakk seg litt unna, sånn at vi fikk bruke den tiden med mamma og pappa. De var jo alltid der og passet på at alt gikk som det skulle, og at det ikke var noe tull. Men at når de var der, så var de der. Da fikk vi være med dem. Så, ja, de skilte det på en måte.

Intervjuer: Hvordan fungerte det i fosterhjemmet, da?

Thomas: Der var det helt annerledes. Der skulle de sitte oppå å få med seg alt som ble både sagt og gjort ja.”

Murray (1998) snakker om hvordan omsorgspersoner ikke har mulighet til å legge seg opp i hvordan foreldre velger og oppdra sine barn, mens foreldrene ofte irttesetter hvordan omsorgspersonen tar hånd om deres barn. I Beredskapshjem er rollen til en viss grad snudd, og maktrelasjonen er blir asymmetrisk. Beredskapshjemmet skal holde et øye med hvordan kontakten mellom biologiske foreldre og barn samhandler, ofte er også tilsynsfører tilstede under denne interaksjonen. Hvis beredskapsfamilien fungerer får ofte familien tillit og ønsker ikke at situasjonen skal endre seg.”Jeg vet at både meg selv og mamma og ellers alle andre ville at vi skulle. Ville at beredskapshjemmet skulle ta oss inn som fosterbarn, men de ville ikke, hvorfor vet jeg ikke, men, ja..”(Thomas 27 år). Murray (1998:162) beskriver relasjonene mellom barn og omsorgsgiver som ”familie lik” situasjon og omsorgsgiver som en del av familien.

De siste ti årene har vi gjennomgått en enorm omvelting i hvordan vi forstår fars rolle i barneoppdragelsen. Tradisjonelt sett har far vært en distansert skikkelse i barnsliv. Tradisjonelle kjønnsroller definerer mannen som forsørgeren og kvinnen som omsorgsutøveren. Dette idealet er i endring, det ser vi blant annet i de politiske føringene som i dag blir lagt på fødselspermisjon. I Norge har vi fått 12 uker lovbestemt fødselspermisjon

som tilsier at denne perioden er forbeholdt far. Videre har man mulighet til å dele den resterende tiden. Dette er et relativt nytt fenomen, og var ikke en del av barndommen på 90-tallet. Samtlige av mine informanter var barn på tidlig 90-tallet og det var på dette tidspunktet ikke vanlig at far tok ut fødselspermisjon. Ifølge norsk tidsbruksundersøkelser bruker menn mellom 25-44 år i dag 12 minutter mer hver dag på omsorgsarbeid enn de gjorde på en gjennomsnittlig dag på 90-tallet (SSB 2012d). Videre knyttes det andre forventninger til et far-datter bånd enn til et mor-datter bånd.

Både Trine (25 år) og Aina (17 år) flyttet i en periode på tre år inn til sine respektive fedre etter en oppvekst med lite eller ingen kontakt. På bakgrunn av at vi i Norge opererte med det biologiske prinsipp som en grunnpilar i vår omsorgsdiskurs. Det var en antagelse om at alle hadde det bedre sammen med en familie man var biologisk i slekt med. Tilknytningsteori dukket opp allerede på 1940-tallet, og er det perspektivet psykologer ofte anvender i møte med problemstillingene som denne. Tilknytningsteori sier blant annet at det beste for barnet er å etablere god tilknytning til et fåtall voksne mennesker. Dette vil gi barnet stabilitet og forutsigbarhet, ved å bryte disse båndene, kan barnet bli utagerende, sint og depressivt. I verste fall blir barnet regnet som emosjonelt frakoblet. Dette er noe av grunnen til at man også i dag er avventende til å fjerne barn fra sine signifikante andre. ”Barn utsatt for omsorgssvikt blir altså sannsynligvis utsatt for større skadevirkninger ved å forbli i en uheldig omsorgssituasjon enn for enhver pris å unngå brudd.” (Smeplass 2009:163). Etter at et barn er blitt utsatt for omsorgssvikt er det viktig og danne en trygg base. Det kan tenkes at dette er vanskeligere for en farsfigur å gjøre enn for en morsfigur. Da de omsorgsdiskursene rundt nærhet og intimitet ofte er knyttet til mor - barn relasjonen. Dette har vi som nevnt tidligere begynt å bevege oss bort fra, men det er likevel en diskurs som har vært rotfestet i hvordan vi forstår familie relasjoner i ualminnelig tider, det er derfor rimelig å anta at man også i nær fremtid vil sette biologiske relasjoner sentralt i en beslutningsprosess. Aina (17 år) havner i fosterhjem igjen etter tre år, Trine (25 år) flytter inn med barndomskjæresten tre år etter hun blir tilbakeført til biologisk far.

”Jeg ble jo kjent med han (anmerkning: faren) når jeg var 6 år. Da ville jeg vite hvem faren min var og da møte jeg han. Og så begynte vi vel med overnatting sånn, annenhver helg, og det fant jeg vel fort ut at ikke fungerte for min del. Så det ble jo veldig sporadisk. Og så flyttet jeg inn til ... og de (beredskapsfamilien) og der skulle den ordningen holde fast. Og vi fant jo fort ut at det var jo heller ikke noe som fungerte, så det var en kamp. Og noen ganger måtte jeg gå selv om jeg ikke ville. Men

jeg måtte jo bare gjøre det. Så jeg viste jo godt hvem han var og hvem som bodde der. Men der følte jeg i hvert fall at jeg var på besøk. Ja, der var jeg liksom en til overs.”

(Trine 25år)

Aina (17år) bodde sammen med begge sine foreldre i Bergen frem til hun var fire år gammel, da tok moren henne med og flyttet inn til sine foreldre på Østlandet. Det gikk da flere år før hun møtte faren sin igjen, dette var ikke en avgjørende faktor når Aina (17år) ble tilbakeført til faren. ”Quinton et al. (1997) avviser at det er dokumentasjon for at kontakt øker sannsynligheten for tilbakeføring, og oppsummerer forskningsresultatene slik at kontakt bare er ett av mange forhold som har betydning for om barnet flytter hjem” (Ulvik 2002:70). Det var mens hun bodde i beredskapshjem barnevernet grep inn og gjenopprettet kontakt med hennes biologiske far. Ekspertsystemet har tillit til faren som en forelder og velger derfor å gjenopprette kontakten, for å kunne tilbakeføre henne til biologisk familie. Barnevernet var ukentlig innom familien etter hun flyttet tilbake til faren for å sørge for at det fungerte. Tre år seinere ble Aina (17år) møtt med meldingen om at hun skulle flytte i fosterhjem.

”Aina: Da flyttet jeg i fosterhjem, det var helt forferdelig. Jeg trodde jeg skulle på et vanlig møte, sånn der hvordan går det liksom. Så kom jeg ned der på kontoret, så nå skal vi besøke din nye fosterfamilie, jeg bare hæ? Jeg hadde jo ikke noe anselse om det. Det var jo sånn frivillig, fra pappa sin side da. Men jeg brukte veldig lang tid på å bearbeide det.

Intervjuer: Men han hadde ikke snakket med deg om det?

Aina; Nei. Så i begynnelsen fra åttende til tiende var jeg hos han annen hver helg, og det gikk helt greit. Men etter hvert, nå har vi bare sklidd helt fra hverandre. Så nå har vi ikke noe kontakt i hele tatt.”(Aina 17år).

Kontakten dem i mellom var svært sporadisk. Når hun flyttet inn til faren fikk ikke Trine (25år) lengre lov å ha kontakt med beredskapsfamilien sin av sin biologiske far.

”Trine: Jeg flyttet direkte inn, og så var det sånn at min far han mislikte mine fosterforeldre veldig sterkt. Så jeg fikk ikke lov til å ha noe som helst kontakt med de videre. Og heller ikke min biologiske mor og den siden av familien. For nå var det på en måte, det var min familie, så jeg husker veldig godt, når fosterforeldre ringte til meg så satt pappa ved siden av og hadde høytalere på, skulle høre på alt som ble sagt. Det som jeg gjorde det, det er jo gjerne ikke lov, jeg ringte til fosterforeldre i skjul og jeg besøkte de i skjul, for det hadde jeg behov for. Rett og slett.

Intervjuer: men de, altså jeg regner jo med at kanskje de og holdt det skjult da?

Trine: det gjorde de. De kjenner meg og de kjente min far (og viste koss ting var) viste hvordan ting var, sånn at det, det er gjerne ikke sånn det skal være, men det var sånn ting ble gjort. Og det er veldig glad for at, vi hadde den muligheten.”

Til og med etter at foreldrene har sviktet dem har barn en enorm tillit til sin biologiske familie, men som i Trine (25år) sitt tilfelle kan denne tilliten være begrenset til en forelder. Samtlige av informantene anerkjenner at det er nødvendig å ha et barnevern og at barnevernet i dag kanskje er årsaken til at de faktisk har klart seg, og at foreldrene deres har klart seg. Både Trine (25år), Malene (31år) og Thomas (27år) snakker om hvor viktig tiden i beredskapshjem har vært for dem og at uten dette så vet de ikke hvor de hadde vært i dag. Malene (31år) går så langt som å si at hun mest sannsynlig ville vært å finne i Nygårdsparken. Rusproblemer er utstrakt i hennes familie, og hun mener hennes biologiske far burde takke hjemmene som tok vare på henne i barndommen.

Thomas (27år) har hatt begrenset kontakt med sin biologiske familie i de åtte årene han var under barnevernet.”Tidlig i prosessen var det barnevernet som gikk inn og sa nei. Mot slutten så var det fosterforeldrene som sa nei, jeg fikk ikke ha kontakt med noen i biologisk familie, utenom de avtalte besøkene”. Det er tydelig at barnevernet ikke har funnet det hensiktsmessig for Thomas (27år) og dermed ble det lagt en begrensning på tiden han fikk se foreldrene. Barna blir i dag i stor grad utelatt fra vesentlig informasjon. Mye fordi man skal skjerme dem fra en virkelighet som kan være svært kompleks. Biologisk familie har ofte et sterkt ønske om å gjenforenes med sine barn og av og til finnes det muligheter for å gå rundt systemet å treffe barna oftere. Til tross for at biologiskfamilie bare har lov å treffe Thomas (27år) 20 timer i året klarer de tidvis å snike seg med på fotballkamper og lignende sportslige arrangement til tross for at fosterforeldrene var tilstede.

”Intervjuer: I forhold til sånn type kamper og frivillige, altså stilte de opp på lik linje med andre foreldre?

Thomas: De var vel stort sett bare en av dem, men det var jo igjen fordi de hadde flere hjemme, så ikke var med, det var de veldig flink på. Absolutt.

Intervjuer: Det er jo litt kjekt å ha noen som heier på sidelinjen.

Thomas: Det er det, der klarte jo biologisk side å snike seg til av og til, der kunne de ikke si så mye, det var ikke hjemme hos dem eller ja.”

7.1.1 Biologiske søsken:

Bunkholdt (i Sundt 2011:123/131) beskriver problematikken rundt søskenplassering. Det er forsket svært lite på hvilke effekter en slik plassering har og de studiene som er gjort viser motstridende resultater. Å plassere søsken kan være positivt for kontinuitet og trygghet, samtidig som det kan være negativt hvis den ene eller begge trenger mye ekstra omsorg. Det er da lettere at fosterfamilien møter mye motstand og at de sier opp kontrakten med barnevernet. Bare fire av mine informanter har hel- og halvsøsken, men samtlige opplevde å flytte fra søsken(e). I Bunkholdt (i Sundt 2011:123/131) sitt kapittel kommer det også frem at søsken som er halvsøsken ofte ikke har spilt samme rolle i livet til disse barna, og at det derfor ikke oppfattes som likeviktig at de blir plassert sammen.

Når Thomas (27år) ble 13 år ble han tilbakeført til biologisk familie, han har som voksen fått vite at det var flere rettssaker før dette skjedde. For Thomas (27år) sin del betydde dette at han flyttet tilbake til sin biologiske familie, mens lillesøsteren ønsket å bli fosterhjemmet. Lillesøsteren hans var bare noen måneder gammel når de ble flyttet, og valgte derfor å bli boende i fosterhjemmet. I dag har hun lite kontakt med biologiske familien. Trine (25år) flyttet ut fra faren igjen når hun er femten år. Faren hadde tre barn med en annen dame, i dag bor de i fosterhjem. Disse har samvær med Trine (25år), og hun har i dag et mye bedre forhold til sine halvsøsken enn da hun bodde sammen med dem. Også Amalie (18år) ble skilt fra sine biologiske søsken når hun flyttet i beredskapshjem. Hun ble etterhvert flyttet til et fosterhjem på Østlandet, mens søsknene ble værende i fosterhjem på Vestlandet. I dag treffes de når hun er i Bergen, men de har ikke regelmessig kontakt.

8.0 Avslutning og veien videre:

I denne oppgaven har det blitt skildret flere mikro og makro prosesser som foregår parallelt i livene til barn som bor i beredskapshjem. Syv informanter har delt sine livshistorier, og gitt meg innsyn i personlige og intime hendelser. Ved å utforske disse historiene og lete etter fellesnevnerne og likheter har oppgaven drøftet ulike mekanismer som fungerer inkluderende og ekskluderende i det familielivet de havner i.

Samtlige av informantene beskriver barnevernet som en kaotisk institusjon, som stadig sender nye mennesker inn i livene deres. Saksbehandlerne i barnevernet er ikke ansiktsløse forlengelser av ekspertsystemet. Ekspertene kan ikke være ansiktsløse slik Giddens beskriver. Det er snarere de som blir betraktet som ”gode medmennesker” og er synlige i livene til barna som blir betraktet som flinke saksbehandlere. Ekspertsystemer skal fungere på bakgrunn av tillit gitt dem av brukerne/mottakerne og samfunnet for øvrig. For at ekspertsystemet skal bli gitt tillit er det essensielt at saksbehandlerne er tilstede i barnas liv og gjennom ord og handling, og viser at de kjenner barnets historie, bare da får ekspertsystemet tillit. Samtlige av de informantene med flere saksbehandler forteller om mennesker de fikk god kontakt med, som deretter sluttet i jobben sin på bakgrunn av deres sak. Fire av informantene har hatt flere saksbehandlere i tiden de tilbrakte i barnevernet og ergrer seg over saksbehandlere med lite innsikt i enkeltmenneskets historie og tidvis bare til stede i korte perioder. Et ekspertsystem som har lite tillit er med på å ekskludere barna som blir tatt inn i systemet fra det øvrige samfunnet. Videre peker informantene på at det ikke er barnevernets jobb å se de dysfunksjonelle familiene i det generelle samfunnet, men at dette snarere er barnehagen, skolen, familien og lokalsamfunnets oppgave å varsle barnevernet.

Skolen skal være en inkluderende institusjon for alle, men særlig for barn som har det vanskelig hjemme. Likevel mistrives en av tre barnevernsbarn på skolen ifølge en landsdekkende undersøkelse (Christiansen 2014) og to av informantene har blitt mobbet på grunn av sin bakgrunn som barnevernsbarn. Gjennom et godt klassemiljø, anerkjennelse fra lærer og medelever kan man være med å skape trygge gode samfunnsborgere, men i motsatt tilfelle kan skolen være en arena hvor barnet føler seg ekskludert fra andre barn. Jennifer (29år) følte seg ekskludert fra andre barn og samfunnet for øvrig når hun ble plassert på prosjektskole og hevdet det var med på å ytterligere stigmatisere henne som barnevernsbarn. Baklien (2009) peker på at lærere og barnehageansatte ikke melder fra i saker til barnevernet av årsaker som at barnevernet gjør for mye, eller for lite, og etter de har meldt i fra til

barnevernet risikerer de et dårlig forhold til de biologiske foreldrene til barnet. Informantene selv skulle gjerne sett at tiltak ble satt inn tidligere, og at oppfølgingen var tettere.

Beredskapshjemmet er barnets første møte med nye rutiner, normer og regler. Disse er med på å gi barnet en følelse av tilhørighet, samtidig som det kan virke påtrengende og ”strengt” for et barn som ikke har tidligere erfaringer med å spise måltider sammen, gå søndagstur, forholde seg til faste tidspunkt, begrenset mobilbruk, og lignende. Informantene som deltok i dette studiet var alt fra tre til seksten år da de havnet i beredskapshjem, så spennet i hvordan man opplevde det er stort. Mange barn har for eksempel vokst opp uten regelmessige måltider og renslighets rutiner (møte med kontor for beredskapshjem), overgang til beredskapshjem blir for dem stor. Fem informanter flyttet inn i beredskapsfamilier som hadde egne barn boende hjemme. De biologiske barna blir i studien til Knutsen (2014) pekt på som både viktige støttespillere og en kime til konflikt, dette blir gjenspeilet i empirien. To av informantene peker på at det var vanskelig å komme overens med de andre barna, eller at de biologiske barna til fosterfamilien tok avstand fra dem. De to informantene som ikke hadde søsken i beredskapshjemmet ytret et savn og et ønske om å være rundt andre barn. Først og fremst for å ha noen å leke med og lære av. De øvrige informantene som fikk en søskenrelasjon til de øvrige barna i familien, beskriver dette som en viktig inkluderingsmekanisme. Hvordan relasjonen mellom de øvrige barna og barnevernsbarna fungerer, kan altså ha mye å si for hvordan oppholdet i hjemmet oppleves av barnet som er i beredskapshjem.

Å organisere beredskapshjem gjennom en ordning som gir familien lønn i form av godtgjørelse og en arbeidskontrakt med plikter og rettigheter er både mulighets skapende og begrensende. Arbeidet man gjør blir ikke definert som arbeid, men snarere handlinger gjort i idealisme, samfunnsplikt og velvilje. Arbeidskontrakten er med på å minske risikoen familien påtar seg som privat institusjon. Ved en skriftlig avtale som grunnstein i ordningen gir det familien mulighet til å trekke seg fra kontrakten dersom de skulle finne oppdraget for krevende, samtidig som kontrakten er forpliktende. For Bufetat fungerer kontrakten som en sikkerhet ved at man skal ha tillit til at familien forstår viktigheten av oppdraget det er å være beredskapshjem, samtidig som de også forplikter seg til å stille opp for familien. Kontrakten er derfor essensiell for at man skal ha gjensidig tillit til at begge parter holder ord. I tillegg vil jeg argumentere for at den er bindende nok og fri nok til at man fremdeles kan fungere som en familie. Arbeidsgodtgjørelsen er med på å forsterke disse funksjonene, økonomi skal i seg selv ikke være en motivasjon for å påta seg et slikt oppdrag, men arbeidsgodtgjørelsen er

likevel nødvendig for at en voksen skal være hjemme på fulltid. Pengene beredskapshjemmet mottar gjør at de ikke havner på utsiden av det regulerte lønnsmarkedet, men de er heller ikke en fullverdig deltager da de ikke får feriepenger, sykepenger og pensjonspoeng. På mange måter er det lønnet frivillighetsarbeid. Ved å sørge for at arbeidsgodtgjørelsen er konkurransedyktig med annet omsorgsarbeid, men likevel kan forstås som lav, virker det som om det er tanke om at man da får ”de gode” familiene til å stille som beredskapshjem. Beredskapshjemmet har fremdeles autonomi som familie og et kreativt handlingsrom ved ikke å være bundet til lønnsmidler, men i stede motta godtgjørelse.

”Altså, på den tiden så visste ikke jeg at de fikk penger for å ha meg der. Jeg hadde jo ikke peiling, men altså, jeg tror jeg fikk det jeg skulle ha, eller trengte, men jeg synes det er greit å vite at, ja, at de fikk litt” (Aina 17år). Hvordan barna forholder seg til pengene familien mottar, og hvordan man snakker med barna som nettopp denne delen av oppdraget behøves det mer forskning på. Jennifer (29år) problematiserer hvordan forholdet kan bli oppfattet som mer økonomisk gunstig enn vanlig lønnsarbeid hvis man har lav utdanning. I stillingsannonsen hvor Bufetat søker nye beredskapshjem er utdanning listet som en ønsket kvalifikasjon, men ikke som et krav. Videre opplevde både Emma (19år) og Aina (17år) (i tilfellet av fosterfamilien) at de hovedsakelig var en del av familien for at de skulle ha en inntekt og ikke for å bli en inkludert del av familien. For de øvrige informantene var ikke dette et spørsmål. Som barn var de ikke kjent med ordningen og var ikke klar over at familien mottok penger, som voksne så har de stor forståelse for familiens godtgjørelse.

I Norge har barn rett til å bli hørt i saker som angår dem. Dette prinsippet kan tilsynelatende se ut til å bare være praktisert i saker hvor flytting allerede er et tema. To av informantene i dette studiet var så misfornøyd med hjemmet de opphold seg i, at de valgte å stikke av. Begge hevder at de ved flere anledninger prøvde å formidle sin misnøye til barnevernet, men følte seg ikke hørt. En annen informant opplevde det som så vanskelig å kommunisere med barnevernet om problemer i det biologiske hjemmet at hun valgte å ha kontakt med beredskapsfamilien i skjul. Samtlige av mine informanter følte seg ikke hørt av barnevernet, når de selv mente barnevernet burde hørt på dem. Dette er med på å forsterke følelsen av at barnevernet ikke ser dem og de føler seg som redusert til et bekymringsobjekt. For de fleste barna ble beredskapshjemmet en trygg base og mennesker man har skapt varige bånd til. Samtlige av informantene i dag kontakt med minst en av familiene de bodde hos i tiden de var i barnevernet. ”... jeg er veldig glad i dem og har et bånd til dem som kanskje andre har til sin familie. Det har blitt noe som, ja, noe som er naturlig for et barn da, ikke sant” (Emma 19år

om kontakten med beredskapsforeldrene). Denne kontakten er med på å legitimere beredskaps-/fosterhjemmets rolle som mer enn bare en arbeidsplass, men som en del av en utvidet familie.

I overgangen fra beredskapsfamilien til fosterhjem er det essensielt at flyttingen er planlagt for at barnet ikke skal føle seg brått ekskludert fra beredskapsfamilien. Ved å besøke fosterfamilien og være med på handle inn møbler til sitt nye rom, lærer barnet ”å gjøre” familie, sammen med den ”nye” familien, mens de fortsatt har kontakt med den trygge basen. Det er ikke bare barnet som synes overgangen blir vanskelig, også biologiske foreldre kan synes det vanskelig om barnet skal videre til en fosterfamilie, hele familien må da danne nye tillitsbånd til den nye familien. Dette kan være med på å forstyrre tillitsbåndet til barnevernet og vanskelig gjøre god kommunikasjon mellom familien som ivaretar barnet, barnevernet og opprinnelses foreldre.

Seks av syv informanter har i dag sporadisk kontakt med sin biologiske familie. Ofte legitimert i en travel hverdag og tidsklemma ekskluderer de seg fra den opprinnelige familien. Fraser som: ”Jeg har mitt eget liv nå”, er med på å legitimere at man tilbringer lite tid sammen. Som voksne ser informantene at omsorgspraksisene i deres opprinnelige hjem var dysfunksjonelle, men som barn var det den eneste virkeligheten man kjente til. De biologiske foreldrene ønsker at barnas omsorgspersoner skal ha god kjemi med barna deres, men ikke overskygge deres rolle som foreldre (Bikova 2008, Nelson 1989, Folbre 2008). Det er en forventning i samfunnet at de biologiske foreldrene skal være barnets viktigste signifikante andre. Men samfunnet beveger seg bort fra det biologiske prinsipp (2012), og man ønsker å gjøre det lettere og adoptere fosterbarn (2009). To av informantene i denne studien ble flyttet tilbake til biologisk far som de hadde lite kontakt med i oppveksten. Far- datter båndet har tradisjonelt sett ikke vært et sterkt bånd da far har hatt forsørgeransvaret og i hovedsak vært i arbeid, mens mor har vært hjemme. Her snakker man i tillegg om fedre som har vært fraværende i hele eller deler av oppveksten deres. Etter fedrekvoten ble innført og vi får en økning i menn som går ut i pappapermisjon kan man anta at det vil skje en endring i diskursen rundt far- barn relasjonen. Slik det biologiske prinsipp har fungert er informantene som ble flyttet tilbake til biologisk far svært misfornøyd med barnevernets avgjørelse, og mener det er ønskelig at relasjon til omsorgsperson har større uteling enn biologisk relasjon. Som også den retningen det generelle samfunnet beveger seg i.

Som 18-åring har de mulighet til å hente ut sin egen mappe hos barnevernet. For Trine (25år) var det nettopp denne mappen som gav henne svar på mange spørsmål fra oppveksten. For Malene (31år) var det brevet fra barnevernet om at hun nå var myndig og ikke under deres myndighet lengre som gav størst frihetsfølelse. Mange sitter igjen med ubesvarte spørsmål etter mange års kontakt med barnevernet og savner oppfølging. Mangel på informasjon om hva som skjedde i oppveksten deres, gjør at de føler seg ekskluderte fra sin egen livshistorie.

8.1 Veien videre

Denne oppgaven diskuterer vide problemstillinger i forhold til bruk av beredskapshjem og tegner et bilde av hvordan ordningen fungerer som en familie man både er inkludert og ekskludert fra på en og samme tid. Likevel har denne oppgaven hatt et utvalg på bare syv personer, det er derfor uten tvil viktig og gjennomføre lignende studier med flere informanter, men også aktører fra de ulike involverte gruppene. Dette forskningsprosjektet har bare diskutert problemstillinger knyttet til norske familier som tar inn norske barn. Men som nevnt tidligere i oppgaven ser vi en økning av ikke-etnisk-norske barn i barnevernet, denne økningen skaper flere problemer i forhold til plassering. Siden man i dag har få ikke-norske fosterforeldre er det vanskelig og ivareta barnet på en måte som er i tråd med barnets kulturelle bakgrunn. Videre bør man også forske på rekrutteringsmekanismer til beredskaps-/fosterhjem. Når man gjennom reklame i aviser og lignende ut til den målgruppen man ønsker? Man har også begynt å søke beredskapsforeldre og fosterforeldre gjennom stillingsannonser i søkemotorer som nav.no og jobbnorge.no, hva sier dette om stillingen? Og hvordan er dette med å tiltrekke en bestemt målgruppe til oppdragene fra barnevernet. Andre tema som kan være spennende å se nærmere på, er søskenrelasjonen til biologiske søsken og beredskapssøsken. Man har i dag veldig lite forskning på hvordan de som blir beredskapssøsken opplever å bo i et hjem hvor man regelmessig får et nytt barn inn i hjemmet. Det hadde også vært spennende og sett på hvordan de biologiske barna reagerer på alle saksbehandlere og tilsynsførere som da kommer inn i hjemmet regelmessig både før og etter barnet.

Litteraturliste:

Backe-Hansen, E. 2003. ”Biologi, barnevern og beslutninger: Kritiske refleksjoner over det biologiske prinsippet”. *Norges Barnevern* nr 3.

Backe-Hansen, E., Havik, T. og Grønningsæter, A.B. 2013 ”Fosterhjem for barns behov: Rapport fra eit fireårig forskningsprogram”. *NOVA rapport* 16/2013.

Baklien, B. 2009 “Skole, barnehage, barneverntjeneste - bilder av «de andre» hindrer samarbeid” *Norges Barnevern* (4)237:244

Barne-, inkludering, og likestillingsdepartementet, ”Rundskriv Q-28/2010” 2010.
<http://www.regjeringen.no/pages/3016981/992248406-1-201001014-25.pdf>

Barne-, inkludering, og likestillingsdepartementet, ”Stortingsmelding nr 40: Om barne- og ungdomsvern” (2001-2002).
<http://www.regjeringen.no/Rpub/STM/20012002/040/PDFA/STM200120020040000DDDPDFA.pdf>

Baugerud 2008. Tilgang: 31.05.2014
<http://www.bufetat.no/Documents/Bufetat.no/NBBF/EKUPplassering2008.pdf>

Barneombudet <http://www.barneombudet.no>,
Tilgang: 31.05.2014

Beckett, C. og McKergue, B. 2010. “Objects of concern: caring for children during care Proceedings” *British journal of Social Work* 40:2086-2101.

Berntsen, W, ”Undersøkelse blant fosterforeldre 2010” Synovate Norge
<http://www2.bufetat.no/Documents/Bufetat.no/Barnevern/Unders%C3%B8kelse%20blant%20fosterforeldre%202010.pdf>
Hentet: 30.04.14

Bikova, M. 2008. ”A Family Member or a Family Servant? Why Norwegian Families Hire Au Pairs. A Qualitative Study”. Masteroppgave, Sosiologisk institutt ved Universitet i Bergen.

Bufetat, 2013a “Standardkontrakt for beredskapshjem”
http://www.bufetat.no/PageFiles/4983/Standardkontrakt_Beredskapshjem.pdf
Tilgang: 31.05.2014

Bufetat 2013b. <http://www.bufetat.no/om/statistikk/barnevern/>
Tilgang: 31.05.2014

Bunkholdt, V. 2003 ”Biologi eller psykologi som grunnlag for beslutninger i barnevernet – hva skal ha størst plass?” *Norges Barnevern* nr. 1.

- Bunkholdt, V. 2011 "Slekts og søskenplassering"(123-131) i Sundt, Hege (red) "Fosterhjemshåndboka" 6, utgave, Kommuneforlaget, Oslo
- Bunkholdt, V. 2013 "Det biologiske prinsipp: På vei ut av barnevernet?", *Norsk Barnevern*, 1(90):52-62.
- Christiansen, U. "Hvert tredje barneverns barn mistrives i skolen"
<http://www.forskningsradet.no/servlet/Satellite?c=Nyhet&pagename=vfo%2FHovedsidemal&cid=1224698389676&lang=no>
 Hentet: 30.04.14
- Christiansen Ø. Og Anderssen, N. 2009. "From concern to convinced: reaching decisions about out-of-home care in Norwegian Child Welfare Services" *Child and family social work* 2010, 15:31-40
- Ellingsæter, A. L. 2012. "Familiepolitikk i klassesamfunnet" i Widerberg, K og Elingsæteren, A. L. 2012. "Velferdsstatens familier –nye sosiologiske perspektiver" Gyldendal akademisk, Oslo.
- Ellingsæter, A.L. 2003. "Når familiepolitikk ikke virker... Om kontantstøttereformen og mødres lønnsarbeid" *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 4(44):499-527.
- England, P. 2005"Emerging Theories of Care Work" *Annual review Sociology*, 38:381-399.
- Ericsson, K. 1996. "Barnevern som samfunnspeil" Pax-Forlag, Oslo
- Fosterhjem.no 2013. www.fosterhjem.no. Tilgang 03.04.2013.
- Folbre, N. 2008. "Valuing Children – Rethinking the Economics of the Family". Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, og London.
- Follevåg, F. 2007. "Biologisentrisme. Om litterære fremstillinger av adopsjon." Dr. avhandling ved Universitet i Bergen.
- Giddens, A. 1990 "The Consequences of Modernity" i Appelrouth og Edles 2011 "Sociological Theory in the Contemporary Era" (2 utgave) Pine Forge Press, California, New Delhi, London og Singapore.
- Goldhaber-Fiebert J. D., Bailey S. L, Hurlburt M. S., Zhang J., Snowden L. R., Wulcyn F., Landsverk, J., Horwitz, S.M. 2012 "Evaluating Child Welfare Policies with Decision-Analytic Simulation Models" *Administration Policy, Mental Health*, 39:466-477
- Gulbrandsen, L.M.(red.) 2006. "Oppvekst og psykologisk utvikling." Oslo, Universitetsforlaget.

Hausstätter, R.S. 2006. "Fra Eichmann til bølla billy: Filosofiske og pedagogiske betraktninger omkring mobbeproblematikken i skolen" *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 90(1):53-63

Havik, T., Jakobsen, R., Hjelmås, M., & Johannson, M. (2012). Plasseringer i beredskapshjem. Hvor lenge varer de og hvorfor? *Norges barnevern*, 89(4), 250-266.

Høiby, H. 2002. "Mobbing kan stoppes". Fagbokforlaget, Bergen.

Joas, H. & Knöbl, W. 2009 "Social Theory – Twenty Introductory lectures" Cambridge, New York City

Johansson, M. "Beredskapshjem" i Sundt, H. (red) "Fosterhjemshåndboka" 6 utg. 2011. Kommuneforlaget, Oslo

Johansen, S. A. (2008). "Beredskapshjem: hva med barna?" Masteroppgave, Norges teknisk-naturvitenskapelige Universitet, Trondheim.

Johansson, M. (2007). Beredskapshjem - et velprøvd tiltak med lite oppmerksomhet *Tidsskriftet Norges barnevern*, 84(3), 37-41.

Johansson, M., & Milch, M. C. (2012). Akuttsamtalen : kunnskapsbasert metodeutvikling i beredskapshjem. *Fosterhjemskontakt, årgang 31(nr 3)*, 2-8.

Knutsen, J. M. 2014. "De navnløse hjelperne – om selvoppfatningen til barn av fosterforeldre" *Norges Barnevern* 91(1)20-30.

Ks. no 2013: Tilgang: 30.05.2014

<http://www.ks.no/tema/Samfunnsansvar/Velferd/Fosterhejsatser1/>

Kvale, S. & Brinkmann, S. 2009. "Interviews – Learning the Craft og Qualitative Research Interviewing" 2th edition. SAGE, Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington.D.C.

Lareau, A. 2011. "*Unequal Choldhoods – class, race and family life.*" Second edition. University of California Press, USA. Mohammed, A. NRK 2013 "Vil reise til krigssonen i frykt for barnevernet" <http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.10926751>

Lovdata, 1992. "Barnevernsloven av 17. Juli 1992".

http://www.lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=barnevernloven*

Tilgang: 31.05.2014

Murray, S.B. 1998. "Child Care Work: Intimacy in the shadows of Family-Life" *Qualitative Sociology* Vol21, No2:149:168.

Nelson, M. 1989 "Negotiating Care: Relationships between Daycare Providers and Mothers" *Feminist Studies*, Nr1,15:7-33.

Nav 2013 "Kontantstøtte" <http://www.nav.no/Familie/Kontantst%C3%B8tte>
Tilgang: 01.06.2014

NOU 2000:12 "Barnevernet i Norge. Tilstandsvurderinger, nye perspektiver og forslag til reformer" Departementenes servicesenter, Oslo
Hentet fra nett: 03.04.2013

NOU 2012:5. "Bedre beskyttelse av barnas utvikling – Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp" Departementenes servicesenter, Oslo

Olweus, D. 1980. "Familial and temperamental determinants of aggressive behavior in adolescent boys: a casual analysis" *Developmental Psychology* (16)644-660

Olweus, D. 1992. "Mobbing i skolen. Hva vet vi og hva kan vi gjøre." Oslo, Universitetsforlag

Oppedal, M. (2008). *Akutthjemlene i barnevernloven*. Doktoravhandling, Gyldendal akademisk, Oslo. <http://abo.rettsdata.no/browse.aspx?sDest=gAKUTTz5FBVLz2DKOM>

Parsons, T. 1951 "Categories of the Orientation and Organization of Action" i Appelrouth og Edles 2011 "Sociological Theory in the Contemporary Era" (2 utgave) Pine Forge Press, California, New Delhi, London og Singapore.

Prop. 106 L (2012–2013) "Endring i barnevernloven"
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/regpubl/prop/2012-2013/prop-106-l-20122013/1.html?id=720935>
Tilgang: 22.05.2013

Revheim-Rafaelsen, C. 2013. "Sosialarbeiderens etiske blikk – En kvalitativ studie av profesjonsetiske utfordringer i møte med fosterforeldrenes egne barn". Masteroppgave, ved Sosiologi og sosialt arbeid ved Universitet i Agder.

Rittner, B. 1995 "Children on the move: Placement Patterns In Children's Protective Service" *Families in Society*; oct 1995; 76(8)469-477.

Sandbæk, M. 2004. "Barn I hjelpeapparatet – kompetente og sårbare aktører". *Norsk sosialt arbeid* Nr2,24:98-109

Shipton, P. (1989). *Bitter money: Cultural economy and some African meanings of forbidden commodities*. Washington DC: American Anthropological Association.

Silverman, D. 2011 “Interpereting qualitative data” 4th edition, Sage, London

Skivenes, M. 2003. “Et innlegg mot det biologiske prinsipp i barenvernet”. *Norges Barnevern* Nr. 1.

Skivenes, M. og Tefre, S. Ø. 2012. ”Adopting in the child welfare system – A cross country analysis of child welfare workers’ recommendations for or against adoption.” *Children and Youth Service Review* 34 (2012) 2220-2228.

Smeplass, S.F (2009) “Tilknytningsteori i møte med praksisfeltet ved plassering av småbarn I fosterhjem” *Norges Barnevern* 3(86)158-171

Souralova, A.2013. “Vietnamese Immigration Families and Chech Nannies: Mutual Dependency, EMpotionality, and Kinship Ties in Caregiving” Doktoravhandling, Ved samfunnsvitenskapelig fakultet ved Masayk University.

Store Norske Lesksikon – Spesialscole: <http://snl.no/spesialscole>
Hentet: 30.04.14

Støkken, A.M. 2004. ”En velferdshybrid i endring: Private barnevernsinstitusjoners samspill med det offentlige”. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 7(3)118-130

Sundt, H. (red) “Fosterhjemshåndboka” 6 utg. 2011. Kommuneforlaget, Oslo

SSB rapport: publisert 2011/39 ”Barn og unge med innvandrerbakgrunn i barnevernet 2009”.
<http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/barn-og-unge-med-innvandrerbakgrunn-i-barnevernet-2009>

SSB Tabell090076: ”Tabell: 09076: Barnevernstiltak i løpet av året, per 31.12. og for nye barn, etter tiltak, alder og landsdel” 2003-2012.

SSB 2012a: ”Statleg barnevern - StatRes, 2012”
http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/bave_statres

SSB 2012b: “Barnevernsinstitusjoner, 2012”
<http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barneverni>

SSB 2012c: “Barnevern 2012”
<http://www.ssb.no/barneverng/#vedleggsartikkel-1>

SSB 2012d “Tidsbruksundersøkelsen 2010”
<http://ssb.no/kultur-og-fritid/statistikker/tidsbruk>

Storeheier, I. H., ”Langvarig opphold i beredskapshjem” våren 2013, masteroppgave, Det psykologiske fakultet, HEMIL- senteret.

Skjælaaen, H. 2013 “Overføring fra beredskpashjem til fosterhjem – beredskpasmødres erfaring og vurdering”. Masteroppgave. Det psykologiske fakultet, Bergen

Tuft, M. B. 2009 ”Barns rett til å bli hørt ved omsorgsovertakelse og tilbakeføring”
Masteroppgave ved juridisk fakultet på Universitet i Bergen
Tilgang 31.05.2014:

<https://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/3672/58409788.pdf?sequence=1>

Trost, J., og Levin I. “Understanding the Concept of Family” *Family Relations*, Vol. 41, No. 3 (Jul., 1992), pp. 348-351.

Utdanningsforbundet. 2014. “Løsning i staten: Generelt tillegg på 8.000 - 24.000 kroner”
Hentet: 31.05.2014

<https://www.uddanningsforbundet.no/Hovedmeny/Lonn-og-arbeidsvilkar/Lonnsoppgjoret-2014/Nyheter/-Losning-i-staten-Generelt-tillegg-pa-mellom-8000---24000-kroner/>

Ulvik, S.O. 2002 ”Barnevernsbarns kontakt med sine foreldre – en diskusjon av kunnskapssituasjonen” *Nordisk Sosial Arbeid* Nr.2: 66-75.

Zelizer, V. 2005. “The Purchase of Intimacy” Princeton University Press, USA

Widerberg, K. og Kummen, T. ”Flere skilsmisser – flere hjem” i Widerberg, K og Elingsætren, A. L. 2012. ”Velferdsstatens familier – nye sosiologiske perspektiver” Gyldendal akademisk, Oslo.

Vedlegg 1. Intervjuguid/temaguid

Staten som arbeidsgiver og hjemmet som arbeidsplass. - Hvordan barn i beredskapshjem forholder seg til beredskapsforeldre og deres forhold til staten.

Presentere meg selv og mitt prosjekt, student ved UIB, og særskilt interessert i barnevernet – beredskapshjem.

Fakta ark: navn, sivilstatus, m.m

Tema: Omsorg og forelderskap

Hva betyr det å gi omsorg?

Hva er en forelder?

Hvordan forstå familiebegrepet?

Tema: Forhold til biologisk familie

Tema: Tiden i barnevernet

Tidslinje på flyttinger og antall hjem.

Forhold til fosterforeldre.

Tema: Beredskapshjem spesielt.

Omsorgen, kontakt med voksne og andre i nærmiljøet.

Spørsmål om familielivet og andre barn.

Rollemodeller og egen utvikling.

Gjennomgående fokus på hvordan man forstår familie og hvordan det oppleves å være en del av en familie på tilmålt tid. Med henblikk på om man som barn reflekter over at man skal være enn plass på ubestemt tid og også er en del av nonens arbeidsplass.

Vedlegg 2. Personvernombudets vurdering av prosjektet.

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Ann Elise Widding Isaksen
Sosiologisk institutt Universitetet i Bergen
Rosenbergsgaten 39
5015 BERGEN

Hordal Hørbogen gate 20
N-5007 Bergen
Noreg
Tel: +47 55 58 21 07
Fax: +47 55 58 96 50
ord@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org nr: 985 227 884

Vår dato: 25.09.2013

Vår ref: 35389 / 2 / UM

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 06.09.2013. Meldingen gjelder prosjektet:

<i>35389</i>	<i>Staten som arbeidsgiver og hjemmet som arbeidsplass. - Hvordan barn i beredskaps hjem forholder seg til beredskapsforeldre og deres forhold til staten</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Universitetet i Bergen, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Ann Elise Widding Isaksen</i>
<i>Student</i>	<i>Jeanette Lidal</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilrådning forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 30.05.2014, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Linn-Merethe Rød

Kontaktperson: Linn-Merethe Rød tlf: 55 58 89 11

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Jeanette Lidal Damagårdveien 18 5058 BERGEN

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Auftragsbearbeiter / Dattar Office
OSLO NSD: Universitet i Oslo, Postboks 105 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47 22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM NSD: Høgskolen i Agder, Postboks 400, 7001 Trondheim. Tel: +47 71 51 71 07. kys@hva.uia.no
BERGEN NSD: SIV, Universitetet i Bergen, 5037 Kjoshaug. Tel: +47 55 58 43 26. nsd@iuh.uib.no

Vedlegg 3. Byrådsavdelingen for helse og omsorg i Bergen kommune

BERGEN KOMMUNE

BYRÅDSAVDELING FOR HELSE OG OMSORG
Bergen Rådhus
Postboks 7700, 5020 Bergen
Sentralbord 05556
Telefaks 55 56 74 99
postmottak.helse.omsorg@bergen.kommune.no
www.bergen.kommune.no

Jeanette Lidal

e-post: jeanette.lidal@gmail.com

Deres ref.	Deres brev av:	Vår ref.	Emnekode	Date
		201208030-85 MARO	ESARK-40	22. oktober 2013

Masteroppgave om barnevernsbarn

Det vises til søknad av 7. oktober 2013 om bistand fra kommunens barneverntjenester i forbindelse med gjennomføring av prosjekt: «Staten som arbeidsplass. – Hvordan barn i beredskapshjem forholder seg til beredskapsforeldre og deres forhold til staten.»

Innsatsen fra kommunens side vil være å bidra med opplysninger slik at det oppnås kontakt med aktuelle informanter for prosjektet, unge voksne mellom 18-27 år som har bodd i beredskapshjem.

Vi har mottatt dokumentasjon på at prosjektet er godkjent av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste, NSD AS. Vi har registrert at innsamlede data vil bli slettet ved prosjektslutt (30.5.2013).

Byrådsavdeling for helse og omsorg godkjenner med dette at prosjektet gjennomføres i samsvar med det som er beskrevet i søknaden og fremlagt dokumentasjon. Vi forutsetter at utleverte data ikke anvendes for andre formål enn det som er her er søkt om.

Byrådsavdelingen samtykker til at barneverntjenesten bistår med nødvendige opplysninger i forbindelse med gjennomføring av prosjektet. Kopi av brevet sendes til Etat for barn og familie med underliggende barneverntjenester til orientering.

Bergen kommune ser frem til å motta et eksemplar av masteroppgaven når denne foreligger.

Vi ønsker deg lykke til med arbeidet.

Med hilsen

BYRÅDSAVDELING FOR HELSE OG OMSORG

Dette dokumentet er godkjent elektronisk.

*Margrete Røkkum • saksbehandler
Jan-Petter Stoutland • seksjonssjef*